

**FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
MİMARİ KORUMA- RESTORASYON PROGRAMI**

**KIRSAL MİMARİ MİRASIN KORUNMASI ÜZERİNE
BİR ÇALIŞMA: GEMİÇ KÖYÜ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

CEVHER ŞAMİL EKMEN

İSTANBUL, 2024

**FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
MİMARİ KORUMA- RESTORASYON PROGRAMI**

**KIRSAL MİMARİ MİRASIN KORUNMASI ÜZERİNE BİR
ÇALIŞMA: GEMİÇ KÖYÜ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**CEVHER ŞAMİL EKMEN
(210211007)**

**Danışmanı
(Doç. Dr. Mine Esmer)**

İSTANBUL, 2024

31/01/2024

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Mimarlık Anabilim Dalı Mimari Koruma-Restorasyon tezli yüksek lisans programı öğrencisi 210211007 numaralı **Cevher Şamil EKMEK**'in hazırladığı, "*Kırsal Mirasın Kültürel Haritalama ile Bütünleşik Korunması ve Kaynaklarının Verimli Kullanılması Üzerine Bir Çalışma: Gemiç Köyü*" konulu tezi ile ilgili Tez Savunma Sınavı, 31.01.2024 Çarşamba günü saat 17:00'de yapılmış, sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin **Kabulüne Oy Birliği** ile karar verilmiştir.

Tez adı değişikliği yapılması halinde: Tez adının *Kırsal Mimari Mirasın Korunması Üzerine Bir Çalışma: Gemiç Köyü*. şeklinde değiştirilmesi uygundur.

	Jüri Üyesi	Karar
1.	Doç. Dr. Mine ESMER (Danışman)	Kabul
2.	Doç. Dr. Lana KUDUMOVİC	Kabul
3.	Doç. Dr. Burcu Selcen ÇOŞKUN	Kabul
4.	
5.	
6.	(İkinci Danışman)*

*2. Danışman varsa doldurulması gerekmektedir.

ETİK BİLDİRİM

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bağlı olduğum üniversite veya bir başka üniversitedeki başka bir çalışma olarak sunulmadığını beyan ederim.

Cevher Şamil Ekmen

KIRSAL MİMARİ MİRASIN KORUNMASI ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA: GEMİÇ KÖYÜ

Cevher Şamil Ekmen

ÖZET

Günümüzde, kırsal alanların benzersiz kültürel değerlerini korumak ve sürdürülebilir bir gelecek için bu bölgelerin potansiyelini ortaya çıkarmak, kültürel haritalama kavramının önemini vurgulamaktadır. Kırsal alanlar, geçmişten gelen gelenekleri, yerel sanatları, el sanatlarını ve özgün yaşam tarzlarını içinde barındıran zengin bir kültürel mirasa sahiptir. Kültürel haritalama, bu değerleri tanımlama, belgeleme ve anlama sürecini içerirken, aynı zamanda bu bilgileri koruma ve gelecek nesillere aktarma amacını taşır.

Kırsal alanların kültürel haritalama ile bütünleşik korunması, sadece tarihî izleri belgelemekle kalmaz, aynı zamanda yerel toplulukların kimliklerini güçlendirmelerine, geleneksel bilgi ve becerilerini sürdürmelerine ve ekonomik kalkınmalarına katkıda bulunur. Bu bağlamda, kırsal alanların kültürel haritalama ile korunması, yerel halkın katılımını teşvik eden, sürdürülebilir turizm ve yerel üretim gibi alanlarda yenilikçi girişimlere olanak sağlayan bir strateji olabilir.

Tez çalışmasında, Bursa ili, Orhangazi ilçesine bağlı Gemiç köyü kültürel haritalama ile elde edilen verilerle bütünleşik koruma kapsamında incelenmiştir. Gemiç kırsal yerleşimi, Orhangazi ilçesinde bulunan zengin doğal ve kültürel mirasa sahip geleneksel bir yerleşimdir. Bu çalışma, Gemiç'in benzersiz doğası, tarihi zenginlikleri ve kültürel değerlerini koruma altına alma amacıyla gerçekleştirilmiştir. Yapılan araştırma, yerleşimdeki koruma sorunlarını belirlemiş ve çözüm önerileri geliştirmiştir. 1980'li yıllardan itibaren plansız yapılaşmanın yol açtığı bozulmaları ele

almış, gelecekte yapılacak yapıların geleneksel mimariyi koruma hedefini vurgulamıştır. Ayrıca, terk edilmiş yapıların canlandırılması ve turizmin teşvik edilmesi gibi önemli adımlar önerilmiştir. Toplumun koruma konusunda bilinçlendirilmesi gerekliliği vurgulanmış ve bu bilinçlendirme faaliyetlerinin toplumsal destek ve katılımı artıracığı belirtilmiştir.

Anahtar Kelimeler; Kırsal Miras, Kırsal Mimari Bütünleşik Koruma, Kültürel Haritalama, Gemiç Köyü

A STUDY ON THE PRESERVATION OF RURAL ARCHITECTURAL HERITAGE: GEMİÇ VILLAGE

Cevher Şamil Ekmen

ABSTRACT

Today, preserving the unique cultural values of rural areas and unlocking their potential for a sustainable future emphasizes the importance of cultural mapping. Rural areas have a rich cultural heritage that includes traditions from the past, local arts, crafts and unique lifestyles. Cultural mapping involves the process of identifying, documenting and understanding these values, while at the same time aiming to protect and transfer this information to future generations.

The integrated conservation of rural areas through cultural mapping not only documents historical traces, but also contributes to strengthening the identity of local communities, sustaining their traditional knowledge and skills, and contributing to their economic development. In this context, the conservation of rural areas through cultural mapping can be a strategy that encourages the participation of local people and enables innovative initiatives in areas such as sustainable tourism and local production.

In this thesis, Gemiç village in Orhangazi district of Bursa province is analyzed within the scope of integrated conservation with the data obtained through cultural mapping. Gemiç rural settlement is a traditional settlement with a rich natural and cultural heritage located in Orhangazi district. This study was carried out with the aim of protecting Gemiç's unique nature, historical richness and cultural values. The research identified conservation problems in the settlement and suggested solutions. It addressed the deterioration caused by unplanned construction since the 1980s and

emphasized the goal of preserving the traditional architecture of future buildings. It also suggested important steps such as revitalizing abandoned buildings and promoting tourism. The need to raise public awareness on conservation was emphasized and it was stated that these awareness raising activities would increase social support and participation.

Keywords; Rural Heritage, Rural Architecture Integrated Conservation, Cultural Mapping, Gemiç Village

ÖN SÖZ

Bu çalışma, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Mimarlık Anabilim Dalı, Koruma ve Restorasyon Programı kapsamında hazırlanmıştır. Amacı, daha önce incelenmemiş olan Orhangazi Gemiç köyü kırsal mimarisini incelemek ve yerleşimin koruma sorunlarına çözüm önerileri geliştirmektir. Bu çalışma, köydeki geleneksel yapıların mimari özelliklerini, yapı malzemelerini ve yapım tekniklerini detaylı bir şekilde araştırmayı ve koruma sorunlarını tanımlamayı amaçlamaktadır.

Öncelikle, çalışmalarım ve araştırmalarım süresince katkıları ve desteği ile her zaman yanımda olan tez danışmanım değerli Doç. Dr. Mine Esmer'e teşekkür ediyorum.

Beni eğitim hayatımın her anında destekleyen sevgili ailem, babam Abdulhalık Ekmen, annem Hamdiye Ekmen, ablam Hacer Ruşen Muratoğlu, abilerim Selahaddin Eyyüb Ekmen ve Said Sercan Ekmen'e çok minnettar olduğumu belirtmek isterim.

Saha çalışmalarım süresince bana her daim destek olan sevgili arkadaşlarıma ve misafirperverlikleri ile beni evlerine konuk eden Gemiç Köyü sakinlerine şükranlarımı sunarım.

Ocak, 2024

Cevher Şamil Ekmen

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
ÖN SÖZ	viii
ŞEKİL LİSTESİ	xii
KISALTMALAR	xv
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	6
1. KIRSAL YERLEŞİMLERDE KÜLTÜREL MİRAS VE BÜTÜNLEŞİK KORUMA	6
1.1. KIRSAL YERLEŞME TANIMI	6
1.2. KIRSAL YERLEŞİMLERDE KÜLTÜREL MİRAS VE BELGELENMESİ .	7
1.3. KIRSAL YERLEŞİMLERDE BÜTÜNLEŞİK KORUMA VE TARİHSEL GELİŞİMİ	10
İKİNCİ BÖLÜM	18
2. ORHANGAZİ İLÇESİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ	18
2.1. KONUMU	18
2.2. YERYÜZÜ ŞEKİLLERİ, İKLİM VE BİTKİ ÖRTÜSÜ	19
2.3. TARİHİ	20
2.4. EKONOMİK VE SOSYAL YAPI	21
2.5. DEMOGRAFİK YAPI	21
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	23
3. GEMİÇ KÖYÜ	23
3.1. KONUMU VE COĞRAFİ ÖZELLİKLERİ	23
3.2. TARİHİ	24
3.3. EKONOMİK VE SOSYAL YAPI	26

3.4. DEMOGRAFİK YAPI	26
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	28
4. GEMİÇ KIRSAL YERLEŞİMİNİN YERLEŞİM DOKUSU VE YÖRESEL KONUT MİMARİSİNİN İNCELENMESİ	28
4.1. GELENEKSEL YERLEŞİM DOKUSUNUN ANALİZİ.....	28
4.1.1. İşlev Analizi	29
4.1.2. Kat Sayısı Analizi	30
4.1.3. Tarihsel Değerlilik Analizi	31
4.1.4. Sağlık Analizi	32
4.1.5. Kullanım Durumu Analizi.....	34
4.1.6. Çatı Tipi Analizi	35
4.1.7. Yol Analizi	36
4.2. SOSYAL YAPI VE EKONOMİK ANALİZLER.....	37
4.2.1. Demografik Yapı.....	37
4.2.2. Korumaya Bakış Açısı ve Farkındalık	39
4.2.3. Yapısal Boyutta Sorunlar	40
4.2.4. Çevresel Boyutta Sorunlar	41
4.3. GELENEKSEL YERLEŞİM DOKUSUNU OLUŞTURAN ÖĞELER.....	41
4.3.1. Anıtsal Yapılar	41
4.3.1.1. Gemiç Köyü Cami.....	41
4.3.1.2. Çeşmeler.....	43
4.3.1.3. Mezarlıklar	44
4.3.2. Kamusal Mekanlar	44
4.3.2.1. Okul.....	44
4.3.2.2. Muhtarlık Binası	45
4.3.3. Sivil Yapılar	45
4.3.3.1. Geleneksel Konut Yapıları ve Böceklikler.....	45
4.3.3.2. Ahırlar, depo yapıları ve sundurmalar	48
4.3.4. Geleneksel Konut Mimarisi ve Özellikleri.....	49
4.3.4.1. Yerleşim Planı Özellikleri	49
4.3.4.2. Mekân Düzeni ve Plan Tipleri	50
4.3.5. Yapım Sistemi ve Özellikleri.....	62

4.3.6.	Cephe Düzeni.....	66
4.3.6.1.	Kapılar	66
4.3.6.2.	Pencereler.....	68
4.3.6.3.	Çıkmalar	70
4.3.6.4.	Çatı ve Saçaklar	71
4.3.6.5.	Payandalar	72
4.3.7.	Somut Olmayan Kültürel Miras Değerleri	74
4.3.7.1.	Sözlü Anlatımlar ve gelenekler	74
4.3.7.2.	Gösteri Sanatları	75
4.3.7.3.	Doğa ve evrenle ilgili bilgi ve uygulamalar	80
BEŞİNCİ BÖLÜM		83
5. GEMİÇ KÖYÜ KIRSAL MİMARİSİNDE GÖRÜLEN BOZULMALAR VE KORUMA ÖNERİLERİ		83
5.1. GEMİÇ KÖYÜ KIRSAL MİMARİSİNDE GÖRÜLEN BOZULMALAR ...		83
5.1.1.	Fiziksel Bozulmalar.....	84
5.1.2.	Yapısal Bozulmalar.....	88
5.2. KORUMA SORUNLARI		94
5.2.1.	Çevresel Sorunlar.....	95
5.2.2.	Yapısal Sorunlar	97
5.2.1.	Sosyokültürel ve Sosyoekonomik Sorunlar	97
5.3. KORUMA ÖNERİLERİ		97
SONUÇ.....		120
KAYNAKÇA		123
EKLER.....		127

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1.1 : Çalışma alanı hava fotoğrafı (C.Ş.Ekmen Arşivi,2023.)	3
Şekil 1.2 : Kırsal yapıların sergilendiği, Almanya Unteruhldingen Kazıklıyapı Açık Hava Müzesi (Url 1).	11
Şekil 2. 1: Bursa İl Haritası	18
Şekil 3. 1: Bursa Köylerini gösterir harita	23
Şekil 3. 2: Arazideki eğimin gösterimi	24
Şekil 3. 3: Bir zamanlar Gemiç Köyü (Anonim)	25
Şekil 3. 4: Bir zamanlar Gemiç Köyü (Anonim)	25
Şekil 3. 5: Gemiç Köyü nüfus verileri	27
Şekil 4. 1: Gemiç Köyünün genel görünümü (Aslan,2021)	28
Şekil 4. 2: Gemiç Köyü yerleşim dokusu	29
Şekil 4. 3: Gemiç Köyü işlev analizi pasta grafiği	30
Şekil 4. 4: Gemiç Köyü kat analizi pasta grafiği	31
Şekil 4. 5: Uyumsuz yapı örnekleri (C. Ş. Ekmen Arşivi,2023)	31
Şekil 4. 6: Gemiç Köyü tarihsel değerlilik analizi pasta grafiği	32
Şekil 4. 7: Restore edilmiş konut yapısı (C. Ş. Ekmen Arşivi,2023)	33
Şekil 4. 8: Gemiç Köyü sağlık analizi pasta grafiği	33
Şekil 4. 9: Kullanılmayan geleneksel yapı örnekleri (C. Ş. Ekmen Arşivi,2023)	34
Şekil 4. 10: Gemiç Köyü kullanım durumu analizi pasta grafiği	34
Şekil 4. 11: Gemiç Köyü çatı görünümü (C. Ş. Ekmen Arşivi,2023)	35
Şekil 4. 12: Gemiç Köyü çatı tipi analizi pasta grafiği	36
Şekil 4. 13: Gemiç Köyü parke taşı kaplı yollar (C. Ş. Ekmen Arşivi,2023)	36
Şekil 4. 14: Anket katılımcılarının yaş dağılım grafiği	37
Şekil 4. 15: Anket katılımcılarının eğitim durumu grafiği	38
Şekil 4. 16: Anket katılımcılarının meslek grubu grafiği	39
Şekil 4. 17: 1982 yılında çekilmiş camii inşaatı	42
Şekil 4. 18: Caminin günümüzdeki durumu (C. Ş. Ekmen Arşivi, 2023)	42
Şekil 4. 19: Yapının cephesinde konumlanan bir çeşme yapısı (C. Ş. Ekmen Arşivi, 2023)	43
Şekil 4. 20: Günümüze ulaşmayan çeşme yapısı	43
Şekil 4. 21: Okul yapısının günümüzdeki durumu	44
Şekil 4. 22: Muhtarlık binası (C. Ş. Ekmen Arşivi, 2023)	45
Şekil 4. 23: 118 ada 80 parselde bulunan konutun cephe görseli, iç mekân görseli ve asma kat planı	47
Şekil 4. 24: Depolama alanından yaşam alanına dönüştürülmüş giriş bölümü (C. Ş. Ekmen Arşivi, 2023)	48
Şekil 4. 25: Ahır örnekleri (C. Ş. Ekmen Arşivi, 2023)	48
Şekil 4. 26: Depo örneği (C. Ş. Ekmen Arşivi, 2023)	49

Şekil 4. 27: Gemiç yapıların yerleşim şekillerine ait örnekler.....	50
Şekil 4. 28: 131 ada 11 parsel 'de bulunan konut yapısının planları	52
Şekil 4. 29: 125 ada 80 parsel 'de bulunan konut yapısının planları	53
Şekil 4. 30: 126 ada 45 parsel 'de bulunan konut yapısının planları	54
Şekil 4. 31: 128 ada 22 parsel 'de bulunan konut yapısının planları	56
Şekil 4. 32: 129 ada 2 parsel 'de bulunan konut yapısının planları	57
Şekil 4. 33: 126 ada 30 parsel 'de bulunan konut yapısının planları	58
Şekil 4. 34: Günümüze ulaşmayan konut yapısının planları.....	59
Şekil 4. 35: Günümüze ulaşmayan konut yapısının planları.....	61
Şekil 4. 36: Ahşap karkas sistem ile inşa edilmiş yapı örneği (C. Ş. Ekmen Arşivi, 2023)...	62
Şekil 4. 37: Ahşap hatıllı yığma taş sistem ile inşa edilmiş yapı örneği (C. Ş. Ekmen Arşivi, 2023).....	63
Şekil 4. 38: Döşeme örnekleri (C. Ş. Ekmen Arşivi, 2023).....	64
Şekil 4. 39: Ahşap tavan örnekleri (C. Ş. Ekmen Arşivi, 2023)	65
Şekil 4. 40: Çift kanatlı kapı örnekleri.....	66
Şekil 4. 41: Tek kanatlı kapı örnekleri.....	67
Şekil 4. 42: Işıklık örnekleri.....	67
Şekil 4. 43: Özgün detay örnekleri (C. Ş. Ekmen Arşivi, 2023).....	68
Şekil 4. 44: Ahşap pencere örnekleri	69
Şekil 4. 45: Giyotin pencere örnekleri	70
Şekil 4. 46: Çıkma örnekleri	70
Şekil 4. 47: Açılı çıkma örnekleri	71
Şekil 4. 48: Gemiç Köyü çatı görünümü.....	71
Şekil 4. 49: Geleneksel konut yapısı saçak örneği (C. Ş. Ekmen Arşivi, 2023).....	72
Şekil 4. 50: Payanda örnekleri (C. Ş. Ekmen Arşivi, 2023).....	73
Şekil 4. 51: Köy gençlerinin futbol maçı (Anonim)	76
Şekil 4. 52: Gemiç halkı bir arada (Anonim).....	76
Şekil 4. 53: Günümüze ulaşmayan ve düğün günü etkinliğe söz konusu olan çeşme yapısı (Anonim).....	78
Şekil 4. 54: Gemiç köyünde eski bir düğün gününden kare (Anonim).....	78
Şekil 4. 55: 1972 yılı bir evin temelini atmak için toplanan köy halkı (Anonim)	79
Şekil 4. 56: 1970'lerde Hıdırellez günü (Anonim)	79
Şekil 4. 57: 2000'lerde bir Ramazan günü (Anonim).....	80
Şekil 5. 1: Oturma alanı olarak kullanılan taşlık mekanları (C. Ş. Ekmen Arşivi,2023)	84
Şekil 5. 2: Kullanılmayan taşlık mekanları (C. Ş. Ekmen Arşivi,2023)	85
Şekil 5. 3: Muhdes duvar ekleri ile ikiye bölünen geleneksel konut yapısı (C. Ş. Ekmen Arşivi,2023).....	85
Şekil 5. 4: Niteliksiz ekler (C. Ş. Ekmen Arşivi,2023).....	86
Şekil 5. 5: Niteliksiz balkon eki (C. Ş. Ekmen Arşivi,2023)	86
Şekil 5. 6: Değiştirilen giriş kapısı, boyutu değiştirilen pencereler ve özgün olmayan malzeme değişimleri (C. Ş. Ekmen Arşivi,2023).....	87
Şekil 5. 7: Çatı örtüsünün özgün olmayan teknik ve malzeme ile değiştirilmesi (C. Ş. Ekmen Arşivi,2023)	88
Şekil 5. 8: Dış etkenler ve terk edilmeden kaynaklı bozulmaların gözlemlendiği cephe örnekleri (C. Ş. Ekmen Arşivi,2023)	88
Şekil 5. 9: Üst örtünün yıkılmasıyla harabe haline gelen yapı (solda), dış etkenler sebebiyle yıkılan yapı (sağda) (C. Ş. Ekmen Arşivi,2023)	89
Şekil 5. 10: Geleneksel konut yapılarında çimento sıva uygulaması örneği (C. Ş. Ekmen Arşivi,2023)	89
Şekil 5. 11: İç kapı ve döşeme malzemesinin özgün olmayan malzeme ile değiştirilmesi (C. Ş. Ekmen Arşivi,2023).....	90

Şekil 5. 12: Geleneksel konut yapısında bulunan merdivene uygulanan boya müdahalesi (C. Ş. Ekmen Arşivi,2023).....	90
Şekil 5. 13: Nem ve rutubetin ahşap kapıya etkisini gösteren örnek (C. Ş. Ekmen Arşivi,2023)	91
Şekil 5. 14: Böceklerin ahşap malzemeye etkisini gösteren örnek (C. Ş. Ekmen Arşivi,2023)	92
Şekil 5. 15: Kerpiç sıvada zamanla gözlemlenen aşınma, kopma ve kabuklanma bozulmaları (C. Ş. Ekmen Arşivi,2023).....	93
Şekil 5. 16: Çalışma alanında yoğunlaşan betonarme yapılar (C. Ş. Ekmen Arşivi,2023)....	96
Şekil 5. 17: Günümüze ulaşmış doğal taş dokusu (solda), niteliksiz yol dokusu (sağda) (C. Ş. Ekmen Arşivi,2023)	96
Şekil 5. 18: Silüet iyileştirme çalışmasının yapıldığı sokağın güncel durumu	98
Şekil 5. 19: Silüet iyileştirme çalışmasının yapıldığı yapılar.....	99
Şekil 5. 20: 126 ada 8, 9, 10, 11 parselleri rölöve çizimleri.....	100
Şekil 5. 21: 126 ada 8, 9, 10, 11 parselleri güncel görseli	101
Şekil 5. 22: 126 ada 8, 9, 10, 11 parselleri öneri çizimleri.....	102
Şekil 5. 23: 126 ada 12, 16 parselleri rölöve çizimleri.....	104
Şekil 5. 24: 126 ada 12, 16 parselleri güncel görselleri	105
Şekil 5. 25: 126 ada 12, 16 parselleri öneri çizimleri.....	106
Şekil 5. 26: 126 ada 16, 18 güncel görselleri	108
Şekil 5. 27: 126 ada 16, 18 rölöve çizimleri	109
Şekil 5. 28: 126 ada 16, 18 öneri çizimleri	111
Şekil 5. 29: 126 ada 20, 24 güncel görselleri	112
Şekil 5. 30: 126 ada 20, 24 rölöve çizimleri	113
Şekil 5. 31: 126 ada 20, 24 öneri çizimleri	115
Şekil 5. 32: Rota önerisi.....	117
Şekil 5. 33: Restore edilmesi önerilen yapı (C.Ş.Ekmen Arşivi,2023).....	118

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
BM	: Birleşmiş Milletler
BEBKA	: Bursa Eskişehir Bilecik Kalkınma Ajansı
COE	: Avrupa Konseyi
ÇEKÜL	: Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma ve Tanıtma Vakfı
ICOMOS	: International Council on Monuments and Sites (Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi)
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
UNESCO	: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü)

GİRİŞ

Çalışmanın Amacı

Gelişen teknoloji, istihdam sorunları, kırdan kente göç gibi etkenler nedeniyle geleneksel kültür varlıkları ve üretim teknikleriyle biçimlenen kırsal yerleşmeler, özgünlüklerini kaybetme ve yok olma tehlikesi ile karşı karşıyadır. Koruma bilincinin eksikliği, kültürel değerlerin gelecek nesillere aktarılamamasına yol açarak kırsal yerleşmelerin kültürel zenginliklerini kaybetmelerine neden olmaktadır. Ülkemizde, bu yerleşmelerin belgelenmesi ve korunması büyük bir önem taşımaktadır, çünkü bu sayede kırsal alanlardaki zengin kültürel mirasın sürdürülebilir şekilde gelecek kuşaklara aktarılması sağlanabilir.

Gemiç Köyü, Bursa ili Orhangazi ilçesinde yer alan tarihi ve kültürel zenginliklere ev sahipliği yapan bir yerleşimdir. Bu tez çalışması, Gemiç Köyü'nün kırsal mimarisini anlamak, kültürel haritalama tekniklerini uygulamak ve elde edilen verilere dayanarak bütünlük koruma önerileri geliştirmek amacını taşımaktadır. Çalışmanın amacı, Gemiç Köyü'nün kırsal mimarisini ve kültürel dokusunu sistematik bir şekilde analiz etmek ve bu bağlamda bütüncül bir koruma stratejisi oluşturmaktadır. Fotoğraflar ve analizler, Haziran ile Aralık 2023 arasında gerçekleştirilen saha çalışmalarından derlenmiştir.

Çalışmanın Kapsamı

Çalışma, Gemiç Köyü'ndeki kırsal mimari öğeleri, geleneksel yapıları, yerel malzeme kullanımı ve köyün genel kültürel dokusunun incelenmesini hedefler. Ayrıca, çalışma kapsamında Gemiç Köyü'nün tarihi gelişimi, yerel toplumun kültürel yaşam tarzları ve sürdürülebilir koruma uygulamalarını içerecek şekilde hazırlanmıştır.

Çalışma, beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde; kırsal yerleşim, kültürel miras ve haritalama kavramları, kırsal yerleşimlerde korumanın tarihsel süreci ve bütünlük korumaya yönelik atılan adımlar incelenmiştir.

İkinci bölümde; Orhangazi ilçesinin konumu, yeryüzü şekilleri, iklimi, bitki örtüsü, tarihi, ekonomik-sosyal yapısı ve demografik yapısı araştırılmıştır.

Üçüncü bölümde; Gemiç köyünün konumu ve coğrafi özellikleri, tarihi, ekonomik ve sosyal yapısı ve demografik yapısı araştırılmıştır.

Dördüncü bölümde; Çalışma alanı üzerinde detaylı bir yerleşim dokusu analizi gerçekleştirilmiştir. Bu analizde, bölgenin fiziksel ve yapısal özellikleri, yapıların konumlandığı düzen, sokak ve cadde düzenlemeleri gibi unsurlar incelenmiştir. Ayrıca, sosyal yapı ve ekonomik analizler yapılarak, yerel halkın yaşam tarzı, gelir düzeyi, meslek dağılımı gibi sosyoekonomik özelliklerin belirlenmesine odaklanılmıştır. Geleneksel yerleşim dokusunu oluşturan öğeler titizlikle incelenmiş ve bu unsurların bölgenin karakteristik özelliklerini nasıl şekillendirdiği ortaya konmuştur. Bu unsurlar arasında geleneksel mimari tarzlar, yapı malzemeleri, sokak düzenlemeleri, anıtsal ve kamusal yapılar gibi öğeler bulunmaktadır. Ayrıca, somut olmayan kültürel miras değerleri de göz önünde bulundurularak, bölgenin kültürel dokusunu etkileyen gelenekler, ritüeller, inançlar, efsaneler ve dil gibi unsurlar incelenmiştir.

Beşinci bölümde, çalışma alanında tespit edilen geleneksel mimari yapıdaki bozulmalar ve koruma ile ilgili ortaya çıkan sorunlar detaylı bir şekilde ortaya konmuştur. Bu çerçevede, yerleşim alanında mevcut olan geleneksel mimari unsurların nasıl değişime uğradığı, yapısal hasarlar, dönüşüm süreçleri ve kültürel mirasın korunmasına yönelik zorluklar üzerinde durulmuştur. Bu incelemelerin sonucunda, yerleşim alanının korunması için bütünlük bir koruma stratejisi geliştirilmiş ve bu doğrultuda çözüm önerileri sunulmuştur. Bütünlük koruma önerileri, sadece fiziksel yapıların restore edilmesini değil, aynı zamanda sosyal ve kültürel mirasın korunmasını da içermektedir. Bu öneriler, yerleşim alanındaki geleneksel mimariye uygun restore çalışmaları, koruma önlemleri, yönetim politikaları ve toplumun katılımını teşvik eden stratejiler gibi çeşitli boyutları kapsamaktadır. Bu şekilde, geleneksel yerleşim dokusunun korunması ve gelecek nesillere aktarılması hedeflenmektedir.

Çalışmanın Yöntemi

Tez çalışmasında kırsal alanlarda kültürel mirasın kültürel haritalama ve bütünleşik koruma ilişkilerini incelenmesi kararı alındıktan sonra çalışma alanının belirlenmesine yönelik saha çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Yapılan çalışmalar neticesinde, Bursa ili Orhangazi ilçesinde bulunan Gemiç köyü çalışma alanı olarak belirlenmiştir. Gemiç köyü, bütünsel bir açıdan incelendiğinde, köy dokusu ve sokak silüetlerinde belirgin bozulmalar olmaması, köy yaşam pratiklerinin, inançların ve geleneklerin hala yaşatılmaya devam etmesi gibi ve köye yönelik herhangi bir bilimsel çalışmanın yapılmaması da göz önünde bulundurularak tercih edilmiştir.

Şekil 1.1: Çalışma alanı hava fotoğrafı (C. Ş. Ekmen Arşivi,2023).

İlk olarak, çalışma kararı alındıktan sonra, literatür taraması, alan çalışması, anket ve sözlü görüşme yöntemlerine başvurularak elde edilen verilerin analiz edilmesi aşamaları gerçekleştirilmiştir. Literatür taraması kapsamında, kırsal alana dair kuramsal tanımlar, "kırsal mimari miras- bütünleşik koruma- kültürel haritalama" ilişkisi gibi konular ele alınmıştır. Çalışmanın teorik temelini oluşturan literatür taraması, ulusal ve uluslararası düzeyde kırsal mimarinin korunmasına yönelik tarihsel gelişimleri, yaklaşım yöntemlerini, projeleri ve uygulanan örnekleri inceleyerek zenginleştirilmiştir. Bu bağlamda, kırsal mimari mirasın bütünlük içinde nasıl korunabileceği, kültürel haritalama süreçlerinin nasıl işlediği gibi konularda derinlemesine bir literatür taraması yapılmıştır. Elde edilen bu bilgiler, Gemiç köyü üzerinden gerçekleştirilen alan çalışması için kapsamlı bir kuramsal çerçeve sunmuştur.

Gemiç köyü ve bağılı olduğu Orhangazi ilçesinin detaylı bir değerlendirmesi gerçekleştirilmiş ve köyün tarihi, coğrafi konumu, demografik yapısı, ekonomisi, kültürü ve sosyal yapısı incelenmiştir. Özellikle, köyün geleneksel dokusunu şekillendiren faktörler ortaya konulmuştur. Gemiç köyü hakkında sınırlı bilgi bulunması sebebiyle, yerel kaynaklara başvurulmuş kapsamlı veri toplama süreci uygulanmıştır. Alan çalışması kapsamında, düzenli ziyaretler gerçekleştirilerek Gemiç köyünün sosyal yapısı analiz edilmiş ve yerleşimin tarihine, kırsal yaşam pratiklerine ve geleneklerine dair bilgiler elde edilmeye çalışılmıştır. Yerel halkla yapılan sözlü görüşmeler ve 20 kişiyle gerçekleştirilen anket çalışması, demografik yapı, ekonomik durum, yapısal sorunlar, yenileme-koruma-farkındalık ilişkileri ve çevresel sorunlar gibi konularda detaylı bilgiler sağlamayı amaçlamıştır. Bu yöntemlerle elde edilen veriler, köyün mevcut durumu ve karşılaştığı zorluklar hakkında bütünlüklü bir resim sunarak, gerçekçi çözümlerin geliştirilmesine katkı sağlamıştır.

Fiziksel yapı analizi için, yerleşimin detaylı bir şekilde incelenmesi amacıyla yerleşim fotoğrafları çekilmiş ve bu fotoğraflar kullanılarak yerleşim dokusu ile yapıların özellikleri haritalar üzerine işlenmiştir. Elde edilen analiz sonuçları, haritalar üzerinde görsel olarak temsil edilmiş ve bu analizlere ek olarak tezin 4. bölümünde detaylı grafiklerle sunulmuştur. Gemiç köyü geleneksel mimari özelliklerini barındıran yapılar tespit edilip, tipoloji çalışması yapılmıştır. Bu çalışma ile köydeki geleneksel mimari öğeler çizim ve fotoğraflarla aktarılmıştır. Ayrıca soyut olmayan kültürel miras değerleri de yapılan sözlü görüşmeler neticesinde saptanıp aktarılmıştır.

Çalışma alanında belirlenen geleneksel mimari özelliklere sahip yapıların fiziksel ve yapısal bozulmaları, detaylı bir şekilde belirlenmesi amacıyla fotoğraflanmış ve çalışmaya eklenmiştir. Bu fotoğraflar, geleneksel mimari öğelerin zaman içindeki değişimini ve maruz kaldığı bozulmaları görsel olarak belgelemektedir. Yapılan gözlemler ve fotoğraflar, geleneksel mimari değerlerin korunması adına yapılacak müdahalelerin belirlenmesine katkı sağlamak amacıyla kullanılmıştır.

Alanındaki koruma sorunları, çevresel, yapısal, sosyokültürel ve sosyoekonomik boyutlarda detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Çevresel sorunlar, doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı, ekosistemlerin korunması ve çevresel dengenin sağlanması gibi konuları içermektedir. Yapısal sorunlar ise binaların fiziksel durumu,

altyapı eksiklikleri, planlama hataları gibi konuları kapsamaktadır. Sosyokültürel sorunlar, yerel kültürün ve geleneklerin korunması, toplumun yaşam tarzının sürdürülmesi gibi konuları içermekte, sosyoekonomik sorunlar ise yerel ekonominin durumu, istihdam sorunları, gelir eşitsizliği gibi faktörleri kapsamaktadır. Bu bütünlüklü yaklaşım, koruma çabalarının sadece fiziksel yapıları değil, aynı zamanda çevresel, kültürel ve sosyal dinamikleri de dikkate almasını sağlamaktadır.

Son olarak, incelenen Gemiç kırsal yerleşimi üzerine yapılan çalışma kapsamında ve kaynaklardan elde edilen bilgiler doğrultusunda miras değerlerinin korunarak geleneksel yerleşim dokusunun sürdürülebilmesi ve taşıdığı birikimin gelecek nesillere aktarılması için çeşitli öneriler sunulmuştur. Bu öneriler, kültürel mirasın korunması, yerel yaşam tarzının devamı, çevresel sürdürülebilirlik ve toplumsal katılım gibi alanları kapsamaktadır. Çalışmanın sonuç bölümünde sunulan bu öneriler, Gemiç kırsal yerleşiminin özgün karakterini koruma ve gelecek kuşaklara aktarma amacını gütmektedir. Bu bağlamda, yerel halkın katılımı, koruma politikalarının güçlendirilmesi, eğitim programları ve turizm faaliyetlerinin sürdürülebilir şekilde yönetilmesi gibi konularda öneriler geliştirilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. KIRSAL YERLEŞİMLERDE KÜLTÜREL MİRAS VE BÜTÜNLEŞİK KORUMA

1.1. KIRSAL YERLEŞME TANIMI

Yerleşme, insanların belirli bir bölgede toplu olarak yaşadığı alanlar olarak ifade edilmektedir. Yerleşmeler, doğa ile insan ilişkisinin ortaya çıkardığı alanlardır. Bu yüzden yerleşmeler, farklı büyüklük ve yoğunlukta olabilmektedir. Bu bağlamda yerleşme insanların barındığı bir yer olmanın yanında, yer açısından kendisine özgü bir işgücü, toplumsal örgütlenmesi, kültürü, özel bir tarihsel varlığı bulunan topluluklar olarak ifade edilmektedir (Geray 1975, s.1). Kır ve kırsal alan, kentsel yerleşimlerin dışında, şehir merkezlerine göre daha düşük nüfus yoğunluğuna sahip ve genellikle tarım ve doğal alanların hâkim olduğu alanlar olarak tanımlanmaktadır. Kırsal yerleşmeler; buldukları bölgenin fiziki şartlarını, kültürel yapısını, ait oldukları dönemin yaşam biçimini mekanlarına yansıtan ve halk mimarisinin yaygın görüldüğü çevrelerdir (Eminağaoğlu ve Çevik, 2006, s.1).

Kırsal Mimari, yerel halk tarafından yapılmış evler ve diğer evler olarak tanımlanmakla birlikte, halk mimarlığı, yerel mimari, yöresel mimarlık ve kırsal mimari olarak da adlandırılmaktadır (Sözen, 2012, s.5). Bununla birlikte günümüz şartlarında, benzerleri ustalar tarafından, aynı iklim koşullarına ve aynı yöresel malzemeye sahip bir bölge içinde yüzyıllar boyunca fazla değişmeden üretilen kır yapıları hem sahiplerinin yaşama kültüründen hem de çevredeki doğal etkenlerden kaynaklanan bir mimariye sahiptir. Konut, sosyal ve ekonomik faktörlerle çevresel koşulların birleşimini temsil eden bir sentez olarak düşünülebilir (Çakır, 2000, s.5).

Dünya Vernaküler Mimarlık Ansiklopedisi'nin tanımına göre ise kırsal mimarlık; halk tarafından yapılmış tüm evler ve diğer yapıları kapsar. Seçilen çevrenin olanakları ve elde var olan malzemelerle, çoğunlukla konut sahibi ya da yerel yapı

ustaları tarafından geleneksel tekniklerle inşa edilmiştir (Oliver,2006). "Halk mimarlığının tüm formları belirli gereksinimleri karşılamaya yöneliktir; bu gereksinimlerin ardındaki kültürün, yaşam tarzının, ekonomik faaliyetin ve değerlerin izlerini taşır." (Sözen, 2012, s.9).

Kırsal yerleşim; düzeni ve büyüklüğü, dokuyu oluşturan yapıların türü ve yapım tekniği, köy, bağ veya yazlık niteliği taşıyan yerler olarak tanımlanır. Bu alanlar, kendimizi tanımamıza, kimliklerimizi belirlememize ve günümüzü anlamamıza yardımcı olabilecek önemli ipuçlarını barındırır. Geçmiş uygarlıkların yaşam felsefeleri, sosyo-ekonomik yapıları ve estetik duyarlılıkları gibi konularla ilgili birçok detay, bu kırsal sitlerde saklıdır. Bu alanlar, geçmişin izlerini taşıyarak kültürel mirası koruma ve anlama açısından da büyük öneme sahiptir (Ahunbay,2010, s.2).

1.2. KIRSAL YERLEŞİMLERDE KÜLTÜREL MİRAS VE BELGELENMESİ

Kültür, bir halkın ya da toplumun parçası olan bireylerin üyesi olduğu toplumdan öğrendiği bilgi, gelenek, görenek, davranış, yasa, sanat, uygulama, zanaat gibi tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan ve sonraki nesillere aktarılan maddi ve manevi değerlerden oluşan bütündür (TDK Sözlüğü, 2023).

Kültürü anlamlandırabileceğimiz yollardan birisi de; kültürel miras ve doğal miras olarak ikiye ayrılan miras kavramıdır. Kültürel miras, bir toplumun geçmişten günümüze taşıdığı ve değerli kabul ettiği tüm maddi ve manevi unsurları içeren zengin bir kavramdır. Kültürel miras, geçmişten günümüze aktarılan gelenekler, ritüeller, dil, el sanatları, mimari yapılar, doğal ve kültürel peyzajlar, festivaller, danslar, müzikler, masallar ve daha pek çok unsur içerir. Doğal miras ise, insanlık için büyük bir öneme sahip olan doğal çevre ve ekosistemlerin tümünü ifade eder. Biyolojik çeşitlilik, ekosistemler, doğal peyzajlar, doğal oluşumlar, dağlar, nehirler, ormanlar ve daha birçok unsuru içerir

ICOMOS tarafından 1999 yılında yayımlanan Uluslararası Kültürel Turizm Tüzüğüne göre ise; Miras doğal ve kültürel çevreyi kapsayan geniş bir kavramdır. Peyzajlar, tarihi alanlar, sitler ve yapıli çevrelerin yanı sıra, biyolojik çeşitlilik, koleksiyonlar, geçmişte kalan ve süregelen kültürel uygulamalar, bilgi ve yaşam deneyimlerini içine alır. Çeşitli ulusal, bölgesel, yerli ve yerel kimliklerin esasını oluşturan, uzun tarihi gelişim süreçlerini anlatır, kaydeder; çağdaş yaşamın bütünleyici

bir parçasıdır. Yine aynı tüzükte, kültürel ve doğal mirasın büyüme ve değişim için kültürel mirasın dinamik bir referans noktası, olumlu bir araç olduğu ve günümüz ve gelecekteki gelişmeler için önemli bir temel oluşturan, yeri doldurulamaz bir hazine olduğu belirtilmiştir (ICOMOS Uluslararası Kültürel Turizm Tüzüğü Madde 3, 1999).

ICOMOS'un 1999 tarihli Geleneksel Mimari Miras Tüzüğü adlı belgesi, geleneksel yapılarla ilgili önemli ilkeleri ve özellikleri içermektedir. Bu belgede vurgulanan noktalar arasında, geleneksel yapıların toplumun ortak mirası olduğu, çevreye uyumlu bir kimliğe sahip olduğu, belirli bir tutarlılık ve yapı türlerine bağlılık gösterdiği, geleneksel tasarım ve ustalığın anonim olarak aktarıldığı, işlevsel ve çevresel gereksinimlere uygun olduğu ve geleneksel yapım tekniklerinin etkin bir şekilde kullanıldığı yer alır (Güler,2016, s.13).

Kırsal yerleşimlerin sahip olduğu kültürel varlıkların ve değerlerin sistematik bir şekilde belirlenmesi ve belgelenmesi önemli bir süreçtir. Bu süreç, insanlığın geçmişten günümüze taşıdığı zengin kültürel ve doğal mirasın gelecek nesillere aktarılması açısından etkili bir araçtır. Kültürel haritalama süreci ise, somut ve somut olmayan unsurları içerirken, yerel toplulukların kendi kimliklerini ve kültürel miraslarını koruma ve güçlendirme çabalarını da içeren bir belgeleme yöntemidir. Bu metod, katılımcı bir yaklaşımı vurgular ve kültürel zenginliği sadece dışarıdan gözlemlemekle kalmaz, aynı zamanda topluluğun kendi bakış açısından anlamaya çalışır. Kültürel haritalama ile ortaya çıkan kaynakların tanımlanması ve kaydedilmesine yönelik yapılan çalışmalar, belediyelerin kültür planlaması için önemli bir tanımlayıcı özelliği barındırır. Bu süreç, yerel kültürel varlıkları belirleyerek, koruyarak ve teşvik ederek belediyelerin kentsel gelişim stratejilerine entegre etmelerine olanak tanır ve kültürel mirasın sürdürülebilir bir şekilde yönetilmesine ve toplulukların kimliklerini koruma çabalarına destek sağlar.

Kültürel haritalama için farklı tanımlamalar karşımıza çıkmaktadır. Porello (2010, b) tarafından sunulan görüşe göre, kültürel haritalama sadece bir araç veya teknik değil, aynı zamanda yerel bir toplumun derinliklerine inmek, onun tarihini kavramak ve anlamak için bir anahtar niteliği taşır. Bu yöntem, sadece geleneksel faaliyetleri tanımlamakla kalmaz, aynı zamanda yerel kültürün zenginliğini, çeşitliliğini ve entegrasyonunu korumayı amaçlar. Bununla birlikte, kültürün mekânsal bağlantılarını belirleme ve toplumun genellikle görmezden gelinen veya fark

edilmeyen yönlerini açığa çıkarma gibi belirli bir özelliği vardır. Dolayısıyla, kültürel haritalama, planlama ve politika oluşturmadaki etkin rolüyle birlikte, bir toplumun kimliğini ve dokusunu koruma ve güçlendirme sürecinde kritik bir rol oynar.

Cook ve Taylor (2013, s.3) tarafından öne sürülen görüşe göre, kültürel haritalamanın kapsamı oldukça geniştir. Bu metodoloji, insanlar, toplumlar, yerler ve şehirde yaşayan insanlar ile insan toplulukları arasındaki ilişkilere odaklanarak, kentin kültürüne dair derinlemesine bilgi araştırmak, keşfetmek, belgelemek ve paylaşmak için kullanılan bir faaliyet ve süreç olarak tanımlanır. Bu tanım, sadece kültürel yapıları ve nesnelere değil, aynı zamanda onların etkileşim içinde olduğu insanları ve toplumları da içerir. Kültürel haritalama, bir kentin geçmişten günümüze uzanan kültürel dokusunu anlama ve koruma çabalarında hayati bir rol oynar, böylece geçmişin ve bugünün bir araya geldiği zengin bir mirası ortaya çıkarır.

Kültürel haritalamanın sadece araç ve süreçlerle sınırlı olmadığına dair bakış açıları da mevcuttur. Cook ve Taylor'ın (2013, s. 289) belirttiği gibi, kültürel haritalama, katılımcı süreçler aracılığıyla kültürel sermayenin toplanması ve toplumsal olarak yaratılan değerlerin inşa edilmesi ve biriktirilmesi için tercih edilen bir yöntemdir. Bu yaklaşım, kültürel haritalamanın sadece belgeleme veya analiz etme süreci olmadığını, aynı zamanda toplumun katılımıyla kültürel mirasın canlandırılması ve gelecek nesillere aktarılmasında etkin bir rol oynadığını vurgular. Bu şekilde, kültürel haritalama, sadece geçmişi korumakla kalmaz, aynı zamanda toplumun kimliğini ve değerlerini güçlendiren bir süreç haline gelir.

Kültürel haritalamanın sistematik bir yaklaşım olarak değerlendirildiği düşünceye sahip olanlar da bulunmaktadır. Bu perspektife göre, kültürel haritalama, kültürel kaynakları tanımlayıcı ve sınıflandırıcı bir sistematığe dayanır. Somut ve soyut kültürel kaynakları tanımlama ve kaydetme amacıyla kullanılan bu sistem, belediye kültür planlamasında önemli bir rol oynar. Kültürel haritalama, kültürel mirasın korunması ve yönetilmesi sürecinde kullanılan belirli bir yöntem olarak değerlendirilir ve kültürel kaynakların envanterinin çıkarılması, korunması ve gelecek nesillere aktarılmasına katkıda bulunur. Bu yaklaşım, kültürel haritalamanın sadece belgeleme ve tanımlama işlevini değil, aynı zamanda kültürel kaynakların korunması ve sürdürülebilirliğini sağlama misyonunu da vurgular (Parlak, 2010, s.48).

Kültürel haritalamayı çok boyutlu düşünen, Duxbury (2015, s.2)'e göre; kültürel haritalama, araç, yaklaşım, süreç ve yöntem kavramlarının bütünüdür ve sosyal bir uygulama, akademik bir araştırma, kültür politikası, sanatsal bir yaklaşım, yerel yönetim ve topluluğun değişmesine katkı sağlayan metodolojik bir kesişme noktasıdır.

Literatürdeki yaklaşımlara dayanarak kültürel haritalamayı değerlendirdiğimizde, kültürel haritalama; kentin özgün kültürel varlıklarını keşfetmek, derinlemesine analiz etmek ve kapsamlı bir şekilde belgelemek üzere özel olarak oluşturulan bir süreç, yöntem ve araçlar bütünüdür.

1.3. KIRSAL YERLEŞİMLERDE BÜTÜNLEŞİK KORUMA VE TARİHSEL GELİŞİMİ

Tarihi kırsal yerleşimler, doğa ve insan etkileşiminin uzun yıllar boyunca bir arada gelişmesiyle oluşmuş önemli alanlardır. Bu yerleşimler, içerisinde taşıdığı somut ve somut olmayan değerlerle zenginleşmiş bir mirası temsil ederler. Doğal çevre ile insan faaliyetleri arasındaki uyum ve etkileşim, bu yerleşimlerin karakteristik özelliklerini oluşturur. Bu nedenle, tarihi kırsal yerleşimlerin bütünüyle korunması ve gelecek kuşaklara aktarılması büyük önem taşır (Çeliker, 2022 s.293).

18. yüzyılın sonunda endüstri devrimi ile başlayan sanayileşmenin etkisiyle kırsal ve kentsel alanlardaki yaşam biçimleri arasında köklü değişiklikler olmuştur ve kırsaldan kentlere yoğun bir göç başlamasına sebep olmuştur (Eres,2008, s.1). Geleneksel kırsal çevrenin göçler sebebiyle farklılaşması kırsal mimarinin gelecek kuşaklar için korunması gereken kültürel miras olarak değerlendirilmesini gündeme getirmiştir ve kırsal mimarinin korumaya yönelik ilk adımları atılmıştır. (Eres,2008, s.1). Bu sebeple, 2. Dünya savaşı sonrası Kıta Avrupa ülkeleri ve İngiltere'de kırsal mimarinin sergilenmesi amacıyla açık hava müzeleri açılmıştır.

Şekil 1.2: Kırsal yapıların sergilendiği, Almanya Unteruhldingen Kazıklıyapı Açık Hava Müzesi (Url 1).

1962 yılında, tarihi kentlerin bütüncül olarak korunması ve yaşatılmasına ilişkin yasal sürecin başlatılmasına yönelik Fransa’da “Malraux Yasası” çıkartılmıştır. Yine aynı yıl Paris’te UNESCO Tarafından düzenlenen, “Yerleşmelerin ve Doğal Çevre Ortamlarının Kimliğinin ve Çekiciliğinin Korunması Konferansı” ile kırsal çevrenin mimarisinin belgelenmesi ve korunmasına yönelik tavsiyelerde bulunulmuştur. Bu koruma önerilerinin büyük ölçekli planlama çalışmalarının içerisinde yer alması ve uygulanabilir olması istenip, yasalaştırılması öngörülmüştür (Eres,2008, s.2). Bu alandaki bir diğer dönüm noktası ise 1964 yılında Venedik Tüzüğü tarihi kentsel ve kırsal dokuların korunması ve “sit bütünlüğü” içinde değerlendirilmesi kavramının birçok ülke tarafından resmi olarak kabul edilmesi olmuştur (Eres,2008, s.2). Venedik Tüzüğü’nün hazırlanması, UNESCO tarafından yürütülen 1972’de Dünya Kültürel ve Doğal Mirasını Koruma Konvansiyonunun formüle edilmesi için önemli bir adım olmuştur (Eke ve Özcan 1988, s.34). 1969’da Brüksel’de yapılan Avrupa Konferansı Sorumlu Bakanlar toplantısında, uzmanlarca yapılan tartışmalar sonucu bu toplantının amacı "Geçmişimiz için gelecek" (Future for our past) sloganı altında belirlendi ve koruma kavramını "mimari miras" (architectural heritage) deyişi ile çevresiyle uyumlu ilişkiler içinde ve kent planlama politikaları ile bütünleşmiş bir kavram olarak kabulüne karar verildi (Eke ve Özcan 1988, s.34).

Bu çalışmalarında katkısıyla 1970'li yıllar itibariyle tüzüklerde kırsal yerleşimler ve doğaya yönelik ifadeler artmıştır (Eke ve Özcan 1988, s.35). UNESCO tarafından 1972 tarihli Dünya Kültürel ve Doğal Mirasın Korunması Sözleşmesi'nde kültürel ve doğal mirasın yalnızca geleneksel bozulma nedenleriyle değil, aynı zamanda sosyal ve ekonomik şartlardaki değişimler nedeniyle de tahrip olduğu belirtilmektedir. UNESCO'nun kararını 1973 yılında, Avrupa Konseyi (COE) Bakanlar Komitesi'nin "Kır ve Kent Arasındaki Dengede Kırsal Canlandırma Politikaları Üzerine Tavsiyeler" adlı kararı izlemiştir. Hazırlanan metin; kırsal alanların insansızlaşmasını; bu alanlarda yaratılan iş olanaklarının ve ekonomik kaynakların yetersizliği, insanoğlu ve doğa arasındaki dengenin bozulması sonrası fiziksel dokuların bakımsız kalması gibi nedenlere bağlamaktadır. Kırsal alanlarda yaşayan halkın büyük oranda kentlere göç etmesinin altında yalnızca ekonomik nedenlerin değil aynı zamanda göçü tetikleyen sosyal etkenlerin de olduğu belirtilmiştir. Kırsal alanların yeniden canlandırılması için aralarında kırsal ve kentsel alanlardaki gelişmişlik düzeyini dengelemeye ve yaşam çevrelerinin kalitesini korumaya yönelik geniş kapsamlı bir politikanın uygulamaya konulması, yerel yönetimlerin güçlendirilmesine yönelik yasal reformların gerçekleştirilmesi gibi öneriler geliştirilmiştir (Güler,2016, s.26). 1975 tarihli Avrupa Mimari Miras Tüzüğü ve Amsterdam Bildirgesi, "mirasın önemli anıtlardan ibaret olmadığını, tarihsel-kültürel özelliği olan kentler, bina grupları, köylerin-kırsal dokuların miras kapsamında olduğunu" belirleyerek "bütünleşik koruma" kavramını ortaya atar (Kayın,2012). Bütünleşik koruma kavramının ortaya çıkmasında savaş sonrası girilen kitlevi imar faaliyetlerinin sosyoekonomik ihtiyaçların önceliği nedeni ile genelde insancıl olmayan yerleşmelerin oluşmasıyla sonuçlandığı ve eski merkezlerin bu gelişmelere paralel olarak nüfus kaybına uğrayarak ya işyerlerine ya da düşük gelir gruplarının kullanımına terk edilmesi olmuştur (Eke ve Özcan 1988, s.34). ICOMOS'un 1975 tarihli, Dördüncü Genel Kurulunda ise küçük kentlerin sahip oldukları özel karakterlerinin korunması için kapsamlı bölgesel politikaların geliştirilmesi gerektiğini ve uzun vadeli başarının ancak yerel halkın ve yönetimlerin sahip oldukları tarihi çevrelerin korunması ile ilgili aidiyet kurmalarıyla mümkün olabileceğini belirtmiştir (Güler,2016, s.27). "Tarihî Alanların Korunması ve Çağdaş Rollerini Konusunda Tavsiyeler" başlıklı 1976 tarihli Nairobi Bildirgesi'nde, tarihî

kentler ve mahallelerle birlikte köylerin de korunmasından söz edilmekte, kentsel, bölgesel, kırsal planlama önerilmektedir. “Bölgesel Planlamada Kırsal Mimari” başlıklı 1977 tarihli Granada Belgesi’nde ise, “kırsal mimarinin ve çevrelerin estetik değerlerle birlikte dünyevi bir bilgeliğin kanıtları olarak görülmeleri gerektiğine işaret edilerek, “agro-pastoral işler, ormancılık, balıkçılık gibi işlevlerle bağlantılı”, “tarihî, arkeolojik, sanatsal, efsanevi, bilimsel, sosyal değerlere ve tipik pitoresk karaktere sahip”, “manzaraya uyum katan” bu mirasa yönelik tehditler açıklanmaktadır. 1982 yılında ICOMOS-Meksika Ulusal Komitesi tarafından küçük yerlerin korunması ile alakalı birçok önerinin bulunduğu Tlaxcala Deklarasyonu yayımlanmıştır. Bu deklarasyonda; karar alma mekanizmalarına yerel halkın katılımının sağlanması gerektiği, medya organlarının 29 toplumu tüketime yönlendirmesinin geleneklerle bağdaşmadığı, korumanın bölge halkının yaşam koşullarını iyileştirmesi gerektiği, koruma çalışmalarının çok disiplinli olması gerektiği, küçük yerleşimlerdeki sosyal donatıların ve altyapı olanaklarının yerel değerleri göze alarak geliştirilmesi gerektiği, yerel malzeme ve yapım tekniklerinin sürdürülmesi gerektiği ve yöresel mimarinin korunması için üniversitelerin mimarlık bölümlerinde dersler verilmesi gerektiği belirtilmektedir (Güler,2016, s.29).

1989 Avrupa Konseyinde tarımsal üretim biçiminin değişmesine bağlı olarak toplumsal değişimin de söz konusu olduğu vurgulanır ve bu nedenle son yıllarda geleneksel kırsal mimarinin ve yerleşmelerin büyük bir tehdit altında olduğuna dikkat çekilir. Yapılı ve doğal çevre kırsal mirasın iki ayrılmaz parçası olarak tanımlanmış ve yok olması durumunda bir daha geri gelmesi mümkün olmayan bu kültür mirasının iyi belgelenmesi, korunması ve yaşatılması için önerilerde bulunulmuştur (Eres,2008, s.3). Bu kapsamda “tarımsal ekonomik sıkıntılar, endüstrileşmiş tarım ve arazi birleşmeleri, dışarıya göç, nüfus yaşlanması, yapısal eskime-yok oluş, gelenekle uyumsuz yenilenme, ikincil konut inşası” gibi sorunlar sayılmakta; bölgesel ekonomik planlamalar, sağlıklı toprak politikaları, köy yaşamını çekici kılabilecek faktörlerin geliştirilmesi, doku karakterlerinin korunması, yeni binaların uyumunun sağlanması, kamu fonları ile geleneksel aktivitelerin güçlendirilmesi, çiftlik tatillerinin teşvik edilmesi vb. öneriler getirilmektedir (Kayın,2012). Bu süreçlerle birlikte, kırsal mimarlık ve çevresi “kültürel peyzaj” olarak değerlendirilmeye başlanmıştır ve kırsal bölgelerde bütünleşik koruma kavramı ile

ilgili daha net tavsiye kararları yayınlanmıştır. 1999 yılında Meksika’da düzenlenen ICOMOS tarafından Meksika’da düzenlenen 12. Genel Kurulda kabul edilen Geleneksel Mimari Miras Tüzüğü’nde; sivil mimarinin tüm dünyada sanayileşme, küreselleşme ve ekonomik faaliyetlerin toplum üzerindeki etkilerinden kaynaklı tehlike altında olduğu vurgulanmıştır. Geleneksel mirasın sadece mekanlardan ve kütlelerden ibaret olmadığı, toplumun veya topluluğun geçmişten gelen kültürel, sanatsal, dini, ritüel ve dilbilimsel ve diğer değerleri içeren zengin bir mirası ifade ettiği ve bu mirasın korunmasındaki en önemli etkenin toplumun bu değerleri sahiplenmesi ve kullanılmasına bağlı olduğu belirtilmiştir.

2000’li yılların başında dünya ölçeğinde en hızlı bozulma sürecinin kırsal mimarlık alanında olduğu saptamasıyla ICOMOS, 2001 yılının Uluslararası Anıtlar ve Sitler Günü temasını “Tarihi Köylerimizi Koruyalım” olarak belirlemiştir. Bu temanın duyuru metninde, dönemin ICOMOS Başkanı Michael Petzet, geleneksel kırsal mimarlığın yerel koşulların sunduğu yapı malzemeleri ve yüzlerce yıllık yapı ustalığı gelenekleri ile oluşturulmuş büyük çeşitliliğinin, günümüzde “sürdürülebilir kalkınma” olarak adlandırılan kırsalın koşullarına ve iklime en uygun çözümleri üretmiş olduğunu; ancak son yıllardaki köklü sosyal ve ekonomik değişimlerin köylerin boşalmasına ve bakımsız kalmasına yol açtığını ya da geleneksel yapıların yerini betonarme ve prefabrik malzeme ile üretilmiş yapılara bıraktığını ifade etmiştir. Pelzet, kırsal mirasın birçok ülkede yeterince belgelenmediği ve gelecek nesillerin bu mirası sadece açık hava müzelerinde deneyimlememesi için bu eşsiz mirasın yerinde korunmasına yönelik adımlar atılması gerektiğini vurgulamıştır (Güler,2016, s.30).

2006 yılında Avrupa Parlamentosu tarafından kabul edilen Avrupa’nın adalarındaki ve kırsal bölgelerindeki doğal, mimari ve kültürel mirasın korunması hakkındaki tavsiye kararlarında; geçmiş nesiller sayesinde kültürel mirasın somut ve soyut olmayan değerler taşıdığı ve mimarlık ve doğal miras için temel bileşen olduğu belirtilmiştir. Yayımlanan tavsiye kararlarında, Avrupa coğrafyasının %90’ını kırsal alanların oluşturduğu ve bu alanların modernleşme ve dönüşüm baskılarından terk edilme ve ekonomik zorluklar ile karşı karşıya olduğu belirtilmektedir. Belgede; sorunların çözümüne yönelik nüfus ve çevre arasında sürdürülebilir bir dengenin sağlanması, geleneksel tarım alanlarına bütüncül bir yaklaşımın geliştirilmesi, yerel halkın karar alma ve izleme mekanizmalarına katılımının sağlanması ve kültürel

mirasın korunması konusunda aktif olarak çalışan sivil toplum kuruluşları, gönüllü kuruluşlar, vb. kurumlarla sürekli diyalog halinde olunması, sağlıklı bir koruma yaklaşımı için kırsal mirasın kapsamlı bir envanterinin oluşturulması, geleneksel mimarinin korunması ve geleneksel çevrelerde yeni inşa edilecek yapıların geleneksel doku ile uyumlu olmasının sağlanacağı yasal altyapının hazırlanması, yöresel anıtların restorasyonu ve geleneksel tarım yöntemlerinin sürdürülebilmesi için finansal destek sağlanması gibi öneriler gündeme getirilmiştir (Güler,2016, s.30).

2014 yılında ICOMOS tarafından yayımlanan Floransa Bildirgesinde ise kültürel mirasın ve peyzajların barışçıl ve demokratik toplumları desteklemek için taşıdığı değere ilişkin ilke ve tavsiyelerde bulunulmuştur. Bildirgede toplum odaklı korumanın ve yereli güçlendirmenin koruma çalışmalarındaki önemi vurgulanmıştır. Topluluklar ile mirasları arasındaki bağın tanınması gerektiğini, bir topluluğun kendi mirasında bulunan değerleri ve bilgi sistemlerini belirleme hakkına saygı gösterilmesi ve miras alanları ister sit ister peyzaj olsunlar, ilişkili oldukları çeşitli topluluklar için farklı değerler taşıyabileceği ve değer tespit sürecinde her grubu göz önüne alınmasının gerekliliği aktarılmıştır.

Ülkemizde ise, Cumhuriyet'in ilanından hemen sonra, 18 Mart 1924 tarihli ve 442 sayılı Köy Kanunu hayata geçirildi. Bu kanun, köyleri sadece bir yerleşim birimi olarak değil, aynı zamanda bir varlık olarak kabul etti. Köyler, çevrelerindeki tarım arazileriyle (bağ, bahçe, tarlalar) ve köy halkıyla birlikte bir bütün olarak ele alındı. 1987 yılında ise yasaya yedi yeni madde eklenerek köy planlaması da yasal düzenlemeler kapsamına alındı (Kaya,2023 s.180).

2004 yılında Türkiye'nin AB tam üyelik müzakerelerine başlaması, ülkenin çeşitli politika alanlarında olduğu gibi kırsal alan politikalarını da etkilemiştir. AB tam üyelik müzakereleri süreci, Türkiye'nin kırsal alanlarını kapsayan politika ve stratejilerinde belirli değişikliklere yol açmıştır. AB'ye tam üyelik sürecinin başlamasının ardından, Türkiye 2006 yılında Ulusal Kalkınma Stratejisi Belgesi'ni hazırlamıştır. Bu belgede, kırsal alanların kalkınması için çeşitli hedefler ve politika önerileri yer almıştır. Bu hedefler arasında ekonominin kırsal alanda geliştirilmesi, yeni iş olanaklarının yaratılması, insan kaynaklarının ve yerel kalkınma potansiyelinin artırılması, fiziki altyapı hizmetlerinin iyileştirilmesi, yaşam kalitesinin artırılması ve

kırsal çevrenin korunarak geliştirilmesi gibi unsurlar bulunmaktadır (Güler, 2016, s.45-46).

2010 yılında hazırlanan Kırsal Kalkınma Planı, AB'nin IPARD programının da desteğiyle Türkiye'nin kırsal alan politikalarının AB ile tam uyumunun sağlanmasını hedeflemiştir. Planın stratejik amaçlarından biri olan kırsal çevrelerin korunması ve geliştirilmesi başlığı altında çevreci tarım uygulamalarının geliştirilmesi, orman kaynaklarının sürdürülebilir kullanımının sağlanması ve korunan alanların yönetimi ve geliştirilmesi öncelikleri belirlenmiştir. Bu önceliklere yönelik olarak, toprak ve su kaynaklarının korunması, tarımsal faaliyetlerden kaynaklanan çevre kirliliğinin önlenmesi, çevre dostu üretim tekniklerinin yaygınlaştırılması, orman-köy ilişkilerinin iyileştirilmesi, orman yangınları ile mücadele kapasitesinin güçlendirilmesi, orman rejimindeki alanlarda toprak ve su kaynaklarının korunması ve rehabilitasyonu, doğal kaynakların sürdürülebilir kullanılmasının sağlanması, korunan alanlarda ve civarında gelir getirici faaliyetlerin geliştirilmesi, kırsal alanlarda ve civarında ekoturizmin geliştirilmesi, korunan alanlarda uygulama programlarının hazırlanması gibi faaliyetlerin gerçekleştirilmesi önerilmektedir. Bu şekilde, kırsal alanların korunması ve sürdürülebilir kalkınması için kapsamlı bir strateji ve eylem planı oluşturulmuştur (Güler, 2016, s.48).

16 Mayıs 2012 tarih ve 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun, başlangıçta kentsel alanlara odaklanmış olsa da kırsal alanlarda da etkileri bulunmaktadır. Kanun, gerektiğinde yeni yerleşimlerin kurulabileceği alanları "rezerv yapı alanı" olarak tanımlamıştır. Ancak, bu kanunun uygulanması sırasında, ilgili kanunların hükümleri dikkate alınmadan müdahale edilebilecek alanlar arasında ormanlar, meralar, tarım alanları ve korunması gereken tarihi ve kültürel miraslar da bulunmaktadır (Öğdül, 2013 s.321). Bu durum, kırsal alanlardaki mimari mirasın dolaylı olarak etkilendiğini göstermektedir. Kanunun esnekliği, kırsal alanlarda korunması gereken tarihi ve kültürel mirasların, doğal alanların ve tarım arazilerinin zarar görebileceği endişelerine yol açmıştır.

2 Aralık 2012 tarihinde Resmî Gazete 'de yayınlanan 12 Kasım 2012 tarihli ve 6360 sayılı "On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" ile büyükşehir belediyelerinde yönetsel değişikliklere gidilmiştir. Bu kanun

kapsamında, illere bağlı ilçelerin sınırları içinde yer alan köylerin tüzel kişiliği kaldırılarak mahalleye dönüştürülmesi kararlaştırılmıştır (Kaya,2023, s.181).

Geleneksel kırsal çevredeki değişimler ve bu değişimlerin yarattığı sorunlar, geçmişten günümüze birçok kavramsal ve ilkesel metinlerde ele alınmıştır. Ancak, bu birikimlerin uygulama alanında yetersiz kaldığına dair gözlemler mevcuttur (Güler, 2016, s.32). Ülkemizde özellikle koruma politikaları bağlamında kırsal yerleşimlerin ihmal edildiği ve ikinci plana atıldığı görülmektedir. 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu incelendiğinde, kırsal mimarinin ve çevrenin korunmasına dair yeterli düzenlemelerin bulunmadığı anlaşılmaktadır. Sadece belirli birkaç bölgenin kentsel sit alanı veya koruma alanı olarak belirlenmesi, geri kalan kırsal alanların koruma kapsamı dışında bırakılması sorununu ortaya koymaktadır.

Ancak, koruma politikaları kırsal alanlarda sadece binaların korunmasını değil, aynı zamanda kültürel, tarihsel, doğal ve çevresel unsurları da içermelidir. Bu nedenle, 'bütünleşik koruma' yaklaşımı benimsenmelidir. Bu yaklaşım, kırsal alanların özgün kimliğini ve dengesini korumayı amaçlar. Bu, sadece mimari yapıların değil, aynı zamanda doğal peyzajın, tarım alanlarının, su kaynaklarının ve yerel kültürün korunmasını gerektirir. Kırsal alanların korunması, sadece geçmişin hatırası değil, aynı zamanda gelecek nesillere aktarılan bir miras olarak da ele alınmalıdır. Bu doğrultuda, koruma politikaları ve uygulamaları kırsal alanların bütüncül bir şekilde ele alınmasını sağlamalı ve sürdürülebilir bir gelecek için temel oluşturmalıdır.

İKİNCİ BÖLÜM

2. ORHANGAZİ İLÇESİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ

2.1. KONUMU

Bursa ilinin kuzeydoğusunda yer alan Orhangazi, Marmara Denizinin güneyinde konumlanmaktadır. Kuzeyinde Yalova ile Karamürsel ilçesi, batısında Gemlik, güneyinde Yenişehir, doğusunda İznik ilçeleri yer almaktadır.

Şekil 2. 1: Bursa il haritası¹

Orhangazi ilçesine bağlı 34 mahalle bulunmaktadır. Bunlar; Esadiye, Reşadiye (Güneyköy), Arapzade, Muradiye, Camiikebir, Hürriyet, Tekke, Fatih (Topselvi), Ortaköy, Çengiler (Sugören), Cihanköy, Yeniköy, Üreğil, Çakırlı, Keramet, Örnekköy, Karsak, Gölyaka (Mahmure), Gemiç, Akharem, Gürle (Müslim Gürle),

¹ https://www.bebka.org.tr/admin/datas/sayfas/198/orhangazi-ilce-raporu_1568787423.pdf

Yenigürle, Dutluca, Sölöz (Müslim Sölöz), Yenisölöz, Paşapınar (Mamca), Bayırköy, Heceler, Narlıca, Gedelek, Çeltikçi, Fındıklı, Hamzalı ve Mahmudiye'dir.

2.2. YERYÜZÜ ŞEKİLLERİ, İKLİM VE BİTKİ ÖRTÜSÜ

İstanbul-Bursa karayolu üzerinde bulunan Orhangazi ilçesi, Bursa iline 48 km uzaklıktadır. Denizden yüksekliği 125 metredir. Kuzeyinde Gevye boğazına kadar uzanan Samanlı Dağları, güneyinde Katırlı Dağları ile çevrilidir. Katırlı dağının en yüksek yerini oluşturan konum 1296 m ile Orhangazi ilçesinde yer alan Karsak tepesidir (Bebka, 2012, s.3-11).

İlçe, Marmara Denizi'nin güneydoğu kıyısında konumlanmıştır ve bu nedenle sahil şeridi ile sınırlanmıştır. İlçe, genellikle dağlık bir topoğrafyaya sahiptir ve bu dağlık arazi, Samanlı Dağları'nın bir parçasını oluşturur. Samanlı Dağları, ilçenin güney sınırlarını belirler ve coğrafi özelliklerini önemli ölçüde etkilemektedir (URL/2).

Orhangazi ilçesi, Marmara Bölgesi'nin iklimsel özelliklerini yansıtmaktadır. İlçe, kışları ılıman ancak soğuk ve yağışlı geçen bir karasal iklim ile karakterizedir. Yazlar ise sıcak ve genellikle kurak bir iklim görülmektedir. İlçe genelinde yıllık ortalama yağış miktarı, Marmara Bölgesi ortalamasına benzer şekilde dağılır ve yıllık yağış ortalaması 701 mm.dir. İlçede en yağışlı mevsimler kış ve sonbahar, en az yağışlı mevsim ise yaz mevsimidir. İlçenin toplam alanı 476.000 dekar olup, bunun 140.990 dekarı ekilebilir arazi, 7.500 dekar çayır, mera arazisi, 159.360 dekar orman arazisi, 168.150 dekarı ise tarım dışı arazidir (URL/2).

Orhangazi İlçesi'nin bitki örtüsü zengin ve çeşitlidir. Özellikle Samanlı Dağları'nın etekleri ve vadileri, ormanlık alanlarla kaplıdır. Bu ormanlar, kayın, gürgen, çam ve meşe gibi çeşitli ağaç türlerini içermektedir. Ayrıca ilçe genelinde zeytin ağaçları sıklıkla görülür ve bu, tarımsal üretimde önemli rol oynamaktadır. Zeytinlikler, Orhangazi İlçesi'nin karakteristik manzaralarından birini oluşturur ve bölge ekonomisine katkı sağlar (URL/2).

2.3. TARİHİ

Orhangazi bölgesi İ.Ö. X. yüzyıllarda Etilerin, VIII. yüzyıllarda Friglerin, İ.Ö. 561 yılında Lidyalıların, 662 yılında Kimmerlerin, İ.Ö. 561 yılında tekrar Lidyalıların egemenliği altına girmiştir (Kaplanoğlu, 1988, s.2). İlçenin yakınlarında bulunan Ilıpınar Höyükte yapılan kazı çalışmalarına göre, İ.Ö. 5-6 bin yıl öncesine ait yerleşimler bulunmuştur (Aylar,2012, s.10).

Orhangazinin eski adı Bassilinopolis'tir. Bassilino Roma imparatoru Julian'ın annesi, Juil Constantionusun ikinci eşidir. Bassilinopolis 365 yılında kent derecesine yükseltilmiştir. Ancak bu antik kent XII. yüzyılda yok olmuştur. Ancak halk arasında Basonoköy/Baziliköy olarak devam etmiştir. Zamanla bu sözcük Bazarköy olmuştur (Aylar,2012, s.10).

Orhangazi'de ilk yerleşim M.Ö. 5400 yıllarına dayanmakta ve ilk yerleşimi kuranlar Bitinyalılarıdır. M.Ö. 74 yılından sonra Romalıların egemenliğine giren bölge, 365 yılında kent derecesine yükselmiştir. 395 yılında Roma İmparatorluğu'nun ikiye ayrılması ile bölge, Bizans Devletine bağlanmıştır (Aylar,2012, s.10).

Selçuklu sultanı Süleyman Şah'ın 1081 yılında İznik'ten Gemlik'e doğru akınlar yapar ve bu yıllarda bölge ilk kez Türklerin egemenliği altına girmiştir. Daha sonra Haçlı savaşları ile bölge tekrar Rumların eline geçmiştir ve Orhan Bey dönemine kadar Rumların himayesinde kalmıştır. 1330 tarihinde İznik, 1335 yıllarında Gemlik fethedildiği için Orhangazi'nin bu iki kasabanın fethinden sonra Türk egemenliğine girdiğini söyleyebiliriz (Kaplanoğlu, 1988). 1085-1097 yılları arasında Anadolu Selçuklu Devleti yönetimine giren bölge, 1097 yılında Haçlılar tarafından yağma edilmiştir. 1332 yılında Orhangazi tarafından fethedilen bölgeye, yerleşim teşviği için daha sonra cami ve hamam yaptırılmıştır (Aylar,2012, s.11).

Bazarköy (Orhangazi) Osmanlı Devleti'nin II.Sultanı olan Orhan Bey'in has mülküdür. Orhan Bey daha sonra bu mülkünü İznik'te bulunan Mevlâna Alaaddin Medresesine vakıf köyü olarak bağışlamıştır. Daha sonraki yıllarda İznik'teki Medrese harap olmasıyla beraber Bazarköy, Bursa'daki Orhangazi Camii'nin vakıf köyleri arasına katılmıştır. Bazarköy'ün, 1913 yılında Orhangazi adını almasının en önemli nedenide, kurulduğu yıldan bu yana Orhan Bey'in has mülkü ve vakıf köyü olmasıdır (Aylar,2012, s.12).

Birinci Dünya Savaşının ardından, Yunanlılar 20 Haziran 1920 tarihinde Bursa'yı işgal etmiştir. Yunan işgali sırasında bölgede aynı zamanda Yunan askerleri ile yerli Rum çetelerinin de köylere yönelik işgallerinden söz edilmektedir. İki yıl süren işgal sonrasında, 10 Eylül 1922 tarihinde işgalci Yunan askerleri ilçeyi terk etmişlerdir. İşgal esnasında bölgede oluşan hasarlar sebebiyle, ilçenin resmi makamları Gürle köyünde göreve devam etmiştir (Aylar,2012, s.13).

Orhangazi için; "Yeterli gücü olmadığı halde, Yunan işgalinde halkının yurtseverliği nedeniyle, düşmanın içeri doğru sokulmasına hayli engel olan Pazarköy, kaçarken Yunanlılar tarafından bu nedenle tümüyle yakılmıştır. Bu verimli, bol kazançlı, çalışkan ve kahraman halkın çok yakında uzun süredir taşıdığı köy sıfatını, çağdaş bir kent durumuna ve refaha ulaştıracağı kuşkusuzdur." sözleri yazılıdır (Aylar,2012, s.16).

2.4. EKONOMİK VE SOSYAL YAPI

Orhangazi, verimli tarım topraklarına sahip bir bölgede konumlanmıştır. Bu nedenle tarım, ilçenin ekonomisinde önemli bir rol oynamaktadır (Bebka, 2012, s.8). Özellikle zeytin, hububat, kiraz ve erik gibi ürünlerin yetiştiriciliği yaygındır. Tarım sektörü, yerel halk için önemli bir geçim kaynağıdır. Küçükbaş ve büyükbaş hayvancılık faaliyetleri de, Orhangazi ekonomisine katkı sağlayan bir sektördür ve yerel istihdama önemli bir etki yapmaktadır. İlçede bir dönem ipekböceği yetiştiriciliği de yapılmıştır. Fakat, sentetik ipek gibi sentetik liflerin üretiminin ve kullanımının artması, doğal ipek ürünlerinin talebinin azalmasına neden olmuştur. İpek böceği yetiştiriciliğinin sonlanması, yerel ekonomiyi ve kültürel mirası olumsuz etkilemiştir (Bebka, 2012, s.4).

İlçenin büyük bir kısmının ormanlarla kaplı olması, orman işçiliği ve orman ürünleri üretiminde de önemli bir geçim kaynağı sektörü oluşturmuştur. Orhangazi, bulunduğu konum itibarıyla sanayi sektöründe de önemli bir potansiyele sahiptir. Özellikle tekstil, otomotiv, metal işleme ve mobilya gibi sektörlerde üretim faaliyetleri bulunmaktadır (BEBKA, 2012).

2.5. DEMOGRAFİK YAPI

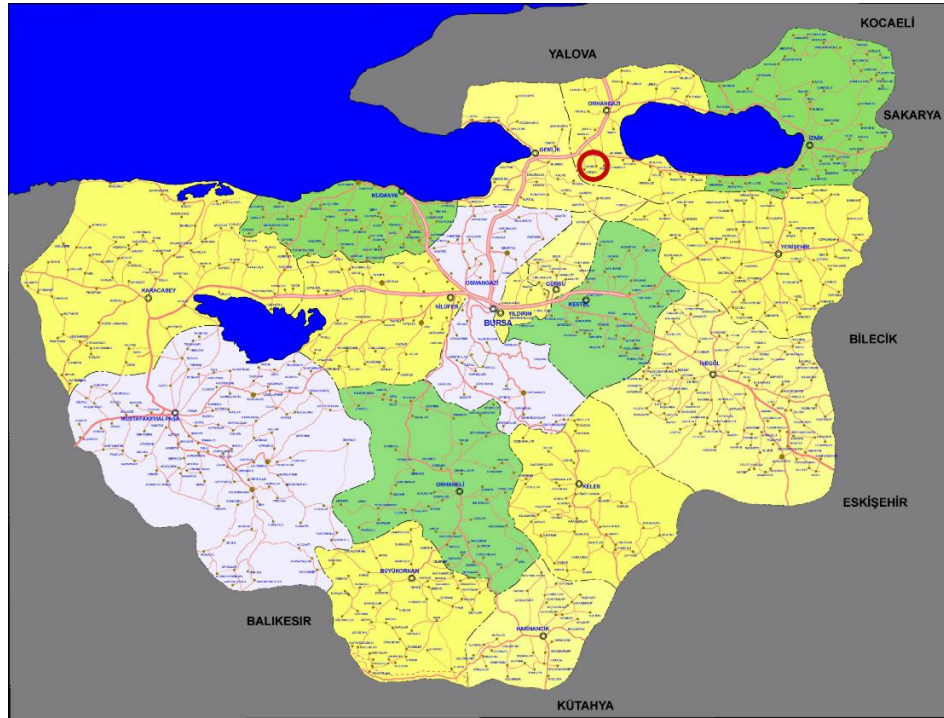
Orhangazi, harp yıllarındaki savaşlar sebebiyle çok fazla insan kayıpları vermiştir. Cumhuriyet döneminde tekrardan yerleşim bölgelerinin onarılması ile ilçede nüfus artışları başlamıştır. Nüfus 2022 yılına göre 81.110 kişi olarak aktarılmaktadır. Nüfusun %50,18'i 40.704 kişi ile erkeklerden, %49,82'si 40.406 kişi ile kadınlardan oluşmaktadır. Geçmiş yıllardaki nüfus hareketleri incelendiğinde il ve ilçedeki nüfus artarken, belde ve köylerde düşüş görölmektedir (TUİK, 2023).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. GEMİÇ KÖYÜ

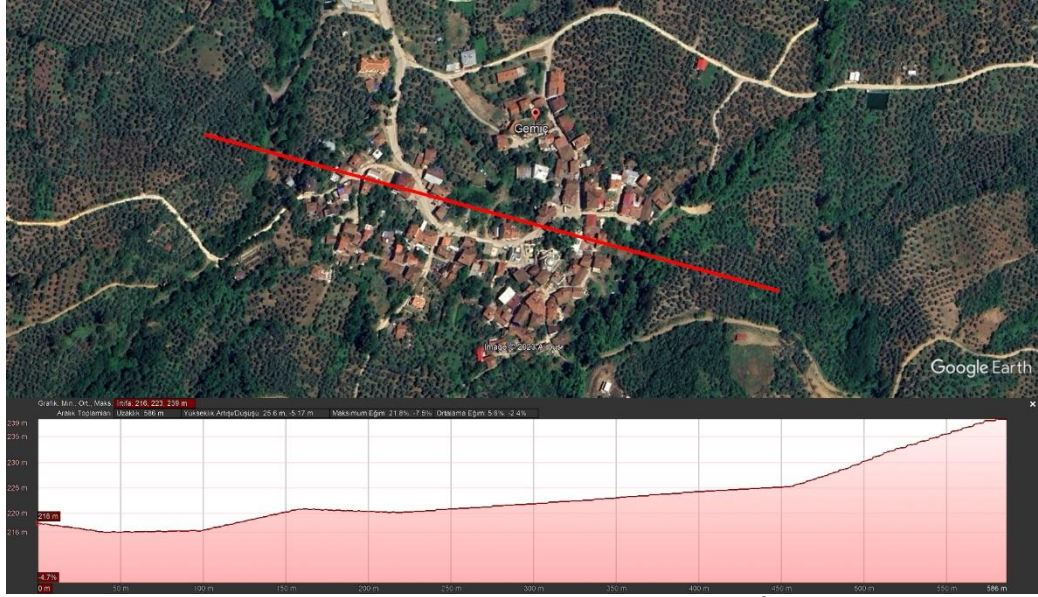
3.1. KONUMU VE COĞRAFİ ÖZELLİKLERİ

Gemiç, Orhangazi ilçesine bağlı bir köydür. İlçenin güneyinde konumlanan köy, Orhangazi'ye 13 km, Bursa şehir merkezine 40 km uzaklıktadır. Köy, aynı zamanda adını verdiği ve yamacında bulunduğu Gemiç dağında konumlanmaktadır.

Şekil 3.1: Bursa Köylerini gösterir harita²

² <https://i0.wp.com/www.yonetimakademisi.com.tr/wp-content/uploads/2019/04/132836bursa-koyleri-haritasi-03062015.gif?ssl=1>

Şekil 3.2: Arazideki eğimin gösterimi³

Köyün orta kısmından belirlenen 550 m uzunluğundaki eğim çizgisinde, en düşük noktanın 220m olduğu, en yüksek noktanın ise 238m olduğu belirlenmiştir. Maksimum eğimin %21 civarı ve ortalama eğimin de %5 civarı olduğu görülmektedir.

3.2. TARİHİ

Gemiç köyünün tarihi ile defter kayıtları ve köy halkı ile yapılan sözlü görüşmeler dışında bir kaynağa ulaşılamamıştır. Defter kayıtlarına göre (BOA. Zaptiye, no.1744), köyün kuruluş tarihi 1300'lü yıllara dayanmaktadır. Köyün adı, Luwi dilindeki kama/geme sözcüğünden gelen 'kutsal ana' anlamını taşımaktadır. Bu adı taşıyan Anadolu'da üç köy vardır. 1790 yılındaki defter kayıtlarına göre köy, Sultan Murad'ın vakıf köyü olduğu belirtilmiştir (BOA. Zaptiye, no.1744). Başka kaynaklara göre ise, Lala Şahin Paşa'nın oğlu olan Mehmet'in köyde vakıfları olduğu belirtilmiştir. Bu nedenle, 1924 yılında vilayet tarafından alınan bir karar ile köyün adı bir süre Şahin olarak değiştirilmiştir fakat bu isim köy halkı tarafından benimsenmemiştir.

Köylülere göre Gemiç köyünün adının verilişi eski bir hikâyeye dayanmaktadır. Gemlik'te bulunan bir gemi tersanesinin ağaç ihtiyacını köyün bulunduğu dağdan sağladığı söylenmektedir. Bu nedenle, tersanede çalışanlardan üç hane, gelip gitmek zor olduğu için burda iskân olunarak köyü kurmuştur. Köyün ismi,

³ Veriler Google Earth Pro programından alınmıştır.

gemi yapılan yer anlamında ‘Gemiç’ denilmiştir. Kahyalar, Karaaliler ve Yunuslar olarak anılan sülaleler, köyü ilk kuran bu üç ailenin neslinden geldiği düşünülmektedir. Aynı zamanda bu ailelerin kökenlerinin Trabzon ve Azerbaycan’dan geldiği belirtilmektedir. 1530 tahrirat defteri kayıtlarında ise köyün bir dönem Beki veya Göçek olarak anıldığı düşünülmektedir. 1895 ve 1905 yılına göre köyde 98 hane bulunmaktadır. Köyde 1927 yılında 500, 1990 yılında 533, 1997 yılında ise 309 kişi yaşamaktaydı. Yamacında bulunduğu ve günümüzde Gemiç dağı olarak anılan dağın zamanında Gürle Dağı olarak anılmaktaydı.

Şekil.3.3.Bir zamanlar Gemiç Köyü (Anonim).

Şekil.3.4.Bir zamanlar Gemiç Köyü (Anonim).

3.3. EKONOMİK VE SOSYAL YAPI

Gemiç köyünün ana geçim kaynağı zeytinciliktir. Günümüzde birçok köy hanesi geçimini bu yolla sağlamaktadır. Tarafımca köy halkı ile yapılan görüşmeler sonucunda, geçmiş yıllarda zeytincilikle beraber ipek böceği yetiştiriciliği de ana geçim kaynağı olarak ifade edilmiştir. Birçok geleneksel yapı, ipek böceği yetiştiriciliği için kurgulanmıştır. 1980'li yılların sonlarına doğru ipek böceği yetiştiriciliğinde yaşanan gerileme ile köy halkı sadece zeytinciliğe yönelmiştir. Köyde hayvancılık ve meyve-sebze yetiştiriciliğinin sadece ihtiyaçlarını karşılayacak kadar yapıldığı gözlemlenmiştir.

Köyde son yıllarda, ekonomik sorunlar, yaşam standartları ve ulaşım sorunları sebebiyle göç artışı yaşanmıştır. Köy halkının, yoğunlukla Gemlik ilçesi ve Bursa şehir merkezinde yaşadığı, zeytin hasadı zamanı vaktini köyde geçirdiği gözlemlenmiştir. Köyün çoğunluğunun zeytincilikle uğraşması sebebiyle, köy halkı 2015 yılında ürünlerini daha iyi koşullarda pazarlamak için kooperatif kurmuştur. Yeterli destek görülmemesinden kaynaklı kooperatif günümüzde faaliyetine devam etmemektedir.

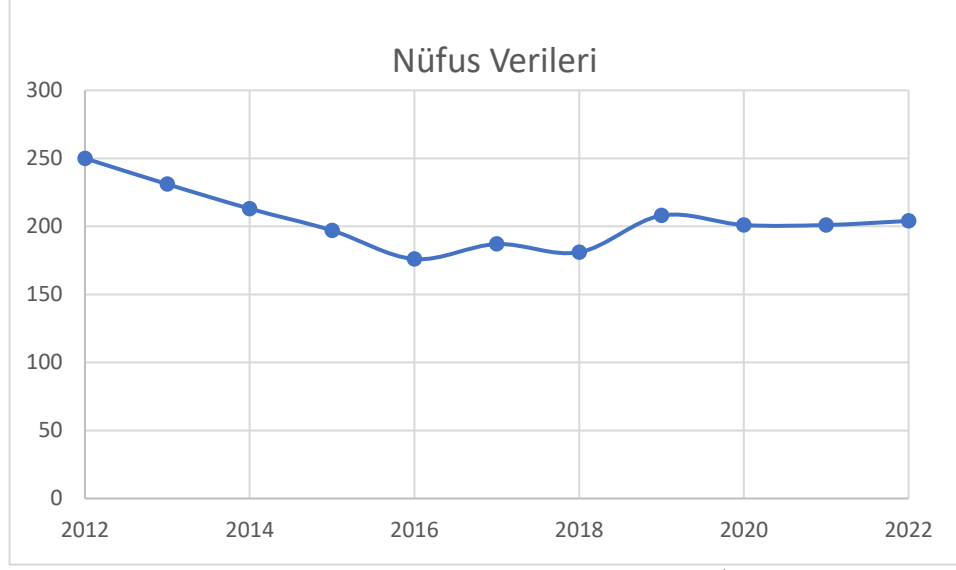
Gemiç Köyü'ne elektrik 1970'li yılların başında gelmiştir. Daha öncesinde köyde bulunan derede dinamo kurularak elektrik ihtiyacı karşılanmıştır. Köyde içme suyu ve kanalizasyon hattı bulunmaktadır. Isınma, soba ile gerçekleştirilmektedir.

Köyde, günümüzde taşınmalı eğitim yapılmaktadır. Köyün girişinde bulunan okul yapısı uzun yıllardır atıl durumdadır. Tarafımca köy halkı ile yapılan sözlü görüşmeler neticesinde, 1970-80'li yıllarda okulda 80 öğrenci eğitim görmekteymiş. Günümüzde köyün verdiği göçler sebebiyle ve şu an köyde tam zamanlı yaşayan hane sayısındaki genç nüfus sebebiyle okul işlevsiz kalmıştır. Meydanda bulunan muhtarlık binasında sağlık ocağı ve market bulunmaktadır. Fakat sağlık ocağı hizmet vermemektedir. Sağlık hizmeti için köy halkı ilçelere ulaşım sağlamaktadır. Köy kahvehanesi aktif bir şekilde çalışmaktadır. Gündüzleri burayı toplanma alanı olarak kullanan köy halkının zamanının çoğunu burada geçirdiği gözlemlenmiştir.

3.4. DEMOGRAFİK YAPI

Gemiç köyünün, TÜİK tarafından 2021 yılında yapılan son nüfus sayımına göre, 204 toplam nüfusu bulunmaktadır. Nüfusun, 103'ü kadın, 101'i erkek şeklindedir. Köyde, 90'lı yıllara doğru nüfusun azaldığı görülmektedir. 1990 yılında

köyün nüfusu 500 kişi olarak kayıtlara geçmektedir. Son 10 yılın nüfus verileri incelendiğinde ise sabit bir grafik karşımıza çıkmaktadır. Bunun sebebi, yaşlı nüfusun yoğunlukta olmasıdır.

Şekil 3.5. Gemiç Köyü nüfus verileri⁴

⁴ Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerinden alınarak oluşturulmuştur.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. GEMİÇ KIRSAL YERLEŞİMİNİN YERLEŞİM DOKUSU VE YÖRESEL KONUT MİMARİSİNİN İNCELENMESİ

Çalışma kapsamında Gemiç Köyünün mevcut durum tespiti için doku analizleri ve tipoloji çalışmaları yapılmıştır. Elde edilen veriler haritalara işlenmiş ve tipoloji çizimleri yapılmıştır.

4.1. GELENEKSEL YERLEŞİM DOKUSUNUN ANALİZİ

Katırlı dağının yamacında konumlanan Gemiç köyü, araziye uyumlu ve organik dokuya sahip bir yerleşime sahiptir (Şekil.4.1).

Şekil.4.1.Gemiç Köyünün genel görünümü (Aslan,2021).

Köyün ana aksı üzerinde bir adet meydan ve bu meydana bakan evlerin dışında, camii, market, sağlık ocağı, muhtarlık binası ve köy kahvesi bulunmaktadır. Köyün genelinde bitişik nizam yapılar yer alsada ayrıık nizam yapılarda görölmektedir. Konutlara girişin genellikle yoldan olduğu konut yapılarında, bahçeler bir avlu

niteliğinde değildir. Daha çok tarımcılıkla ilgilenen köy halkı bahçelerinde çoğunlukla işevleri ve depolar inşa ettiği görülmektedir.

Gemiç köyü sınırları içerisinde 312 adet parsel bulunmaktadır. Bu parsellerde, geleneksel sivil mimarlık örnekleri, işevleri, ahırlar ve depoları kapsayan 231 adet yapı tespit edilmiştir ve 80 adet yapının aktif olarak kullanıldığı görülmüştür.

Şekil 4.2: Gemiç Köyü yerleşim dokusu

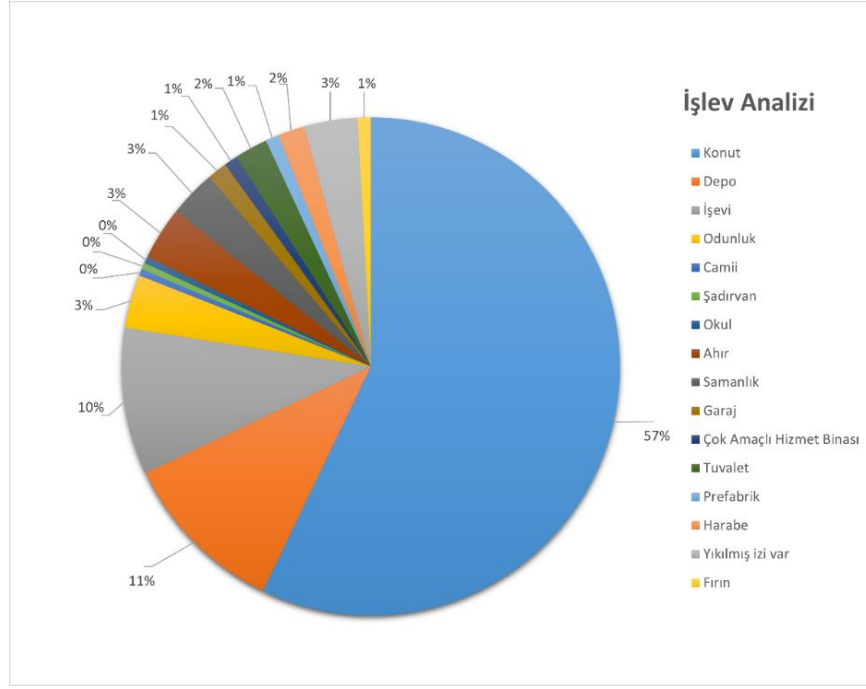
Köyün orta aksından geçen ana yol, diğer köylere ve tarım alanlarına ulaşımı sağlamaktadır. Yollar taşıt trafiğine elverişlidir. Ana yol asfalt kaplı, köy içi yollar ise beton parke örgü şeklindedir.

4.1.1. İşlev Analizi

Gemiç köyünde bulunan 231 yapı 16 ana başlık altında toplanmıştır. Kullanım durumunun en yoğun şekli, %57'lik oranla 132 adet konut ve %11'lik oranla 25 adet depo şeklindedir. Günümüzde devam ettirilmeyen fakat geçtiğimiz yıllarda köy halkının geçim kaynağı olan ipek böceği yetiştiriciliği ve hayvancılık sebebiyle 22 adet işevi, 8 adet odunluk, 8 adet ahır ve 7 adet samanlık günümüze ulaşmıştır. Kamusal kullanım alanlarını ifade eden çok amaçlı hizmet binaları, köy meydanında 2 adet yer almaktadır. Günümüzde aktif olarak kullanılan bu yapılar, muhtarlık binası, sağlık ocağı, market ve köy kahvesi olarak kullanılmaktadır. Köyün girişinde bulunan ve şu an âtil halde bulunan 1 adet okul yapısı, Harabe ve Yıkılmış izi var başlıkları altında 12 adet yapı bulunmaktadır. Bazı konut yapılarının bahçelerinde yapılan meyve-sebze

yetiştiriciliği sebebiyle günlük ihtiyaç giderilmesinden kaynaklı 5 adet tuvalet bulunmaktadır.

Gemiç köyü yapılarının işlev analizini gösteren pasta grafiği aşağıda, harita ise (Ek-2) eklerde sunulmuştur.

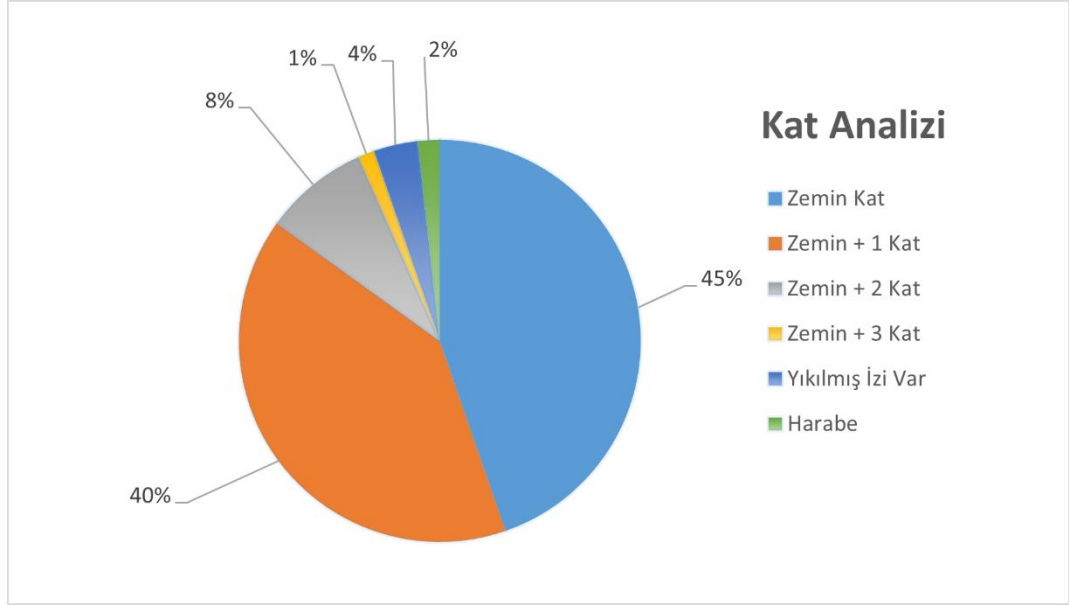
Şekil.4.3: Gemiç Köyü işlev analizi pasta grafiği

4.1.2. Kat Sayısı Analizi

Gemiç Köyünde bulunan yapılar Zemin, Zemin+1, Zemin+2 ve Zemin+3 şeklinde değişiklik göstermektedir. 101 yapı %45 oranla zemin katlı, 91 yapı %40 oranla zemin+1 kat, 19 yapı %8 oranla zemin+2 kat ve 3 yapı ise %1 oranla zemin+3 şeklindedir.

Geleneksel yapıların çoğunlukta zemin+1 kat şeklinde inşa edildiği, tek katlı olan geleneksel yapıların ahır, depo ve işlik olarak yapıldığı görülmüştür.

Gemiç köyü yapılarının kat analizini gösteren pasta grafiği aşağıda, harita ise (Ek-2) eklerde sunulmuştur.

Şekil.4.4: Gemic Köyü kat analizi pasta grafiği

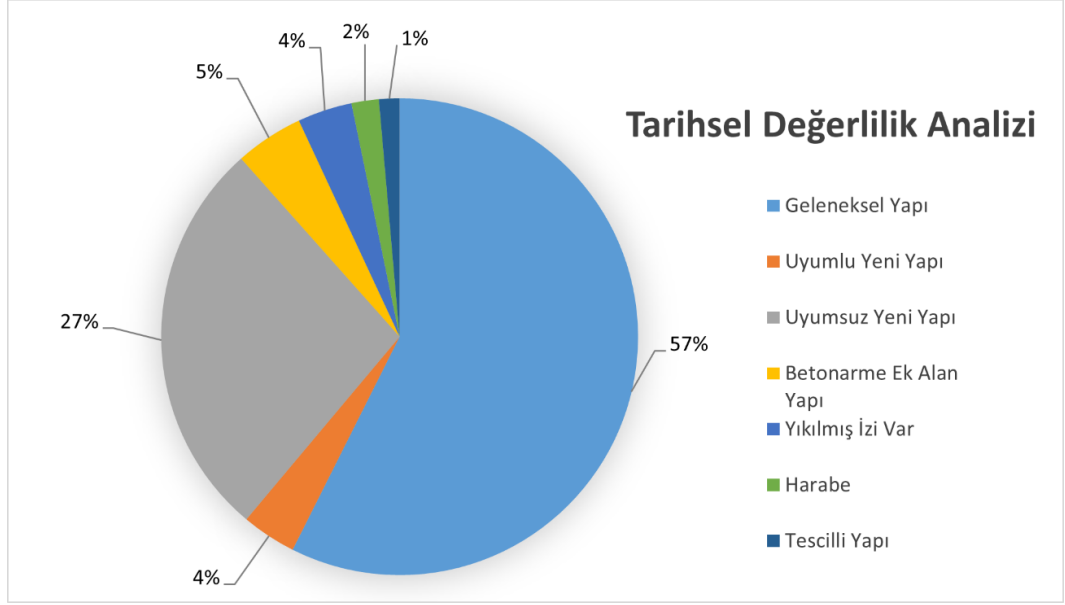
4.1.3. Tarihsel Değerlilik Analizi

Gemic Köyünde bulunan yapılar, geleneksel yapı, uyumlu yeni yapı, uyumsuz yeni yapı, betonarme ek alan yapı, yıkılmış izi var, harabe ve tescilli yapı başlıkları altında incelenmiştir. Çalışma alanı içerisinde bulunan yapıların çoğunluğunu %57'lik oranla 124 adet geleneksel yapı oluşturmaktadır. Bu yapılar geleneksel yapım tekniği ile yapılmıştır ve özellikler bakımından tarihi çevre ile uyumludur. Uyumsuz yeni binalar ise %27'lik oranla 59 adet bulunmaktadır. %4'lük oranla 8 adet uyumlu yeni yapı ve %4'lük oranla 10 adet betonarme ek alan yapı oluşturmaktadır. Köyde 3 adet tescilli yapı bulunmaktadır. Bu yapıların iki tanesi konut, diğeri ise okul yapısıdır.

Şekil.4.5: Uyumsuz yapı örnekleri (C. Ş. Ekmen Arşivi,2023).

Gemiç köyü yapılarının tarihsel değeri analizini gösteren pasta grafiği aşağıda, harita ise (Ek-2) eklerde sunulmuştur.

Şekil.4.6: Gemiç Köyü tarihsel değeri analizini pasta grafiği

4.1.4. Sağlık Analizi

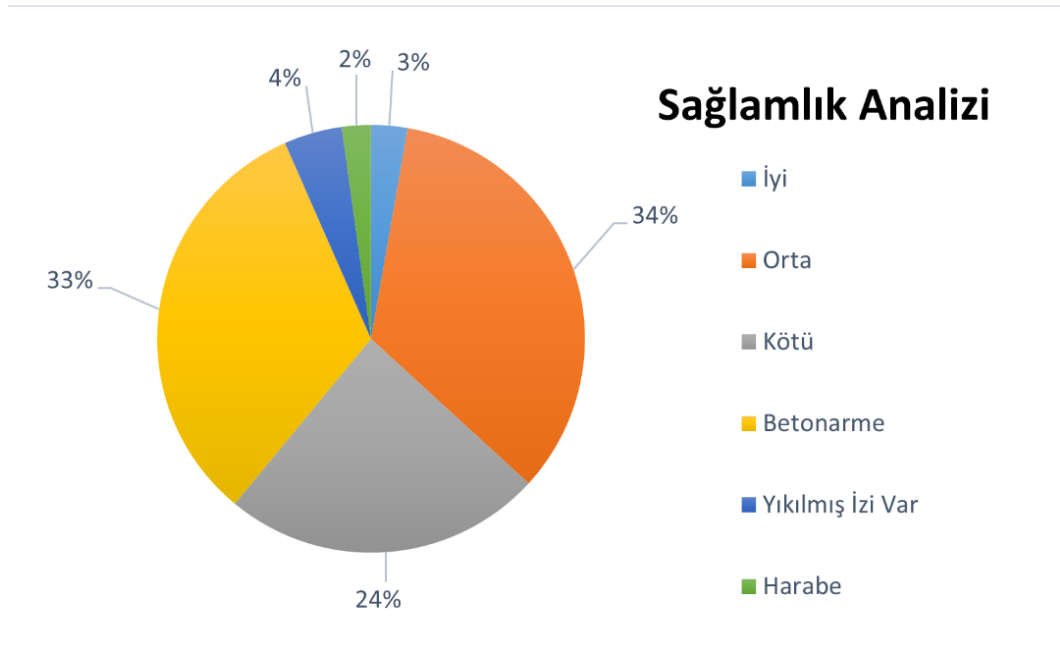
Gemiç Köyünde bulunan yapıların sağlık analizi, iyi, orta, kötü, betonarme, yıkılmış izi var, ve harabe başlıkları altında incelenmiştir. Alanda, geleneksel yapı teknikleri ile inşa edilmemiş, %33'lük oranla 59 adet betonarme yapı mevcuttur. Geleneksel yapı teknikleri ile inşa edilmiş yapıların, %34'lük oranla orta, %24'lük oranla ise kötü durumdadır. Köyde iyi durumda bulunan 5 adet yapı mevcuttur.

Şekil.4.7: Restore edilmiş konut yapısı (C. Ş. Ekmen Arşivi,2023).

Bu yapıların sahipleri kendi imkanları ile yapılarını restore etmişlerdir. Alanda yıkılmış ve harabe niteliğindedeki yapılar bulunmaktadır. Bunun sebebi, göçler sebebiyle azalan nüfus sonrası birçok evin sahipsiz ve bakımsız kalmasındandır.

Gemiç köyü yapılarının sağlamlık analizini gösteren pasta grafiği aşağıda, harita ise (Ek-2) eklerde sunulmuştur.

Şekil.4.8: Gemiç Köyü sağlamlık analizi pasta grafiği

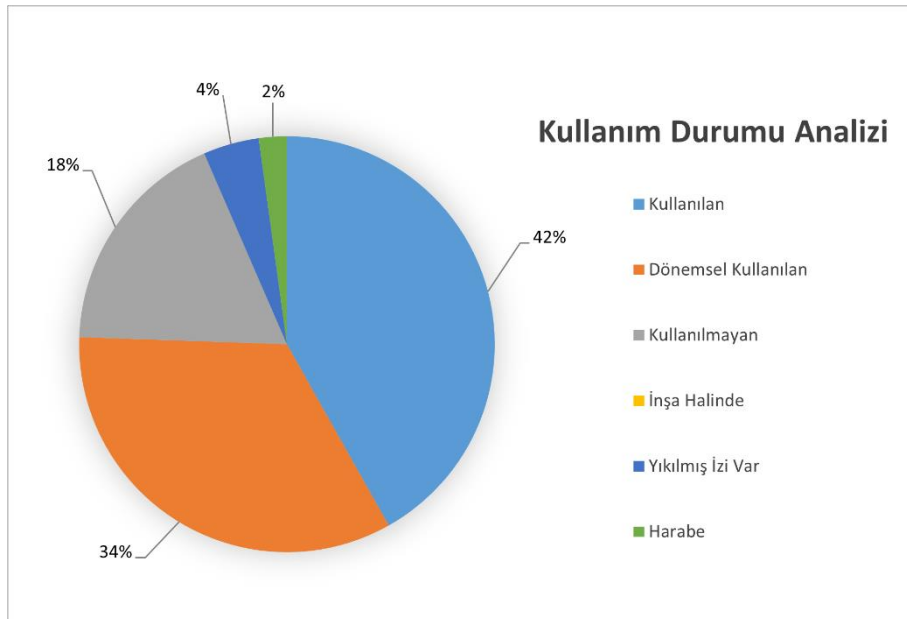
4.1.5. Kullanım Durumu Analizi

Gemiç köyünde bulunan yapıların kullanım durumu analizi; kullanılan, dönemsel kullanılan, kullanılmayan, inşa halinde, yıkılmış izi var ve harabe başlıkları altında incelenmiştir. Alanda kullanılan %42'lik oranla 80 adet yapı mevcuttur. Dönemsel kullanılan yapılar ise, %34'lük oranla 62 adettir. Halen devam eden zeytincilik sebebiyle köy halkı hasat zamanları köyde bulunmaktadır. Bu durum dönemsel kullanılan yapı sayısını etkilemektedir. Köyde terk edilmiş ve bakımsızlık sebebiyle kullanılmayan yapılarda mevcuttur. Bu yapılar, %18'lik oranla 33 adettir.

Şekil.4.9. Kullanılmayan geleneksel yapı örnekleri (C. Ş. Ekmen Arşivi,2023).

Gemiç köyü yapılarının kullanım durumu analizini gösteren pasta grafiği aşağıda, harita ise (Ek-2) eklede sunulmuştur.

Şekil.4.10: Gemiç Köyü kullanım durumu analizi pasta grafiği

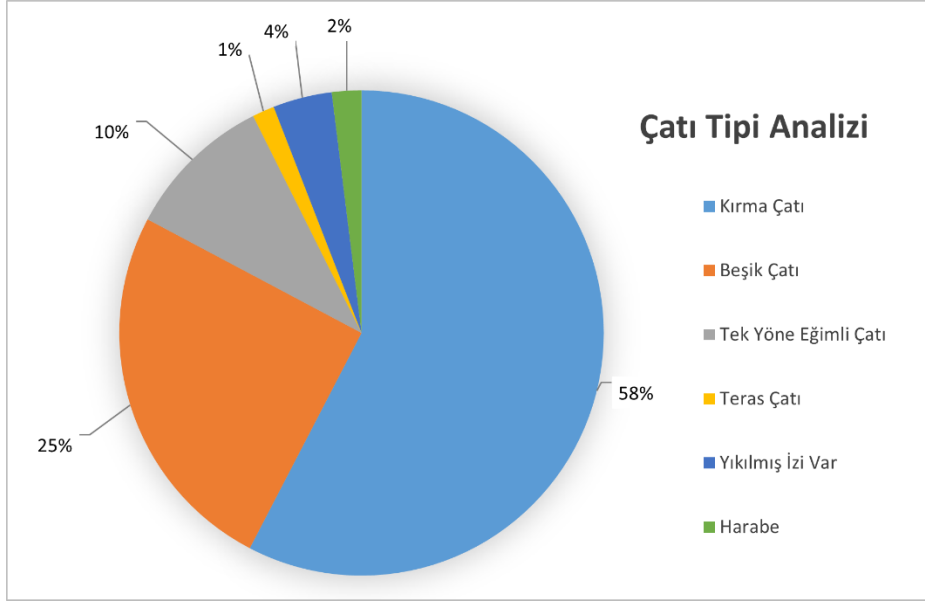
4.1.6. Çatı Tipi Analizi

Gemiç köyünde bulunan yapıların çatı tipleri, kırma, beşik, tek yöne eğimli ve teras çatı başlıkları altında incelenmiştir. Alanda %58'lik oranla 117 yapıda kırma çatı görülmektedir. %25'lik oranla 51 yapıda ise beşik çatı gözlemlenmiştir. Ek olarak yapılan, genellikle depo veya ahır olarak işlevlendirilen yapılarda görülen tek yöne eğimli çatı ise %10'luk oranla 20 yapıda görülmektedir. 3 adet yapıda görülen teras çatı, mevcut çatı örtüsünün sökülerek teras çatıya döndürüldüğü görülmektedir.

Şekil.4.11: Gemiç Köyü çatı görünümü (C. Ş. Ekmen Arşivi,2023).

Gemiç köyü yapılarının çatı tipi analizini gösteren pasta grafiği aşağıda, harita ise (Ek-2) eklerde sunulmuştur.

Şekil.4.12: Gemic Köyü çatı tipi analizi pasta grafiği

4.1.7. Yol Analizi

Gemic köyü yol analizi, asfalt, parke taşı ve toprak yol başlıkları altında incelenmiştir. Köyün geneli parke taşı kaplı yol şeklindedir. Gemlik-İznik yoluna bağlanan ve köye ulaşımı sağlayan ana yol asfalt kaplıdır. Yerleşimin olduğu ve parsellere ulaşımı sağlayan yolların ise toprak yol olduğu gözlemlenmiştir.

Şekil.4.13: Gemic Köyü parke taşı kaplı yollar (C. Ş. Ekmen Arşivi,2023).

Gemic köyü yapılarının yol analizini gösteren harita (Ek-2) eklerde sunulmuştur.

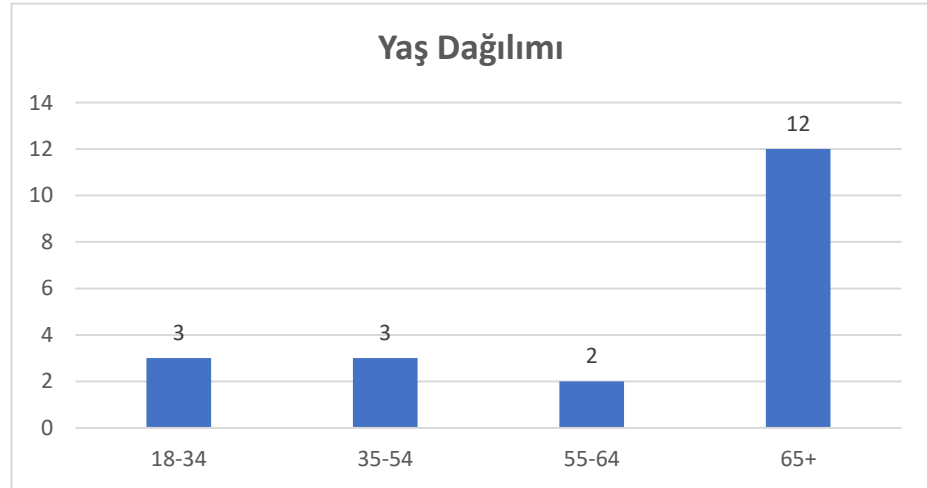
4.2. SOSYAL YAPI VE EKONOMİK ANALİZLER

Yerleşim alanındaki geleneksel dokunun devamı ve bütünleşik koruma kapsamında alana yönelik önerilerde bulunabilmek için köy halkının görüşleri ve önerileri önemlidir. Bu sebeple, köy halkı ile demografik yapıyı anlayabilmek ve köydeki yaşam standartları, geleneksel yapılara yönelik müdahaleleri anlayabilmek için görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Genel olarak köy nüfusunun büyük bir kısmının burada yarı zamanlı yaşaması sebebiyle 20 kişi ile anket yapılabildiği görülmüştür.

4.2.1. Demografik Yapı

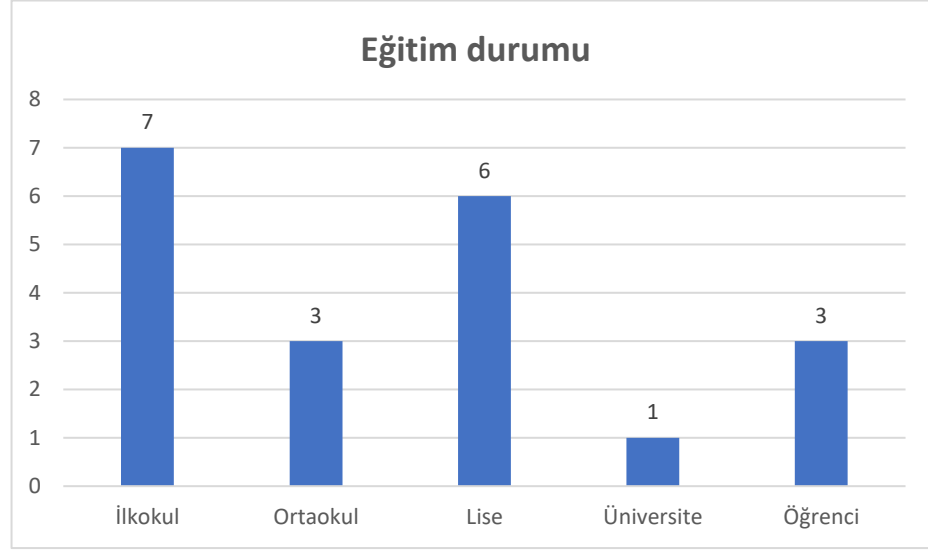
Anket çalışmasına katılım sağlayan kişilerin 13'ü erkek 7'si kadındır. Anket katılımcılarının yaş dağılım grafiği ise Şekil.4.14.'de verilmiştir. Katılımcıların %60 ile çoğunluğu 65 yaş üstüdür. 55-64 yaş arası 2 kişi, 35-54 yaş arası 3 kişi ve 18-34 yaş arası 3 kişi yer almıştır. Bu verilere göre çalışma alanında gen nüfusun oldukça az olduğu görülmektedir.

Şekil.4.14: Anket katılımcılarının yaş dağılım grafiği

Eğitim Durumu

Anket katılımcılarının eğitim durumu gösteren grafik Şekil.4.15'te verilmiştir. Katılımcıların, %35'i ilkokul mezunu, %30'u lise mezunu, %15'i ortaokul ve %5'i üniversite mezunudur. Anket katılımcılarının 2'si lise öğrencisi, 1'i üniversite öğrencisidir. Anket verilerine göre katılımcıların çoğunun ilkokul ve lise mezunu olduğu görülmektedir.

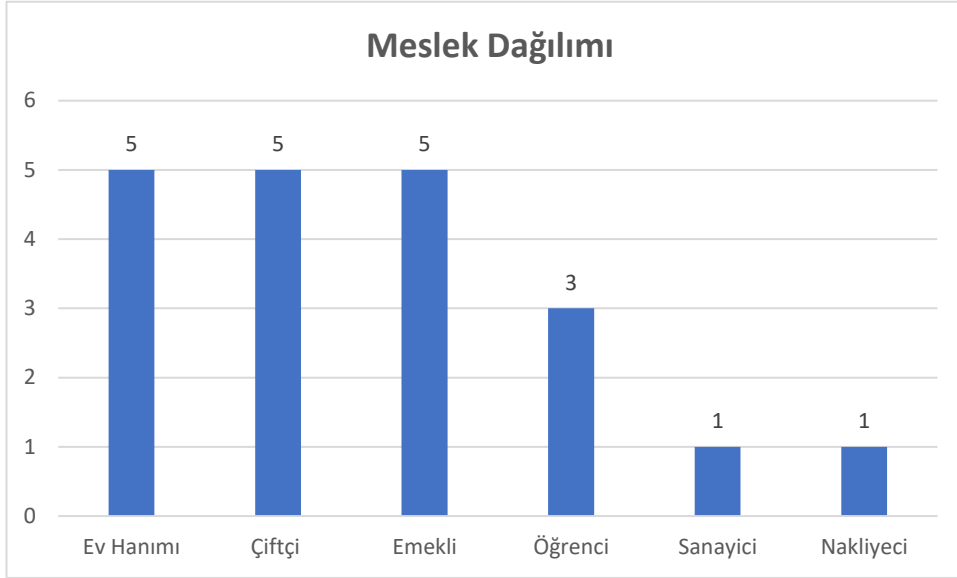
Şekil.4.15: Anket katılımcılarının eğitim durumu grafiği

İkamet Durumu

Ankete katılım sağlayan 20 kişiden 11'i tam zamanlı, 9'u ise yarı zamanlı köyde yaşamaktadır. Yarı zamanlı yaşayan kişilerin zeytin hasadı zamanında köyde ikamet ettiği aktarılmıştır.

Ekonomik Durum

Anket çalışmasına katılım sağlayan kişilerin meslek gruplarını gösteren grafik Şekil.4.16'da verilmiştir. Katılımcıların meslek grubunun yoğunluk olarak, ev hanımı, çiftçi ve emekli olduğu aktarılmıştır. Bu üç meslek grubunun %75'lik kısmı oluşturmaktadır. Bu meslek grupları dışında katılımcılar arasında öğrenci, nakliyeciler ve sanayici yer almaktadır.

Şekil.4.16: Anket katılımcılarının meslek grubu grafiği

Anket katılımcılarının aylık gelirleri %70'lik dilimi 5.000-7.000, %20'lik dilim 7.000-10.000, %10'luk dilim ise 0-5000 TL arasında olduğu aktarılmıştır. Katılımcılara mülk durumu sorusu yöneltildiğinde ise %75'i evi ve arsası olduğunu, %10'u sadece evi olduğunu, %15'inin herhangi bir mülkü olmadığını aktarılmıştır. Katılımcıların sahip oldukları taşıt sorusuna gelen cevaplara göre, %50'lik dilimin taşıtı olmadığı, %40'luk dilimin traktör sahibi olduğu, %10'luk dilimin ise otomobil sahibi olduğu aktarılmıştır.

4.2.2. Korumaya Bakış Açısı ve Farkındalık

Çalışma alanında ikamet eden anket katılımcılarının korumaya bakış açısını değerlendirebilmek için yapılan müdahalelere yönelik bazı sorular sorulmuştur. İlk olarak katılımcılara evlerinde yaptıkları değişiklik veya onarım hakkında soru yöneltmiştir. Katılımcıların %41'i geleneksel konut yapılarını 1980-2000 yılları arasında yıkarak betonarme yapı inşa etmiştir. %53'ü ise halen kullandıkları yapılarla eklemelerde ve müdahalelerde bulunmuştur. Anket katılımcılarından sadece 1 kişi yapısını kapsamlı bir şekilde restore etmiştir. Yapılan müdahalelerde en fazla görülen müdahale şekli kapı ve pencerelerin yenilenmesi olmuştur. %85'i özgün olmayan

malzeme ile yenileme yapmışken, %15'i uyumlu yeni malzeme veya özgün malzeme ile yenileme yapmıştır.

Katılımcıların, %41'i kapsamlı onarımlar gerçekleştirmiştir. 3 katılımcı mutfak ekleme, 2 katılımcı banyo ekleme, 1 katılımcı oda ekleme ve 1 katılımcı ise kat ekleme müdahalelerinde bulunmuştur.

Katılımcılara, evinizde değiştirmek veya onarmak istediğiniz bir yer var mı sorusu yöneltildiğinde, %59'u herhangi bir eksik durum ve müdahaleye gerek olmadığını vurgulamıştır. Geri kalan katılımcılar arasında 3 kişi çatının değiştirilmesi gerektiği, 2 kişinin ise kapı ve pencerelerin yenilenmesi gerektiğini aktarmıştır.

Onarımları hangi yollarla gerçekleştirdikleri ve malzeme teminini durumunda ise, katılımcıların %70'i ilçeden usta çağırdıklarını ifade etmiştir. 2 kişi ise onarımları kendi yaptırdığını aktarmıştır. Malzemelerin ise Gemlik veya Bursa'dan temin edildiği aktarılmıştır. Ayrıca katılımcılar, maddiyat sebebiyle malzeme ve usta tercihleri konusunda en ucuz yolu tercih ettiklerini söylemiştir. Bu durumdan kaynaklı yapılan müdahalelerin birçoğunun niteliksiz olduğu gözlemlenmiştir. Katılımcıların evleri onarmak için herhangi bir resmi kurumdan destek alınabileceği konusunda bir bilgileri olmadığı ve bu onarımları kendi imkanları ile yaptıkları aktarılmıştır.

4.2.3. Yapısal Boyutta Sorunlar

Anket katılımcılarına yapısal boyutta çektikleri sıkıntıları saptamak için evleri kullanırken yaşadıkları zorluklar sorulmuştur. Katılımcılar için en büyük sorunun ısınma problemi olduğu aktarılmıştır. 5 kişi yaşadığı konutla alakalı bir sıkıntı çekmediğini, 1 kişi ise tuvalet eksikliği yaşadığını, 1 kişinin ise oda sayılarının büyüklüğü ve adedi ile alakalı problem yaşadığı aktarılmıştır.

Katılımcıların, teknik alt yapılar ile ilgili yaşadığı sorunlar %90'lık oranla doğalgaz altyapısının olmaması olarak aktarılmıştır. Bu durum sebebiyle tek bir mahalde soba yoluyla ısınma ihtiyaçlarını karşılayabildiklerini ve diğer odaların kış aylarında kullanılmadığını ifade etmişlerdir. Katılımcılardan 1 kişi ise kanalizasyon giderleri konusunda sıkıntı yaşadığını, 1 kişi ise elektrik erişimi ve enerji altyapısının sık sık sorun teşkil ettiğini belirtmiştir.

4.2.4. Çevresel Boyutta Sorunlar

Çevresel boyutta sorunlar ile alakalı yöneltilen sorulara gelen cevaplara göre, %80 oranla ulaşım yetersizliği konusunda şikayetçi olduklarını ve bununla ilgili Gemlik ilçesine seferlerin sıklaştırılması gerektiğini ifade etmiştir. Çalışma alanında bulunan ilkokul yapısı, harabe durumda olduğu için günümüzde eğitim vermemektedir. Katılımcılar bu durumun köydeki nüfusu da olumsuz etkilediği, çocuklu ailelerin taşınmalı eğitim sisteminin zorluklarından dolayı ilçelere göç etmek zorunda kaldığını belirtmişlerdir.

Katılımcılardan 2 kişi iletişim konusunda, 1 kişi gıda temini konusunda ve 1 kişinin ise yolların durumu ile alakalı sorunları olduğunu belirtmiştir. Ankete katılım sağlayan 2 kişi, evlerinin tescil edilmesi ve restorasyon konusunda destek ile alakalı gerekli kuruluşlardan dönüşler alamadıklarını belirtmiştir. Kırsal yerleşimdeki yapıların korunması konusunda bilgilendirici ve teşvik eden uygulamalar olması gerektiğini aktarmışlardır.

4.3. GELENEKSEL YERLEŞİM DOKUSUNU OLUŞTURAN ÖĞELER

4.3.1. Anıtsal Yapılar

4.3.1.1. Gemiç Köyü Cami

Gemiç köyü yerleşiminin merkezinde bulunan caminin 1980 yılında yapıldığı düşünülmektedir. Köy halkı ile yapılan sözlü görüşmeler neticesinde, 1975 yılında camideki hasarların artmasıyla beraber yıkılan caminin yerine günümüzdeki camii yapısı inşa edilmiştir. Yıkılan caminin hamamı olduğu, berber, kasap ve köy kahvesinin de bulunduğu bir yapı olduğu aktarılmıştır. Yapının 1982 yılında inşaatı esnasında çekilmiş fotoğrafı Şekil 4.17’de verilmiştir.

Şekil 4.17: 1982 yılında çekilmiş cami inşaatı⁵

Yapının inşaatının 1985 yılında tamamlandığı aktarılmaktadır. Yapı, yol seviyesinin yukarısında konumlanmaktadır ve merdivenle çıkılarak ulaşılmaktadır. Giriş kısmında ise geniş bir bahçesi ve oturma alanları mevcuttur. Bu alan aynı zamanda köy kahvesinin oturma alanı olarak kullanılmaktadır.

Şekil.4.18: Caminin günümüzdeki durumu (C. Ş. Ekmen Arşivi,2023).

⁵ Görsel Bursa Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu Arşivinden alınmıştır.

4.3.1.2. eşmeler

Alanda 4 adet eşme yapısı yer almaktadır. Bunlardan biri, caminin bahçesinde yer almaktadır. Diğer eşme yapıları evlerin cephelerinde konumlanmaktadır (Şekil-x). eşmelerin nitelikli eşme yapıları olmadığı ve üzerlerinde yazan tarihlere göre 2007 ve 2001 tarihlerinde yapıldıkları görölmektedir.

Şekil.4.19: Yapının cephesinde konumlanan bir eşme yapısı (C. Ş. Ekmen Arşivi,2023).

Ayrıca arşiv taramalarında rastlanan ve cephesinde konumlandığı yapının yıkılması ile günümüze ulaşmayan nitelikli bir eşme yapısı belirlenmiştir (Şekil-x).

Şekil 4.20: Günümüze ulaşmayan eşme yapısı⁶

⁶ Görsel Bursa Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu Arşivinden alınmıştır.

4.3.1.3. Mezarlıklar

Mezar taşları, köydeki yapılar dışında tarihi gelişimi takip etmemizi sağlayan önemli unsurlardır. Köy mezarlığı köyün kuzeybatı girişinde bulunmaktadır. Özellikle, 16.-17. Yüzyıl mezar taşları köyün tarihlendirilmesi açısından yönlendirici olmaktadır.

4.3.2. Kamusal Mekanlar

4.3.2.1. Okul

Çalışma alanında, 1550 parsel üzerinde, tescilli ilkokul yapısı bulunmaktadır. Günümüzde kullanılmayan yapı zemin ve 1.kat olmak üzere iki katlıdır. Geniş bir parselde konumlanan yapının dört tarafı bahçelerle çevrilidir. Yapının cephe düzeninden Cumhuriyet'in ilk yıllarında yapıldığı anlaşılmaktadır.

Şekil.4.21: Okul yapısının günümüzdeki durumu (C. Ş. Ekmen Arşivi,2023).

Yapının girişi zemin kotundan yüksekte kurgulanmıştır ve basamaklarla yapının girişine ulaşılmaktadır. Okulun zemin katı çoğunlukla depo ve hizmet alanları olarak kullanılmıştır. Yapının birinci katında ön cephede iki öğretmen odası ve köşelerde birer büyük, ortada ise iki küçük olmak üzere dört derslik mevcuttur.

Taş temeller üzerine beton hatıllı tuğla yığma sistemle inşa edilmiştir. Yapının çatısı dört tarafa eğimli kırma sistemle örtülmüş olup Marsilya kiremit ile kaplanmıştır.

Tuğla yığma duvarların üstünden beton hatıl çevrilmiş, döşemeler ahşap kirişler üzerine tahta çakılarak oluşturulmuştur.

Okul, 1997 yılında kapanmıştır ve o zamandan beri herhangi bir amaçla kullanılmamıştır. Okulun kapanmasıyla eğitim komşu köy olan Gürle köyüne taşıma şeklinde yapılmıştır.

4.3.2.2. Muhtarlık Binası

Çalışma alanında, 131 ada 3 parsel 'de köyün ihtiyaçlarını gidermek üzere yapılmış muhtarlık binası bulunmaktadır. Köy halkı ile yapılan sözlü görüşmeler neticesinde, yapının 1980'li yıllarda yapıldığı aktarılmıştır. Yapı, köyün merkezinde konumlanmaktadır. Yapı 3 katlıdır ve içerisinde; muhtarlık, köy kahvehanesi, market, sağlık ocağı ve lavabo bulunmaktadır. Yapının yola cephe olan 2 dükkânı vardır. Bunlar market ve sağlık ocağı olarak kullanılmaktadır. Ana giriş olarak kurgulanan kısım, yoldan yüksekte konumlanmakta ve caminin bahçesine bakmaktadır. Ancak, yapılan gözlemler ve değerlendirmeler neticesinde, bu muhtarlık binasının geleneksel kırsal mimariye uygun olmadığı görülmektedir. Yapının, köy dokusuna uyum sağlamadığı ve çevresel estetik bütünlüğü bozduğu gözlemlenmektedir.

Şekil.4.22: Muhtarlık binası (C. Ş. Ekmen Arşivi,2023).

4.3.3. Sivil Yapılar

4.3.3.1. Geleneksel Konut Yapıları ve Böceklikler

Gemiç köyünde bulunan yapıların çoğu geleneksel yöntemlerle inşa edilmiş konut yapılarıdır. Genellikle 2 veya 3 katlı olan bu konut yapılarında giriş katlarının

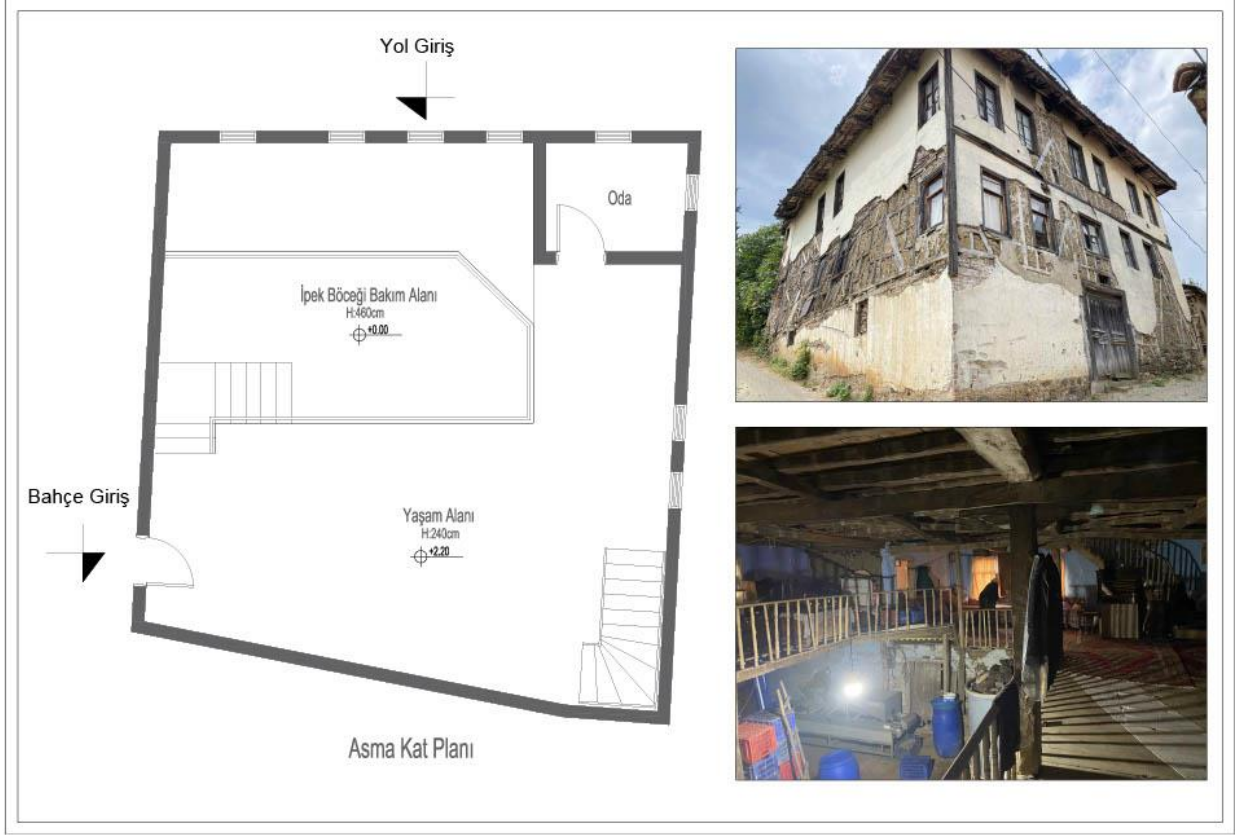
depolama, yeme ve içme alanları olarak kullanıldığı, üst katların ise yaşam alanları olarak düzenlendiği gözlemlenmektedir. Plan tiplerinde büyük sofalar ve bu alanlara bakan odalar sıkça görülmektedir. Yerleşim alanındaki konut yapıların genel olarak yapım tekniği ahşap karkas sistem ve kerpiç dolgu şeklindedir. Kerpiç dolgu olan yapıların yanı sıra tuğla ve taş dolgulu yapılar da mevcuttur. Alanda, zemin katın yığma şeklinde, üst katların ise ahşap karkas şeklinde inşa edildiği yapılar bulunmaktadır. Konutların dış cephesi genellikle kerpiç ile sıvanmıştır, ancak bazı örneklerde sıvasız ve dolgu sistemini görmek mümkündür. Çatı örtü sisteminin çoğunluğunu kırma çatı ve beşik çatı sistemi oluştururken, cephe elemanlarında çıkmalar, kat silmeleri, köşe pervazları ve ışıklık sıklıkla kullanılmaktadır.

Böceklikler

İpekböceği yetiştiriciliği, konut içinde yaşam alanlarında gerçekleştirilebilen ve ailenin her üyesinin katılabildiği bir üretim yöntemidir. Bu iş, uzun yıllar boyunca köyde yaygın olarak yapılmıştır. Özellikle kadın ve çocuk üyeleri, evde yapılan bu üretim faaliyetine katılarak aile gelirine katkıda bulunmuşlardır. Konut içinde yapılan üretim, büyük maliyetler gerektirmez ve kullanılan ekipmanlar üretim dışındaki zamanlarda evin bir bölümünde depolanarak bir sonraki üretim dönemine kadar saklanabilirler (Kıraş, 2010 s.64).

Yapıların yapıldığı yıllarda köy halkının ana geçim kaynağı olan ipek böceği yetiştiriciliği, planlamada yönlendirici bir rol oynamıştır. Özellikle bahçe, sofa ve taşlık mekanlarının bu kullanıma yönelik olarak şekillendiği gözlemlenmiştir. Giriş katlarda, ipek böceği bakımı için ayrılan geniş taşlık mekânı mevcuttur ve bu alanlar genellikle bahçe ile ilişkilendirilerek koza yapraklarının kıyılması ve depolanması için gerekli serin ortamı sağlamaktadır (Kıraş, 2010 s.84). İpek böceği yetiştiriciliğinin azalması ile bu alanlar zeytincilikle geçinen köy halkı için depolama alanları haline gelmiştir.

Geleneksel konut yapılarında ipekböceklerinin ihtiyaç duyduğu havadar, nemli ve temiz ortamlar için iç mekanlar, kireçle badana yapılarak süslemeden uzak, sade ve net bir şekilde düzenlenmiş; ayrıca üst katlarda tavan kaplaması yapılmayarak ipek böceği yetiştirmek için gerekli olan maksimum yükseklik elde edilmesi amaçlanmıştır (Kıraş, 2010 s.84).

Şekil.4.23: 118 ada 80 parselde bulunan konutun cephe görseli, iç mekân görseli ve asma kat planı

Çalışma alanında 118 ada 80 parselde bulunan yapı, geleneksel konut yapıları ve böceklikler için gösterilecek en kapsamlı örnektir. Yapının zemin katı yüksekliği 4.60 metredir ve asma kat kurgusu mevcuttur. Yapılan plan şemasında da görüldüğü üzere, yol tarafından ve bahçe tarafından olmak üzere iki girişi vardır. Yol tarafından kurgulanan giriş, ipek böceklerinin bakımı için yapılan alana ulaşmaktadır. Bahçe tarafından verilen giriş ise yaşam alanına erişimi sağlamaktadır. Köydeki geleneksel konut yapılarında sıklıkla gördüğümüz bu kurgu, ipek böceği yetiştiriciliğinin son bulması ile yerini depolama alanlarına bırakmıştır. Günümüzde halen depolama alanı olarak kullanılan örneklerin yanı sıra dönüştürülerek yaşam alanı olarak kullanıldığı örnekler mevcuttur (Şekil 4.24).

Şekil.4.24: Böceklik alanından yaşam alanına dönüştürülmüş giriş bölümü (C. Ş. Ekmen Arşivi,2023).

4.3.3.2. Ahırlar, depo yapıları ve sundurmalar

Çalışma alanındaki konut yapılarından bağımsız inşa edilmiş 8 adet ahır yapısı bulunmaktadır. Geleneksel yöntemlerle inşa edilen ahırlar günümüzde işlevini yitirmiştir. Günümüzde bu yapılar âtil durumda veya depo olarak kullanılmaktadır. Ana geçim kaynağının tarım olduğu köyde, hayvancılık yapılmamıştır ve gündelik hayvansal ürün ihtiyaçları komşu köyler ile karşılanmıştır.

Şekil.4.25: Ahır örnekleri (C. Ş. Ekmen Arşivi,2023).

Köydeki geleneksel konut yapıları çoğunlukla depolama ihtiyaçları, evlerin zemin katında oluşturdukları alanlar veya o alanlara bakan odalarda çözümlenmiştir. Ayrıca dış mekânda yapı ile ilişkili depo ve sundurma yapısı az rastlanılır bir

durumdur. Köy halkının zamanla geçim kaynağının ipek böceği yetiştiriciliğinden tarıma dönmesiyle birlikte depolama alanlarına ihtiyaç duyulmuştur. Bu yüzden, bazı konutlarda yapıya bitişik eklenmiş depo yapıları mevcuttur.

Şekil.4.26: Depo örneği (C. Ş. Ekmen Arşivi,2023).

4.3.4. Geleneksel Konut Mimarisi ve Özellikleri

4.3.4.1. Yerleşim Planı Özellikleri

Çalışma alanında 226 adet yapı bulunmaktadır. Bu yapılar genellikle bitişik nizam veya ayrıık nizamda inşa edilmiştir. Yapıların genellikle sokağa yakın konumlandıkları ve evlerin caddeden giriş aldığı görülmektedir. Evlerin planlamasında bahçe kullanımı oldukça azdır. Köyün merkezinden uzaklaştıkça parsellerin büyüklüğünden kaynaklı bahçe kullanımının olan yapılarda mevcuttur.

Gemiç köyünde bulunan geleneksel konutların parseldeki yerleşimi ve bahçe/sokak ilişkisi dört başlık altında ele alınmıştır.

-sokaktan konuta giriş; çalışma alanında en sık görülen yerleşim şekli, sokaktan konuta giriş yapılan şekildedir. Konutlar genellikle sokağa paralel şekilde konumlanmıştır ve yapılara sokaktan giriş mevcuttur.

-sokaktan bahçeye, bahçeden konuta giriş; bu yerleşim şekli, büyük parsellerde görülmektedir. Yapı sokaktan uzak şekilde konumlanmasıyla ön veya yan bahçe alanı

oluşmaktadır ve parsel alanına bu bahçe ile giriş yapılmaktadır. Bu yerleşim şeklinde genellikle bahçe alanında yapıya bitişik veya ayrı depo vb. ek yapılar mevcuttur.

-sokaktan bahçeye ve konuta ayrı giriş; bu yapılarda sokaktan konuta ve bahçeye ayrı girişler mevcuttur. Bahçeden ayrıca konuta girişte mümkündür. Bu yerleşim şekli genellikle zemin kattaki ipek böceği bakım alanı ile yaşam alanını ayırmak için kurgulandığı düşünülmektedir.

Bu sınıflandırmalara ait çizimler şekil 4.27’te verilmiştir.

Şekil.4.27: Gemiç yapıların yerleşim şekillerine ait örnekler

4.3.4.2. Mekân Düzeni ve Plan Tipleri

Gemiç köyündeki geleneksel konut yapıları, mekân düzeni ve planlaması açısından yerel koşullar ve ihtiyaçlar göz önünde bulundurularak tasarlanmıştır. Yapılar iki veya üç katlıdır. Konutlardaki plan tiplerinin oluşmasında ekonomik faaliyetlerin etkisi olduğu görülmektedir. Yapıların girişi taşlık olarak adlandırılan mekanlardan yapılmıştır. Yapıların zemin katları, ipek böceği yetiştiriciliği ve tarımcılık için depolama alanları olarak kullanılmıştır. Zemin katlarda genellikle

taşığa açılan bir oda bulunmaktadır ve bu alan mutfak olarak kullanılmıştır. Planlar genellikle sofalı plan tipinde kurgulanmıştır ve üst katlara çıkıldığında genellikle ilk olarak sofa mekanına ulaşılmaktadır. Bu alanlar genellikle geniş bir yer kaplamaktadır ve yaşam alanı olarak kullanılmaktadır. Bu doğrultuda, Gemiç Köyü'ndeki konut yapılarında zemin katlar üretim alanı, birinci ve ikinci katlar ise yaşam alanı olarak kullanılmıştır. Bazı parsellerde ise arazi eğiminin sunduğu imkanlar dolayısıyla, depolama alanı ile yaşam alanların girişleri farklı noktalardan kurgulanmıştır.

Gemiç köyü yerleşiminde incelenen geleneksel konut yapılarının kullanım biçimlerini gösterir kat planları çizimi aşağıda sunulmuştur.

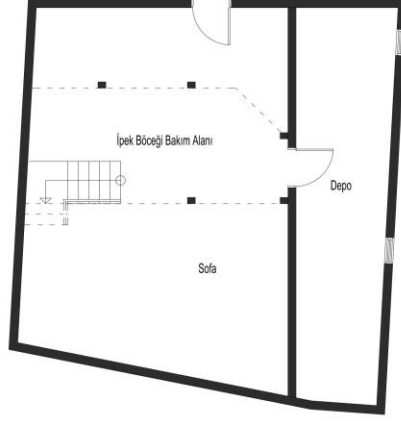
İlk olarak 131 ada 11 parselde yer alan yapının kat planları Şekil.4.28'te verilmiştir. Yapının zemin kat planında depolama ile yaşam alanına iki ayrı girişi vardır ve bu bölümler birbirinden bağımsızdır. Depolama alanı kısmına geniş bir yer verilmiştir ve bu alanda küçük bir lavabo bulunmaktadır. Yapının yaşam alanına ulaşan kısımdaki girişte ise taşlık bulunmaktadır. Bu alandan L merdiven ile yaşam alanına çıkılmaktadır. Yapının birinci katında ise oturma bölümü, mutfak, yatak odası ve lavabolar yer almaktadır. Tüm odalar köy halkının hayat olarak nitelendirdiği sofa bölümüne bakmaktadır.

Şekil.4.28: 131 ada 11 parsel 'de bulunan konut yapısının planları⁷

Şekil.4.29'da 125 ada 80 parselde yer alan yapının kot farkından dolayı, yaşam alanı ve geçmişte ipek böceği yetiştirme alanı olarak kullanılan alana ulaşan iki farklı girişi mevcuttur. Yol kotundan verilen ve sokağa bakan giriş kısmından, geniş bir depo alanına ulaşmaktadır. L şeklinde merdiven ile asma kat şeklinde kurgulanan ve depolama kısmını görme imkânı sunan yaşam alanı bulunmaktadır. Bu katta ayrıca bir oda bulunmaktadır. Büyük bir parselde konumlanan yapının bahçe kullanımı da bulunmaktadır. Bu kattan bahçeye çıkış mevcuttur. Mutfak ve banyo alanlarına ise bu çıkıştan ulaşılmaktadır. Asma katı yeme-içme ve oturma alanı olarak kullanırken, yapının birinci katında ise geniş bir sofa ve iki adet yatak odası bulunmaktadır. Köydeki geleneksel konut yapılarının planlamasında oldukça geniş yer kaplayan sofa bölümlerini bu yapıda da görmek mümkündür.

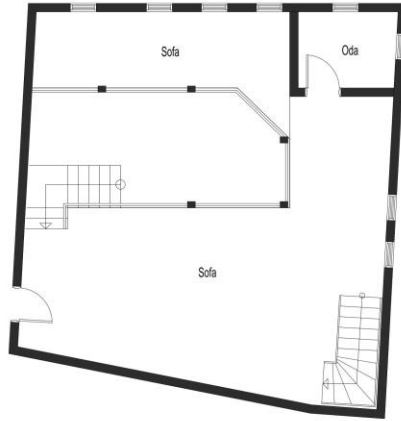
⁷ Planlar ve görsel Bursa Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu Arşivinden alınmıştır.

Zemin Kat Planı

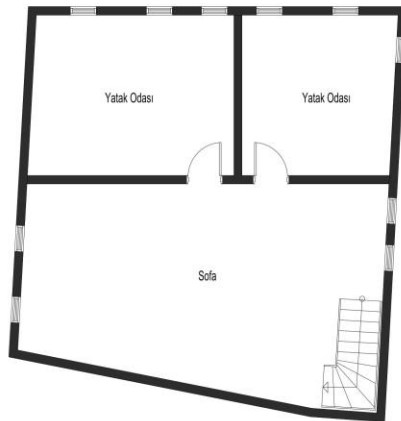
Görsel

Asma Kat Planı

Görsel

1. Kat Planı

Görsel

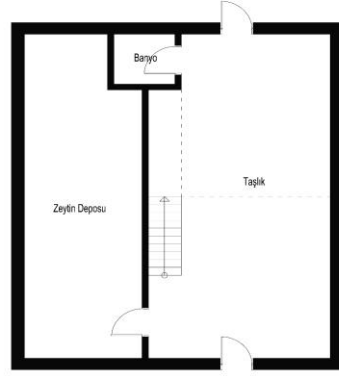
Şekil.4.29: 125 ada 80 parsel 'de bulunan konut yapısının planları

Şekil.4.30'de yer alan yapı 126 ada 45 parselde yer almaktadır. Yapı zemin, asma ve birinci kattan oluşmaktadır. Diğer geleneksel konut yapılarında gördüğümüz üzere, zemin katta taşlık ve depo olarak kullanılan bir alan mevcuttur. Bu yapıda, mutfak ve banyo alanları zemin katta taşlığa bakacak şekilde konumlanmıştır. Üst katlara çıkıldığında sofalı planlar görülmektedir. Asma katta, sofa ve bu alana bakan bir oda bulunmaktadır. Günümüzde bu alanı ev halkı oturma kısmı olarak kullanmaktadır. Birinci katta ise, geniş bir sofa alanı bulunmaktadır ve bu alana bakan üç adet yatak odası mevcuttur.

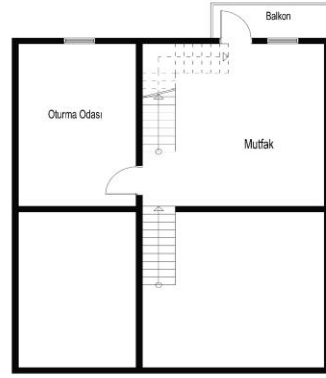

Şekil.4.30: 126 ada 45 parsel 'de bulunan konut yapısının planları

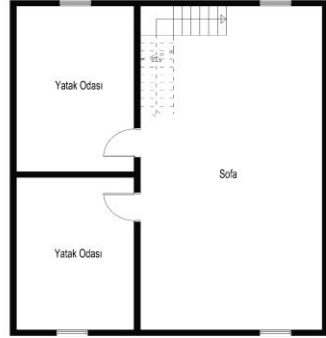
Şekil.4.31’de yer alan yapı 128 ada 22 parselde yer almaktadır. Yapı, zemin kat, birinci ve ikinci katlardan oluşmaktadır. Yapının zemin katında geniş bir taşlık alanı mevcuttur. Bu alandan, zeytin deposu ve banyo mahallerine ulaşılmaktadır. Aynı zamanda taşlık bölümünden yapının bahçe kısmına çıkış bulunmaktadır. Tek doğrultu bir merdiven ile katlar arası ulaşım sağlanmaktadır. Birinci katta mutfak ve oturma bölümü olarak kullanılan bir oda bulunmaktadır. Yapının ilk yapıldığı zaman sofa olarak kullanılan alan günümüzde mutfak olarak kullanılmaktadır. Mutfağa çevrilen alana aynı zamanda niteliksiz balkon eki yapılmıştır. İkinci katta ise, geniş bir sofa alanı ve bu alana bakan iki adet yatak odası bulunmaktadır.

Zemin Kat Planı

1.Kat Planı

2. Kat Planı

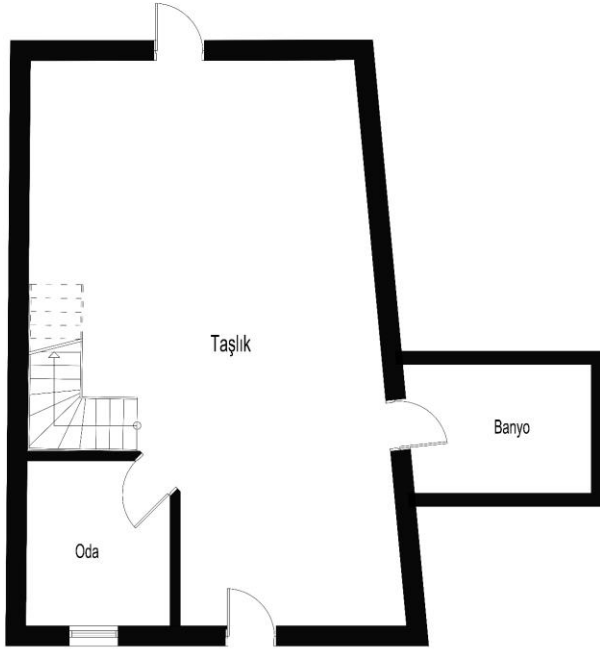
Görsel

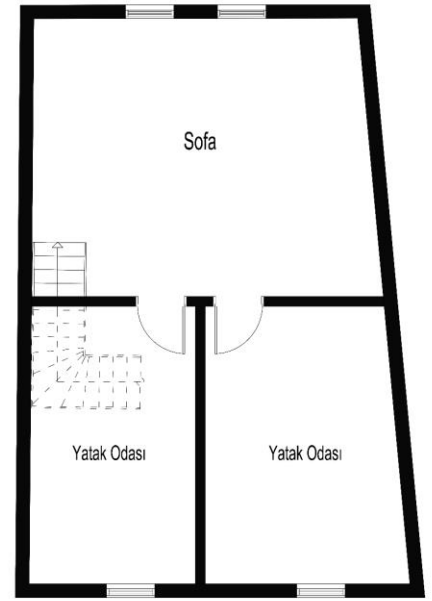
Görsel

Şekil.4.31: 128 ada 22 parsel 'de bulunan konut yapısının planlar

Şekil.4.32’da yer alan yapı 129 ada 2 parselde yer almaktadır. Yapı iki katlıdır. Zemin katında taşlık, oda ve banyo bulunmaktadır. Taşlık alanında yapılan çeşme alanı ile bu kısım aynı zamanda mutfak olarak kullanılmaktadır. Bu alandan, bahçe kısmında çıkış bulunmaktadır. Üst katta ise, sofalı plan tipi görülmektedir. Sofa bölümüne bakan iki adet yatak odası mevcuttur.

Zemin Kat Planı

1.Kat Planı

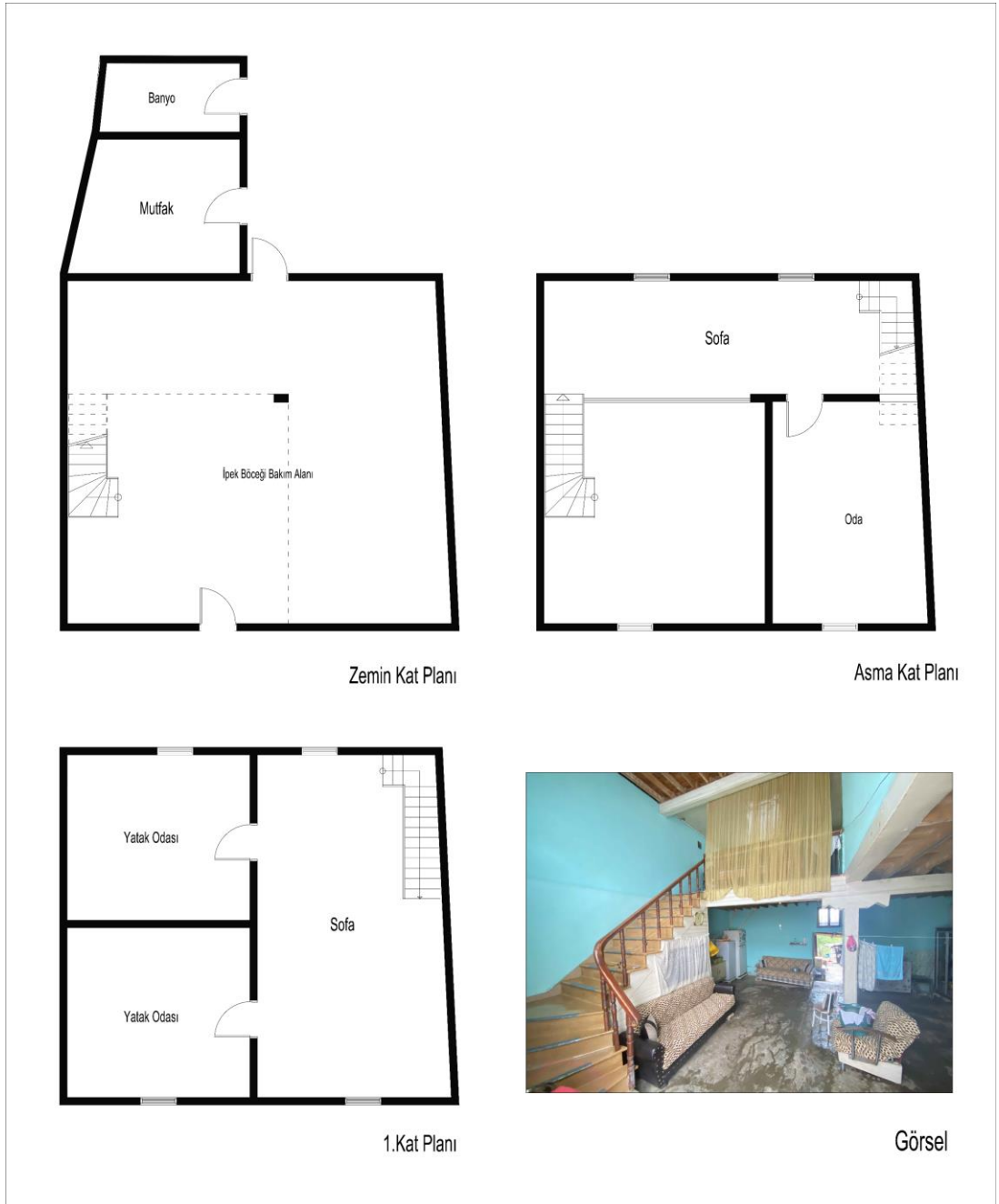
Görsel

Görsel

Şekil.4.32: 129 ada 2 parsel ‘de bulunan konut yapısının planları

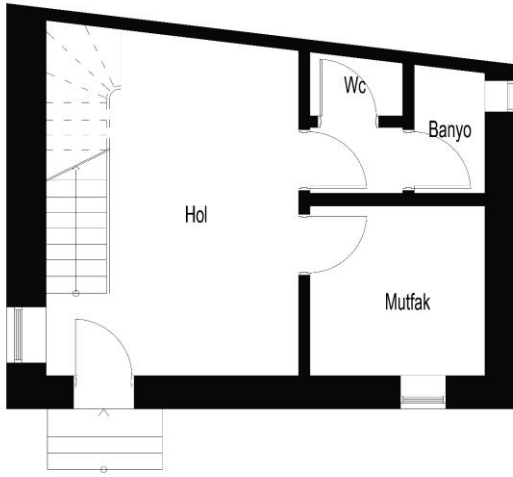
Şekil.4.33'te yer alan yapı ise 126 ada 34 parselde yer almaktadır. Yapının zemin katı, geçmişte üretim ve depolama alanı olarak kurgulanmıştır. Günümüzde ise yaşam alanı olarak kullanıldığı gözlemlenmiştir. Zemin kattan bahçe kısmına açılan bir kapı bulunmaktadır. Mutfak ve banyoda bahçeye bakacak şekilde konumlandırılmıştır. Yapının asma katında sofa alanı ile bir oda bulunmaktadır. Birinci katında ise sofa alanına bakan iki yatak odası bulunmaktadır.

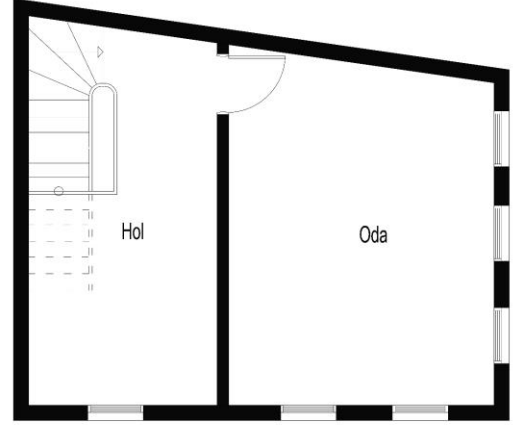
Şekil.4.33: 126 ada 30 parsel 'de bulunan konut yapısının planları

Şekil.4.34 ve şekil.4.35'te verilen yapılar günümüze ulaşmamıştır. Yapılara ait fotoğraf ve çizimler Bursa Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu arşivinden alınmıştır.

Şekil.4.34'te verilen yapı, geçmiş yıllarda bitişindeki yapının yıkılması sonucu hasara uğramış ve yıkılmıştır. Yapı iki katlıdır ve çalışma alanındaki yapılara göre daha az hacime sahip bir yapıdır. Zemin katta sofa, mutfak ve banyo bulunmaktadır. Birinci katta ise bir adet oda ve sofa alanı yer almaktadır. Yapının doğu cephesinde çeşme yer aldığı görülmektedir.

Zemin Kat Planı

1.Kat Planı

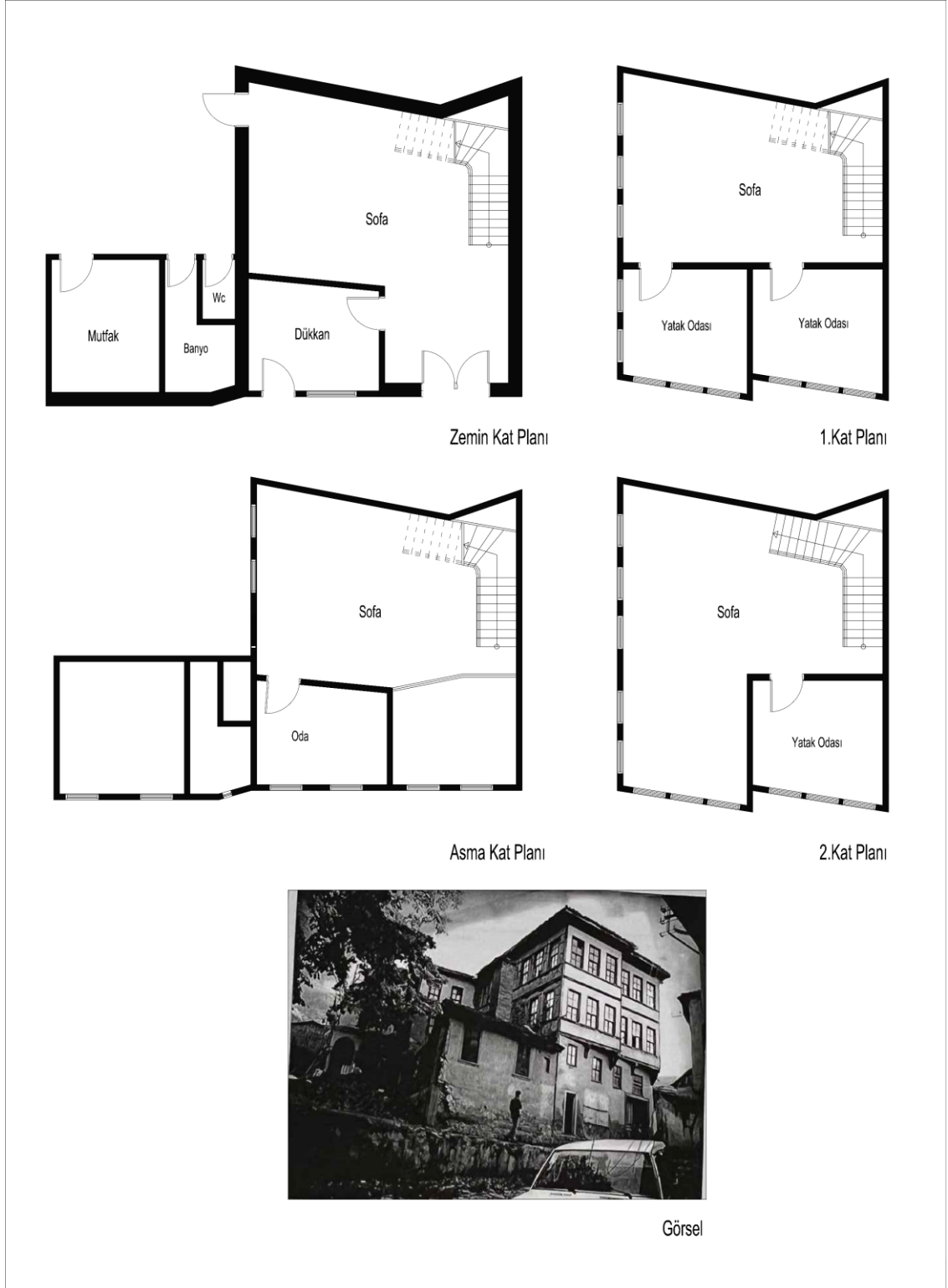
Görsel

Şekil.4.34: Günümüze ulaşmayan konut yapısının planları⁸

⁸ Planlar ve görsel Bursa Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu Arşivinden alınmıştır.

Şekil.4.35'te verilen yapı ise, köy halkı ile yapılan sözlü görüşmeler sonucunda edinilen bilgilere göre; yapı uzun süre bakımsız ve âtıl bir şekilde kalmıştır. Çatının çökmesiyle beraber yapı dış koşullara yoğun bir şekilde maruz kalmıştır. Bu sebeple yapının yıkımı gerçekleştirilmiştir. Yapı, zemin kat, asma kat, birinci ve ikinci kat olmak üzere dört kattan oluşmaktadır. Yapının zemin katında depolama ve üretim alanı olarak kullanılan bir alan bulunmaktadır. Bu alandan, bahçeye çıkış mevcuttur ve bahçeden kullanımı olan banyo ve mutfak yer almaktadır. Zemin katta sokağa bakacak şekilde konumlanmış bir dükkân bulunmaktadır. Dükkânın aynı zamanda taşlık mekânına da bağlantısı vardır. Zeytincilik ile geçimini sağlayan hane halkının, bu alana satış yapmak için yer verildiği düşünülmektedir.

Yapının üst katları yaşam alanları olarak kurgulanmıştır. Tüm katlarda sofalı plan tipleri görülmektedir. Her katta bu alana bakan odalar bulunmaktadır.

Şekil.4.35: Günümüze ulaşmayan konut yapısının planları⁹

⁹ Planlar ve görsel Bursa Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu Arşivinden alınmıştır.

4.3.5. Yapım Sistemi ve Özellikleri

Gemiç köyünde bulunan geleneksel konut yapılarının yapım sisteminde geleneksel yöntemler ve malzemeler kullanılmıştır. Genellikle ahşap karkas sistemi içerisine kerpiç veya taş dolgu görülmektedir ve bu ahşaplar yerel ormanlardan temin edilen ağaçlar kullanılmaktadır. Köydeki evlerin yapımında genel olarak zemin katların yığma moloz taş, üst katlarda ise ahşap karkas iskeleti kullanıldığı gözlemlenmiştir. Ahşap kirişler ve sütunlar, yapının taşıyıcı iskeletini oluşturur ve bu iskeletin içerisine kerpiç veya benzeri yerel malzemelerden oluşan duvar dolgusu yerleştirilir. Kerpiç, saman, çamur, taş veya diğer doğal malzemeler karıştırılarak elde edilir ve karkas sisteminin içine dökülerek sıkıştırılır. Bu yapı tarzı, hem ahşabın dayanıklılığını ve yerel malzemenin bulunabilirliğini bir araya getirmektedir.

Yerleşim yerinin yakınlarında ve dağlarında çoğunlukla kestane ağaçları bulunmaktadır. Köydeki yapıların, yapım sisteminde de kullanılan ahşap malzemeler bu ağaçlardan elde edilmiştir.

Şekil.4.36: Ahşap karkas sistem ile inşa edilmiş yapı örneği (C. Ş. Ekmen Arşivi,2023).

Temel Sistemi

Yerleşim alanında bulunan konut yapıları, yığma temel sistemi ile inşa edilmiştir. Bu yöntemde, iri ve dayanıklı taşlar düzgün bir şekilde yerleştirilerek birbirine kenetlenir. Yığma temel sistemi, bölgenin iklim koşullarına uyum sağlamaktadır. Özellikle soğuk ve nemli bir bölgelerde bu tip temeller zeminin donmasını önler ve yapıyı yerinden kaldırmaz. Ayrıca, bu temeller suya karşı

dayanıklıdır ve çürüme riskini azaltır. Yerleşim alanında bulunan temellerin derinlikleri ortalama 50/60 cm derinliğinde ve 80/90 cm genişliğindedir.

Duvarlar

Yerleşim alanında bulunan konut yapılarının duvar sistemlerinde farklı örnekler mevcuttur. Genel olarak görülen ahşap hatıllı yığma taş sistemdir (Şekil-x). Bu sistem, ahşap taşıyıcı hatılların kullanıldığı ve bu hatılların üzerine yığma taş duvarların inşa edildiği bir tekniktir. Ahşap hatıllar, genellikle yapıların alt veya üst katları arasında bulunur ve taş duvarların üstüne yatay, dikey veya açılı şekilde yerleştirilir. Bu hatıllar, bina yükünü taşımak ve dağıtmak için kullanılır. Aynı zamanda taşıyıcı görevi gören dikey hatılların üzerine döşeme ve çatı kirişleri taşıyan başlıklar mevcuttur.

Şekil.4.37: Ahşap hatıllı yığma taş sistem ile inşa edilmiş yapı örneği (C. Ş. Ekmen Arşivi,2023).

Bazı örneklerde ise subasman seviyesine kadar yığma taş sistem ve zemin katlarda da ahşap karkas kerpiç dolgu sistem görülmektedir. Dış duvar kalınlıkları genellikle 40-60 cm arası değişmektedir. Yapılardaki iç duvarlarda yine ahşap karkas sistem ile inşa edilmiştir ve kerpiç dolgu şeklindedir. Kalınlıkları 15 ila 20 cm arası değişmektedir.

Döşemeler

Gemiç köyünde bulunan geleneksel konut yapılarının döşemeleri genellikle ahşap kirişlerle taşınmış ve ahşap malzeme ile kaplanmıştır. Zemin kat döşemeleri ise genel olarak, taş ve sıkıştırılmış toprak şeklindedir. Toprak döşemeler sıcaklık dengelemesi sebebi ile zemin katta tercih edilmiştir.

Gemiç köyündeki döşeme sisteminde, taşıyıcı görevi gören ana kirişlerin üstüne döşeme kirişleri 50 cm aralıklarla oturturulmuştur (Şekil.4.34). Döşeme kirişlerin üstünede ahşap zemin kaplama malzemesi döşenmiştir. Ana kirişlerin boyutları geçtiği açıklığın mesafelerine göre değişiklik göstermiştir. Genel olarak kare kesitli olarak görülen ana kirişlerin boyutları 10 ila 20 cm arasında değişmektedir. Döşeme kirişleri de dikdörtgen kesitli olup, 10*10 cm boyutlarındadır.

Şekil.4.38: Döşeme örnekleri (C. Ş. Ekmen Arşivi,2023).

Tavanlar

Gemiç köyünde bulunan geleneksel konut yapılarının tavan kaplamaları da aynı döşeme sistemi gibi, ahşap kirişler üzerine ahşap kaplama çakılarak oluşturulmuştur. Döşeme tahtaları genel olarak tek veya çift yönlü olacak şekilde yerleştirilmiştir (Şekil.4.35). Günümüzde ahşap tavanlar, kontraplak ve sunta gibi malzemelerle kapatılmıştır. Ahşap tavan örnekleri az sayıda kalmıştır.

Şekil.4.39: Ahşap tavan örnekleri (C. Ş. Ekmen Arşivi,2023).

4.3.6. Cephe Düzeni

4.3.6.1. Kapılar

Gemiç köyünde bulunan geleneksel konutların kapılarında genel olarak ahşap malzeme kullanılmıştır. Çalışma alanında çift kanatlı kapı örnekleri çoğunlukta olsa da tek kanatlı örneklerde mevcuttur (Şekil.4.40, Şekil.4.41). Genel olarak kapılar sade ve gösterişsizdir fakat bazılarında ahşap motifler kendini göstermektedir. Kapı genişlikleri, 180-240 cm aralığında, yükseklikleri ise 190-230 cm aralığındadır. Gemiç köyünde bulunan ahşap kapıların sayısı oldukça azalmıştır. Genellikle metal kapılarla değiştirildiği gözlemlenmiştir.

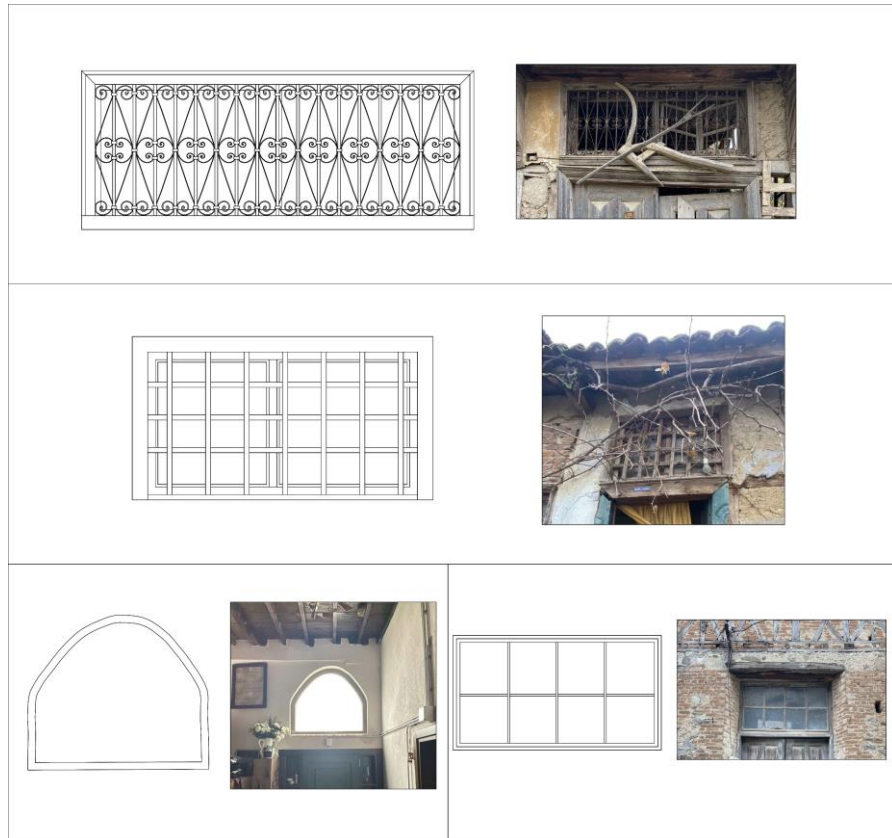

Şekil.4.40: Çift kanatlı kapı örnekleri

Şekil.4.41: Tek kanatlı kapı örnekleri

Yapıların giriş kapılarının üzerinde, doğal ışığın içeriye girmesini sağlayan camlı ışıklıklar yer almaktadır. Geleneksel konutlarda, ışıklıklar genellikle çeşitli şekillerde tasarlanır ve pencere camları işlenmiş detaylarla süslenmektedir. Işıklıklar, evin dış cephesinin estetik görünümünü arttırmasıyla beraber iç mekânın daha aydınlık olmasını sağlamaktadır (Şekil.4.42).

Şekil.4.42: Işıklık örnekleri

Bazı ahşap kapılarda, tasarımı zenginleştiren ve estetik değerini arttıran özgün detaylar gözlemlenmiştir. Genellikle antik bronz veya demir malzemedен yapılan kapı kolu ve tokmakları Şekil.4.43'te verilmiştir.

Şekil.4.43: Özgün detay örnekleri (C. Ş. Ekmen Arşivi,2023).

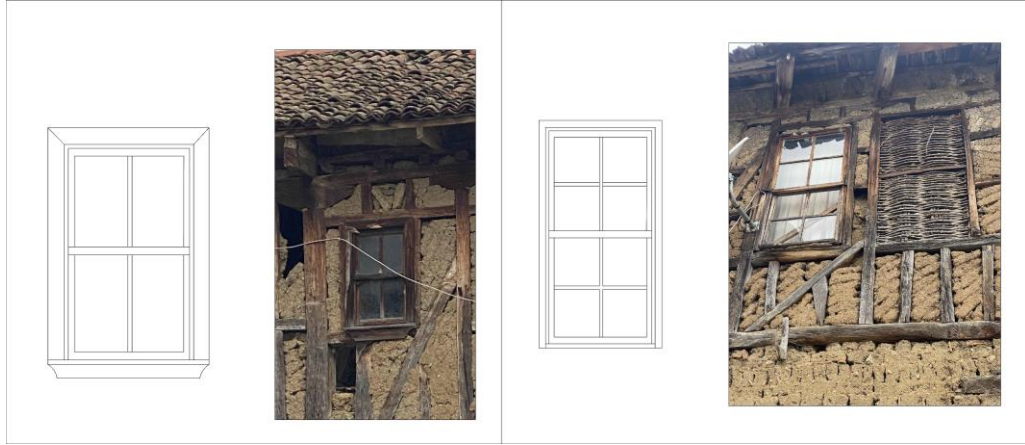
4.3.6.2. Pencereler

Geleneksel konut yapılarında pencereler, mimari tasarımın önemli bir unsuru ve karakteristik bir özelliğidir. Bu tür evlerde pencereler hem işlevsel hem de estetik amaçlar için tasarlanmaktadır. Gemiç köyünde bulunan yapıların zemin katları çoğunlukla depolama ve üretim mekanları olarak tasarlandığından pencere açıklığı bu katlarda yapılmamış veya çok küçük açıklıklara yer verilmiştir. Geniş pencere açıklıklarına, üst katlardaki oda mekanlarında yer verilmiştir.

Yerleşim alanında kullanılan pencereler çeşitlidir. Giyotin, tepe camlı, sağ veya soldan sabit pencereli ve çift kanatlı açılır pencere örnekleri mevcuttur. Çalışma alanındaki yapılarda en fazla değişime ve bozulmaya uğrayan eleman pencerelerdir. Ahşap doğramalı pencerelerin, günümüz malzemesi ile değiştirildiği gözlemlenmiştir. Şekil 4.44 ve şekil 4.45'te özgünlüğünü korumuş ahşap doğramalı pencere örnekleri verilmiştir.

Şekil 4.44: Ahşap pencere örnekleri

Şekil 4.45: Giyotin pencere örnekleri

4.3.6.3. Çıkmalar

Çıkmalar, geleneksel konut yapılarının cephe mimarisinin önemli öğelerindendir. Evin işlevselliği, estetiği veya karakteri için kullanılan çıkmalar, odaların aydınlatılması ve genişletilmesi açısından katkıda bulunmaktadır. Gemiç köyünde bulunan çıkmalar açılı veya dik çıkmalar şeklinde gözlemlenmiştir (Şekil 4.46 ve Şekil 4.47)

Şekil 4.46: Çıkma örnekleri

Şekil 4.47: Açılı çıkma örnekleri

4.3.6.4. Çatı ve Saçaklar

Geleneksel konut yapılarında çatı tasarımı, çevresel koşullar, yerel malzeme erişilebilirliği ve kültürel etkiler gibi bir dizi faktörden etkilenir. Gemiç köyünde yer alan konutların çatı tasarımları beşik veya kırma çatı olarak karşımıza çıkmaktadır. Çatıların taşıyıcısı genellikle yapıların son katından görülmektedir. Çatıların kaplama malzemesi çoğunluk olarak alaturka kiremittir. Onarım gören veya yeni yapılan yapılarda kaplama malzemesi olarak Marsilya kiremiti görülmektedir.

Şekil 4.48: Gemiç Köyü çatı görünümü

Geleneksel konut yapılarında saçaklar işlevsel ve estetik bir rol oynar. Bu yapı elemanları hem evin iç mekanlarını hem de dış cephesini korumak ve estetik bir görüntü elde etmek için kullanılır. Saçaklar, dış cepheyi koruma açısından çatıdan sızan yağmur sularını duvarlara ulaşmadan akmasını sağlar. Aynı zamanda cepheye gölge oluşturup, rüzgâr şiddetini azaltmaktadır. Estetik açıdan ise cephede kademe oluşturarak cephe görüntüsünün estetik bir hale getirir. Gemiç köyündeki geleneksel konut yapılarının saçak tasarımında saçak altı kaplaması ve oyma işçiliği görülmemektedir.

Şekil 4.49: Geleneksel konut yapısı saçak örneği (C. Ş. Ekmen Arşivi,2023).

4.3.6.5. Payandalar

Payandalar, geleneksel konut mimarisinde, yapıların dayanıklılığını artıran ve estetik açıdan da önemli bir rol oynayan elemandır. Yapısal destek açısından payandalar, bir yapının dayanıklılığını arttırmak ve ağırlığı taşıyan bir öge üzerine yükü aktarmak için kullanılmaktadır. Payandalar, geleneksel konutların dış cephesine estetik bir değer katar. Oyma işçiliği, süslemeler veya farklı malzemelerle kaplanarak, evin karakterini vurgular ve tasarımını zenginleştirir. Payandalar, bölgesel ve kültürel özelliklere göre farklılık göstermektedir. Gemiç köyünde bulunan payandalar ahşap

malzemenen yapılmıştır. Genellikle düz ahşap kullanılmış olup, birkaç örnekte zarif kıvrımlı ajurlu ahşap eliböğründe görülmektedir.

Şekil 4.50: Payanda örnekleri (C. Ş. Ekmen Arşivi,2023).

4.3.7. Somut Olmayan Kültürel Miras Değerleri

UNESCO somut olmayan kültürel mirası; toplulukların ve kimi durumlarda bireylerin kültürel miraslarının bir parçası olarak tanımladıkları uygulamalar, temsiller, anlatımlar, bilgiler, beceriler ve bunlara ilişkin araçlar, gereçler ve kültürel mekanlar olarak tanımlamıştır. Kuşaktan kuşağa aktarılan bu somut olmayan kültürel miras, toplulukların ve grupların çevreleriyle, doğayla ve tarihleriyle etkileşimlerine bağlı olarak, sürekli biçimde yeniden yaratılmakta ve onlara kimlik ve devamlılık duygusu verilmektedir (Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi, 2003: madde 2). “Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi” 2003 yılında UNESCO tarafından gerçekleştirilen bir konferansta imzalanmıştır. Türkiye’de ise bu sözleşme 5448 sayılı “Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesinin Uygun Bulunduğuna Dair Kanun” ile yürürlüğe girmiştir.

Bu sözleşmeye göre somut olmayan kültürel miras, sözlü anlatımlar, sözlü gelenekler, gösteri sanatları, toplumsal uygulamalar, ritüel ve festivaller, halk bilgisi, evren ve doğa ile ilgili uygulamalar, el sanatları geleneği şeklinde sıralanmaktadır. Çalışma alanında tespit edilen somut olmayan kültürel miras değerleri bu başlıklar altında incelenmiştir.

4.3.7.1. Sözlü Anlatımlar ve gelenekler

Gemiç köyünde yapılan görüşmeler neticesinde, efsaneler, batıl inançlar ve yöresel ağız ifadeleri bu başlık altında aktarılmıştır.

Kara Baba efsanesi

Köyün merkezinde bir türbe bulunmaktadır ve köy halkı tarafından bu türbe Kara Baba türbesi olarak adlandırılmaktadır. Anlatılanlara göre; düğün bittikten sonra gelini at ile eve bırakan damat eve girmeden Kara Baba türbesini ziyaret eder ve mum yakarak dilek dilermiş. Bu durum ile evliliğin uzun ömürlü ve mutlu ilerleyeceğine inanılmaktadır.

Batıl inançlar

Yöre halkı ile yapılan görüşmelere sonucunda, genel olarak benimsedikleri ve aktardıkları bazı batıl inançlar aşağıda sıralanmıştır.

-Leyleklerin evin üzerine konmasının uğur getireceğine düşünölmektedir. Leyleklerin evin üzerinde dolaşması veya yuva yapması ailenin bereketli ve sağlıklı bir yaşam sürmesine katkı sağlayacağına inanılmaktadır.

-Bazı insanlar, göz rahatsızlıklarına karşı doğal bir çözüm olarak incir kurusu kullanılmasına inanırlar. Gözlerin üzerine konulan incir kurusunun, göz sağlığına iyi geldiğine ve gözleri koruduğuna inanılır.

-Nazara karşı karanfil ve kırmızı kurdele kullanılmasının özel bir etkisi olduğu ve bu malzemelerin evin kapısına veya penceresine asılması, kötü enerjilerin uzaklaştırılmasına yardımcı olacağına inanılmaktadır.

-Yörede göz kamaştırıcı bir güzellik için tavuk tüyünün kullanılmasına dair bir inanç vardır. Tavuk tüyünün taşınması veya saklanması, kişinin güzellik ve çekiciliğini arttıracığına inanılmaktadır.

-Yörede bazı kişiler, özellikle özel günlerde, belirli meyvelerin farklı şekillerde kesilmesinin uğur getireceğine inanır. Örneğin, geveye kesmenin evde bolluk ve bereketi arttıracığına inanılmaktadır.

-Kuş tüylerinin özellikle rüyalarda olumlu mesajlar taşıdığı düşünölmektedir. Kuş tüylerini saklamanın veya taşımının şans getireceğine inanılmaktadır.

-Gece vakti tırnak kesmenin uğursuzluk getireceğine ve özellikle, cuma günü kesilen tırnağın şifaya sebep olacağına inanılmaktadır.

4.3.7.2. Gösteri Sanatları

Gemiç köyünde özel günlerde geleneksel değerleri yaşatan ve toplumu bir araya getiren oyunlar oynanmaktadır. Bu oyunlar gösteri sanatları başlığı altında aktarılmıştır.

Zeybek Oyunu

Gemiç düğünlerinde sıkça oynanan halk oyunları arasında Zeybek, özel bir yere sahiptir. Zeybek oyunları genelde davul ve zurna eşliğinde çoğunlukla solo olarak oynanır. Zeybeklerin kendi aralarında düzenledikleri eğlencelerinde ise, üzerlerine asılı bir şekilde kolayca her yere taşınabilen curayı çalmayı tercih ettikleri görülür (Türkmen ve Özbilgin, 2003).

Kaşık havası

Gemiç düğünlerinde sıkça rastlanan bir diğer halk oyunu da kaşık havasıdır. Oyunun ismine kaşık oyunu denmesindeki ana maksat oyuncuların elinde tartım aracı olarak tahta kaşık bulundurmalarından ileri gelmektedir. Kaşık oyunlarında her oyuncunun iki elinde ikişer kaşık bulunur. Oyuncular oyun esnasında durarak ya da karşılıklı bir vaziyette oynarlar (Yücel,2011 s. 6).

Toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şöenler

Gemiç köyünde toplumun bir araya gelmesini, birbirine kenetlenmesini sağlayan çeşitli toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şöenler bu başlık altında incelenmiştir.

Şekil 4.51: Köy gençlerinin futbol maçı (Anonim)

Şekil 4.52: Gemiç halkı bir arada (Anonim)

Doğum, düğün ve ölüm ritüelleri

Doğum ritüeli: Köy halkı, doğum sürecini büyük bir özenle ve ritüellerle kucaklar. Doğum öncesi ve sonrasında gerçekleştirilen gelenekler ve inanışlar, aile bağlarını güçlendirmenin, yeni bir yaşam başlangıcını kutlamanın ve toplumsal dayanışmanın bir yansımasıdır.

Köyde, doğum öncesi ve sonrasında birtakım inanışlar ve ritüeller olduğu köy halkı ile yapılan görüşmeler sonucunda tespit edilmiştir.

Yeni doğan bebeklerin nazardan korunması için, nazar boncuğu, mavi boncuklar veya koruyucu semboller bebeklerin elbiselerine, beşiğine veya odasına takılmaktadır.

Yeni doğan çocuğun önce sağ kulağına ezan, sol kulağına kamet okunur ve ardından sağ kulağına üç kez adı okunur.

Doğum yapan kadınlara, sütünü arttırmak ve bebekleri rahatlatabilmek için lohusa şerbeti yapılır. Bu şerbet bebeğin tatlı süt emmesini sağlarken kolaylaştırmaktadır.

Doğumdan sonraki kırk gün boyunca anne ve yeni doğan bebek evden çıkarılmaz. 40. günde ise kırklama adeti gerçekleştirilir. 40 tane taş ve altın yüzüğün koyulduğu suyun içerisinde yeni doğan bebek yıkanmaktadır.

Düğün ritüeli: Gemiç köyünde düğünlerin dört gün sürdüğü, yemekli ve danslı gerçekleştirildiği aktarılmıştır. Yemek olarak, kavurma, pilav ve çeşitli sulu yemekler hazırlanmıştır.

Düğün günü sabahın erken saatlerinde köyün gençleri damadın evine gelerek hep beraber kahvaltı yapmaktadırlar. Kahvaltı sonrası köy meydanında damat tıraş edilir ve köyün meydanında bulunan çeşmeye arkadaşları tarafından sokulmaktadır. Çeşme günümüze ulaşmamıştır (Şekil 4.53). Bu gelenek hava koşulları nasıl olursa olsun devam ettirilmiştir. Daha sonra köy meydanında özenle giydirilen damat, ailesi ve akrabaları ile kız evinden gelini almak için hareket ederler. Bir at ile kız evine gelen damat, cibinlik içerisinde gelini alıp oğlan evine getirir. Yol boyunca atın başını gelinin kardeşi tutar. Gelin oğlan evine girmeden önce içerisinde para ve şekerlerin olduğu bir tas kırarak girer. Böylelikle evliliğin bereketli geçeceğine inanılır. Tüm bu uygulamalar sonrasında köy meydanına geçilir ve oyunlar oynanır. Düğün boyunca cibinlik içerisinde olan gelin düğün bitimine kadar bu şekilde kalır.

Şekil 4.53: Günümüze ulaşmayan ve düğün günü etkinliğe söz konusu olan çeşme yapısı (Anonim)

Şekil 4.54: Gemiç köyünde eski bir düğün gününden kare (Anonim)

Ölüm ritüeli: Gemiç köyünde ölen kişinin defni İslami usullere uygun şekilde yapılmaktadır. Köyün girişinde yer alan mezarlığa defnedilen ve cenaze namazı kılındıktan sonra, köyün meydanında dualar okunmaktadır. Ölen kişinin ailesi, köy meydanında lokma döktürür ve tüm köy halkı bu merasime katılmaya özen gösterir. Ayrıca ölen kişinin sene-i devriyesinde dualar okunup yemekler verilmektedir.

Toplu yapılan uygulamalar

Gemiç köyünde halen günümüzde de devam eden ve her yıl tekrarlanan bazı uygulamalar tespit edilmiştir.

Şekil 4.55: 1972 yılı bir evin temelini atmak için toplanan köy halkı (Anonim)

Hıdırellez: Türk kültüründe baharın müjdecisi olarak kabul edilen ve her yıl 5-6 Mayıs tarihlerinde kutlanan geleneksel bir bayramdır. Bu özel gün hem Türklerin geleneksel inançlarına hem de doğa olaylarına dayanmaktadır. Hıdırellez, adını Hızır ile İlyas peygamberlerin adlarının birleşiminden almaktadır (Artun,2007:1). Köy halkı ise Hıdırellez bayramını ateş yakma ritüeli ile gerçekleştirmektedir. İnsanlar, bir araya gelerek ateşin etrafında döner, şarkılar söyler ve dualar eder. Ateş üzerinden atlamak, temizlenmek ve kötü enerjilerden arınmak amacıyla yapılır.

Şekil 4.56: 1970'lerde Hıdırellez günü (Anonim)

Ramazan ayı ve iftar sofraları: Gemiç köyünde Ramazan ayı özel bir öneme sahiptir. Bu ayın içerisinde yer alan Kadir Gecesi'nde köy halkı geleneksel olarak bir araya gelir. Kurulan iftar sofrası ile insanlar bir araya gelir ve toplumsal uygulama, yardımlaşma ve dayanışma ruhunu ön plana çıkararak sosyal bağları güçlendirir.

Şekil 4.57: 2000'lerde bir Ramazan günü (Anonim)

Aşure günü: Aşure, köy halkı için özel gün kabul edilir ve genellikle Muharrem ayının onuncu gününde pişirilir. Aşure günlerinde, komşular arasında aşure paylaşımı yaygındır. Bu uygulama, komşuluk ilişkilerini güçlendirmenin yanı sıra toplum içinde dayanışma ve yardımlaşma duygularını pekiştirir.

4.3.7.3. Doğa ve evrenle ilgili bilgi ve uygulamalar

Bu başlık altında, geleneksel yemekler, halk takvimi ve halk hekimliği konuları ele alınmıştır.

Geleneksel yemekler

Gemiç köyünde geçmişten günümüze ulaşılan geleneksel yemekler hakkında, köy halkı ile yapılan sözlü görüşmeler kapsamında bilgi edinilmiştir.

Paşa küngü: Özellikle bayramlarda ve özel günlerde yapılan bu tarif, hamurun kızartılarak yapılmasıyla oluşmaktadır. Un, yumurta, yağ ve küllü su ile bir hamur hazırlanır. Hazırlanan hamura çatal yardımıyla halka şekli verilir ve derin yağda kızartılır. Kahvaltılarda hamur kızartması olarak tercih edilen bu yemek, bayramlarda şerbet ile tatlı olarak servis edilmektedir.

Küllü suyun köydeki birçok hamurlu tatlı ve tuzlu tariflerde yeri vardır. Küllü suyun hamurda mayalandırma yapıldığı düşünülmektedir ve bu yüzden tüm hamur işi tariflerinde kullanılmaktadır.

Ramazan helvası: Ramazan helvası, un, yağ, nişasta, şeker ve küllü suyun karıştırılarak elde edildiği bir hamur ile hazırlanan tatlıdır. Hazırlanan hamur revak şekli verilerek sobada pişirilir. Pişmiş hamura, hazırlanan şerbet dökülerek servis edilir. Köy halkı, tarlaya çalışmaya gittikleri zaman genellikle ramazan helvasının şerbet dökülmemiş halini atıştırmalık olarak kullanmaktadır.

Yufka ekmeği: Yufka, köy halkı tarafından özellikle Ramazan aylarında yapılmaktadır. Hamur, un, tuz ve su ile hazırlanarak ince bir şekilde açılmaktadır. Saçta pişirilen yufkalar, kurutularak uzun süre tüketilmektedir.

Zeytinyağı yapımı: Köydeki birçok hanenin ana geçim kaynağı zeytinciliktir. Bu yüzden zeytin kurma ve zeytinyağı yapımı her yıl yapılmaktadır. Zeytinyağı yapım süreci, genellikle kasım ve aralık aylarında gerçekleşen zeytin hasadı ile başlar. Zeytinler, olgunlaşma dönemine ulaştıklarında elle veya mekanik hasat makineleriyle toplanır. Toplanan zeytinler, yapraklardan ve topraktan arındırmak için yıkanır. Yıkanan zeytinler öğütme makinelerinde ezilir. Bu aşamada ortaya çıkan hamur, zeytinin içerdiği yağı serbest bırakır. Bu aşamada genellikle granit taşlı öğütme taşları kullanılır. Öğütülen hamur, pres makinelerine alınarak sıkılır. Bu, zeytin hamurundan sıvıya geçişin sağlandığı aşamadır. Zeytinyağı, presleme işleminden sonra suyun ayrılmasıyla elde edilir. Ardından elde edilen yağ, genellikle bir süzgeçten geçirilerek tortulardan arındırılır. Süzülen zeytinyağı yıl boyunca kullanılmak üzere paslanmaz çelik veya cam tanklarda depolanır.

Halk hekimliği

Geleneksel halk hekimliği uygulamaları, binlerce yıl öncesi atalarımızın tabiat olaylarını, çevrelerini algılama, anlamlandırma ve etkisinde kaldıkları olay ve durumlara karşı tepkide bulunma ve toplumsal yaşam içindeki etkileşimleri sonucu doğmuştur. Geleneksel tedavi anlayışında yaşanılmış, birçok kere denenmiş uygulamalar ve bu uygulamalar çevresinde gelişmiş inançlar etkili olmuştur (Sever, 2004: 2).

Tarafımca köy halkı ile yapılan sözlü görüşmeler neticesinde uygulanan bazı halk hekimliği uygulamaları aşağıdaki gibidir.

-Soğan, doğal antibakteriyel özelliklere sahiptir. Kesik veya yaralı bölgeye rendelenmiş soğan uygulamak, iltihabı azaltabilir ve iyileşmeyi hızlandırır.

-Kırmızı biber macunu, kas ağrılarına veya eklem ağrılarına karşı kullanılır. Bazı kişiler, kırmızı biberin içerdiği kapsaisin maddesinin ağrıyı azaltıcı etkisi olduğuna inanır.

-Kırık veya çıkık durumunda deve dikeninin iltihap giderici özelliği olduğuna inanılır. Deve dikenini yağını kırık bölgeye uygulamak, rahatlama sağlayabilir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. GEMİÇ KÖYÜ KIRSAL MİMARİSİNDE GÖRÜLEN BOZULMALAR VE KORUMA ÖNERİLERİ

5.1. GEMİÇ KÖYÜ KIRSAL MİMARİSİNDE GÖRÜLEN BOZULMALAR

Gemiç köyündeki geleneksel yapılar, zamanla bakım ve onarımdan yoksun kaldıkları için çeşitli fiziksel ve yapısal bozulmalara maruz kalmıştır. Özellikle çatılar, duvarlar, temeller ve diğer yapı elemanları, düzenli bakımın yapılmaması sonucu ciddi hasarlar almıştır. Çatıların çürümesi ve su sızıntılarına yol açması, duvar yüzeylerindeki çatlaklar, kabarmalar ve dökülmeler, ahşap elemanlarda çürüme veya böcek zararının görülmesi gibi fiziksel bozulmalar yaygın olarak görülmektedir.

Yapısal bozulmalar da ise temellerde çökme veya yer değiştirme gibi sorunlar, taşıyıcı elemanlarda güç kaybı veya deformasyonlar, yapısal bileşenler arasında bağlantı kopmaları genel olarak gözlemlenmiştir. Ayrıca, yapıların iç mekanlarının yeniden düzenlenmesi ve yeni işlevler eklenmesi, yapısal bütünlüğü bozarak daha fazla hasarın oluşmasına neden olabilir.

Geleneksel malzemeler ve inşaat tekniklerinin terk edilip daha ucuz veya modern malzemelerin ve tekniklerin tercih edilmesi, yapıların dayanıklılığını azaltarak bozulmaların hızlanmasına neden olur. Bu durum, özellikle kırsal alanlarda, geleneksel yapı mirasının korunmasını zorlaştırır ve kültürel bir kayıp riski oluşturur.

Çalışma alanında görülen bozulma türleri fiziksel ve yapısal olmak üzere iki başlık altında incelenmiştir.

5.1.1. Fiziksel Bozulmalar

Plan Düzleminde Bozulmalar

Gemiç köyü geleneksel konut yapılarının birçoğunda plan düzleminde müdahaleler gözlemlenmiştir. Mekanların işlev değiştirmesi, mahallerin bölünmesi ve yapılan ekler bu müdahalelerin başında gelmektedir.

Yapıların geçmiş yıllarda ipekböceği yetiştiriciliği için ayrılan geniş alanları, günümüzde ipekböcekçiliğinin sona ermesi ile işlevleri değişmiştir. Bu alanların, genel olarak oturma alanı veya depolama alanı olarak kullanıldığı görülmektedir. Değişen ihtiyaçlar sonucu bu alanlara mutfak ve banyo eklemeleri de yapıldığı gözlemlenmiştir.

Şekil 5.1: Oturma alanı olarak kullanılan taşlık mekanları (C. Ş. Ekmen Arşivi,2023).

İpekböceği yetiştiriciliğinin bitmesi, aile bireylerinin sayısının azalması ve ısınma zorlukları sebebiyle yapıların birçoğunda kullanılmayan mekanlar oluşmuştur. Özellikle taşlık mekanları ve yapının son katları bu duruma örnektir.

Şekil 5.2: Kullanılmaya”n taşlık mekanları (C. Ş. Ekmen Arşivi,2023).

Gemiç köyü geleneksel konut yapılarında plan düzleminde bozulma tipinin en fazla görüldüğü şekli mekanların bölünmesi olmuştur. Yapıldığı dönem ipekböceği yetiştiriciliği için kullanılan taşlık alanlarının günümüzde bölünerek depo, mutfak ve banyo alanlarına dönüştürüldüğü görülmektedir. Şekil 5.3’te verilen fotoğraftaki geleneksel konut yapısında muhdes duvarlar ile yapının ikiye bölündüğü saptanmıştır.

Şekil 5.3: Muhdes duvar ekleri ile ikiye bölünen geleneksel konut yapısı (C. Ş. Ekmen Arşivi,2023).

Çalışma alanında görülen bir başka bozulma şekli, geleneksel konut yapılarına uygulanan niteliksiz eklerdir. Özellikler yapılara ıslak hacimler eklendiği

gözlemlenmiştir. Ayrıca, depo amaçlı kullanılan mekanlarda eklenmiştir. Bu ekler, genellikle tuğla malzeme ile yapılmıştır.

Şekil 5.4: Niteliksiz ekler (C. Ş. Ekmen Arşivi,2023).

128 ada 22 parselde bulunan yapıya hem plan düzleminde hem de cephe düzleminde niteliksiz müdahalede bulunulmuştur. Yapının birinci katında beton malzeme ile balkon eklendiği görülmektedir.

Şekil 5.5: Niteliksiz balkon eki (C. Ş. Ekmen Arşivi,2023).

Cephe Düzleminde Bozulmalar

Gemiç köyü geleneksel konut yapılarının cephelerine uygulanan niteliksiz ekler ve değişimler doğal dokuya zarar verdiği gözlemlenmiştir. Kapı ve pencerelerin niteliksiz paneller veya kaplamalar ile değiştirilmesi, değiştirilen pencere ve kapı boyutlarının mevcut oranla uyumsuz olması veya mevcuttaki boşlukların kapatılması, yapılara beton veya metal eklemelerin yapılması, cepheleri uygun olmayan renkler ve malzemeler ile kaplama, çatı örtüsünün uygun olmayan malzemeler ile değiştirilmesi yapıların özgün karakterini büyük oranda etkilemiştir.

Şekil 5.6: Değiştirilen giriş kapısı, boyutu değiştirilen pencereler ve özgün olmayan malzeme değişimleri (C. Ş. Ekmen Arşivi,2023).

Yapıların düzenli bakımı yapılmadığında, cephe elemanları daha hızlı bozulmaktadır. Bu durumdan kaynaklı bazı konut ve ahır yapılarında çatı örtüsünün tamamen niteliksiz bir malzeme ile değiştirildiği gözlemlenmiştir.

Şekil 5.7: Çatı örtüsünün özgün olmayan teknik ve malzeme ile değiştirilmesi (C. Ş. Ekmen Arşivi,2023).

5.1.2. Yapısal Bozulmalar

Yerleşim alanında bulunan geleneksel konut yapıları, hava koşulları, nem, rüzgâr, yağmur ve güneş gibi doğal etkenler, yetersiz bakım, yapıların terk edilmesi ve bilinçsiz müdahaleler zamanla yapıların cephelerinde ve yapı elemanlarında bozulmalara sebep olmuştur.

Şekil 5.8: Dış etkenler ve terk edilmeden kaynaklı bozulmaların gözlemlendiği cephe örnekleri (C. Ş. Ekmen Arşivi,2023).

Çalışma alanında bulunan yapıların yapım sistemi ahşap karkas sistemi taş veya kerpiç dolgu şeklindedir. Bu durum yapıları dış etkenlere karşı daha hassas duruma getirmektedir. Bundan dolayı, düzenli onarım gerekmektedir. Dış etkenlere maruz kalan ve yeterli bakım gösterilmeyen yapıların taşıyıcı sistemlerinde çürüme, böceklenme ve kırılma gibi yapısal bozulmalar gözlemlenmiştir.

Kırsal alanlardan kente göçün artmasıyla bakımsız ve sahipsiz kalan geleneksel konut yapılarında üst örtüde kayıplar ve bozulmalar oluşmuştur. Bu durum, yapıların direk dış etkenlere maruz kalmasına sebep oluşturmaktadır ve bazı yapılarda yıkımlara neden olmaktadır. Bunun yanı sıra üst örtünün yıkılmasıyla harabe durumuna gelmiş yapılarda mevcuttur.

Şekil 5.9: Üst örtünün yıkılmasıyla harabe haline gelen yapı (solda), dış etkenler sebebiyle yıkılan yapı (sağda) (C. Ş. Ekmen Arşivi,2023).

Geleneksel konut yapılarında uygulanan kerpiç sıva yöntemi yapının nefes almasını sağlamaktadır. Fakat bazı yapılarda gözlemlenen çimento sıva uygulaması sebebiyle yapıların nefes alması engellenmektedir ve bu durum yapısal bozulmalara neden olmaktadır. Ayrıca bu durum, cephelerdeki birliği bozmaktadır.

Şekil 5.10: Geleneksel konut yapılarında çimento sıva uygulaması örneği (C. Ş. Ekmen Arşivi,2023).

Çalışma alanında bulunan geleneksel konut yapılarının yapı elemanlarına yönelik müdahale ve bozulma merdiven, döşeme, tavan kaplamaları ve kapılarda gözlemlenmiştir. Pencerelemler genel olarak pvc doğramalar ile, dış kapıların metal kapı ile ve iç kapıların ise laminant kapılar ile değiştirildiği gözlemlenmiştir. Tavan ve döşemelerde ise özgün olmayan malzeme müdahaleleri görülmektedir.

Şekil 5.11: İç kapı ve döşeme malzemesinin özgün olmayan malzeme ile değiştirilmesi (C. Ş. Ekmen Arşivi,2023).

Yerleşim alanında bulunan merdivenlerin birçoğu zamanla yıpranmıştır. Ahşap malzeme ile yapılan merdivenlerde, çökme ve sehim gözlemlenmiştir. Merdivenlere yapılan müdahalelerde ise niteliksiz korkuluk ekleri ve özgün olmayan malzeme ile müdahaleler görülmektedir.

Şekil 5.12: Geleneksel konut yapısında bulunan merdivene uygulanan boya müdahalesi (C. Ş. Ekmen Arşivi,2023).

Geçmişte insanların barınma ihtiyaçları için kullandığı ve çalışma alanındaki geleneksel konut yapılarının her aşamasında kullanılan ahşap malzeme, biyolojik, kimyasal, fiziksel ve insan kaynaklı sebeplerle bozulmaya uğramaktadır. Çalışma alanındaki ahşap yapılar, doğrudan dış etkenlere maruz kalmasından ve gerekli bakımlar yapılmadığından hasara uğramıştır.

Ahşap malzemenin bozulmasında birçok faktör etkindir. Bunların başında, nem, rutubet, mantar ve küf yer almaktadır. Ahşap malzemenin en yaygın bozulma nedenlerinden olan nem ve rutubet, malzemenin içerisinde bulunan liflerin şişmesine sebep olur ve çürümeye başlatır. Bu çürüme süreci ahşabın zayıflamasına ve bozulmasına sebep olmaktadır. Şekil 5.3'te verilen görselde nem ve rutubetin ahşap kapıya olan etkisi görülmektedir.

Şekil 5.13: Nem ve rutubetin ahşap kapıya etkisini gösteren örnek (C. Ş. Ekmen Arşivi,2023).

Ahşap yapıların yüzeyinde mantar ve küf oluşumunda, ahşabın çürümesine sebep olmaktadır. Mantarlar ve küf, ahşabın üzerindeki selüloz ve nişasta gibi organik bileşenleri tüketir ve bu durumda ahşabın zayıflamasına yol açmaktadır. Aynı zamanda böceklerde ahşabın içerisindeki organik bileşenleri yiyerek malzemenin gözenekleşmesine ve zayıflamasına neden olmaktadır.

Şekil 5.14: Böceklerin ahşap malzemeye etkisini gösteren örnek (C. Ş. Ekmen Arşivi,2023).

Ahşap, mevsimsel nem ve sıcaklık değişikliklerine karşıda hassastır. Bu durum ahşabın şişmesine ve çatlamasına neden olmaktadır. Uzun süre güneş ışığına maruz kalan ahşaplarda ise renk değişimi ve çatlamlar görülmektedir.

Çalışma alanında bulunan geleneksel konut yapılarının birçoğunda kerpiç malzeme kullanılmıştır. Özellikle ahşap karkas sistemlerde dolgu, cephelerde ise sıva olarak kullanılmıştır. Kerpiç, suya duyarlı bir malzemedir. Uzun süreli maruz kalma durumunda, içerisindeki organik bileşenlerde bozulma görülmektedir. Kerpiç, malzeme olarak doğal ve çevre dostudur. Bu yüzden kullanım koşullarına uygun olarak seçilmeli ve düzenli bakım gereksinimleri karşılanmalıdır. Çalışma alanında bulunan yapıların cephelerinde ve karkas sistemlerin dolgularında kullanılan kerpiç malzemede, bakımsızlıktan kaynaklı kopma, aşınma ve kabuklanma gözlenmiştir.

Şekil 5.15: Kerpiç sıvada zamanla gözlemlenen aşınma, kopma ve kabuklanma bozulmaları (C. Ş. Ekmen Arşivi,2023).

Çalışma alanında genel olarak subasman seviyesine kadar kullanılan taş malzemede, dış etkenlerden etkilenip bozulmaların görüldüğü bir malzemedir. Kerpiç ve ahşap gibi, bozulmalardaki en önemli etken sudur. Fazla suya maruz kalan kısımlar, taşın yapısını olumsuz etkilemektedir. Aynı zamanda, çatlama, aşınma, kirlenme ve renk değişimde görülen bozulma türlerindedir.

5.2. KORUMA SORUNLARI

Kırsal mirasın korunması için yapılan çalışmalar, etkili koruma politikalarının oluşturulmasını sağlamak için doğru ve yerinde yapılmalıdır. Geleneksel kırsal mimarinin devamlılığının sağlanması, doğal çevre ile insan etkileşiminin devam ettirilmesi ve bu alanların aktif kullanımı, koruma çabalarının temelini oluşturur. Ancak, pratikte yaşam kültürünün sürdürülememesi, mimarinin korunmasıyla ilgili çeşitli sorunları da beraberinde getirebilir.

Kırsal alanlardaki geleneksel yapıların korunması, sadece fiziksel yapıların restore edilmesiyle değil, aynı zamanda bu alanların yaşamın bir parçası olarak korunmasıyla da ilgilidir. Doğal ve kültürel çevrenin etkileşim içinde olduğu yerlerde, geleneksel yapıların sürdürülebilir bir şekilde kullanılması, bu alanların kimliğinin ve özgünlüğünün korunmasına yardımcı olabilir. Ancak, küreselleşme, ekonomik dönüşüm, kültürel değişimler ve kırsaldan kentlere göç gibi faktörler, kırsal alanlarda önemli değişikliklere yol açmıştır. Bu durum, kırsal yaşamın modern yaşam tarzıyla uyum sağlaması gerekliliğini ve bu değişimin kırsal hayatın sürdürülmesini zorlaştırdığını ortaya koymaktadır. Ancak, bu tür değişimlerin etkileri çok yönlüdür ve kırsal alanlarda çeşitli sorunları da beraberinde getirmiştir.

Özellikle, ekonomik yapıdaki değişimler gelir dağılımındaki eşitsizliği artırabilirken, kültürel ve sosyal yaşamdaki değişimler ise geleneksel toplum yapılarını ve değerlerini sarsmıştır. Kırsal toplulukların modern yaşamın gerektirdiği ihtiyaçları karşılamak için yeni yollar bulmaları ve bu değişimlere uyum sağlamaları gerekmektedir. Ancak, bu süreçte kültürel mirasın korunması da göz ardı edilmemelidir, çünkü kırsal alanların kimlikleri ve özgünlükleri bu mirasa sıkı sıkıya bağlıdır. Bu nedenle, kırsal alanlardaki değişimlere uyum sağlamak için yapılan müdahalelerin, kültürel mirası koruma çabalarıyla dengelenmesi önemlidir (Sözen, 2012 s.18).

Ülkemizdeki koruma çalışmaları genellikle tescilli yapılar ve alanlar için uygulanmaktadır. Ancak tescil edilmemiş alanlarda yasal boşluklar bulunmakta ve bu durum, kırsal alanlarda kişiye, turizme veya rant potansiyeline göre plansız bir şekilde yapılaşmaya yol açmaktadır. Bu durum, kırsal alanların tahribatına ve geleneksel yaşam tarzının önemli ölçüde zarar görmesine sebep olmaktadır. Özellikle yasal

süreçlerde yaşanan boşluklar ve plansız olarak kırsal alanlarda gerçekleştirilen çalışmalar, geleneksel yaşam biçimine ciddi zararlar vermektedir.

Bununla birlikte, yerel halkın ve toplumun koruma konusundaki bilinç düzeyinin yeterince olmaması da sorunları daha da büyütülmektedir. Örneğin, yerel halkın kırsal mimariyle ilgili yeterince farkında olmaması, çağdaş malzemelerin yapıya uygun olmayan bir şekilde eklenmesine veya çevreyle uyumsuz yeni binaların inşa edilmesine yol açabilmektedir (Aktürk, 2021 s.216).

2 Aralık 2012 tarihinde Resmî Gazete 'de yayımlanan 12 Kasım 2012 tarihli ve 6360 sayılı "On Dört İilde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" ile köylerin tüzel kişiliği kaldırılarak mahalleye dönüştürülmesi ve bu sebeple hizmet yapılarının kapatılması kültürel ve sosyal dokunun zarar görmesine sebep olan gelişmelerden biri olmuştur.

Gemiç köyü doğal kaynakların zengin olduğu ve kültürel mirasın önemli bir parçasını oluşturduğu kırsal yerleşim alanıdır. Bu alanların korunması çeşitli sorunları da beraberinde getirmektedir. Bu sorunlar, çevresel, yapısal ve sosyokültürel ve sosyoekonomik olmak üzere üç başlık altında incelenmiştir.

5.2.1. Çevresel Sorunlar

Çalışma alanında, kırsal yerleşimdeki bütünlüğü bozan bazı sorunlar saptanmıştır. Bunlardan en sık görüleni, geleneksel konut yapılarının bakımsızlık ve terk edilme nedeniyle zaman içerisinde yıkılması olmuştur. Yıkılan bu yapılar yerine tercih edilen betonarme yapılar, köyün geleneksel dokusuna zarar vermektedir. Köyün birçok noktasında yapılmış olan betonarme yapılar, kütle boyutu ve cephe karakteri olarak geleneksel dokunun algılanmasının önüne geçmektedir.

Şekil 5.16: Çalışma alanında yoğunlaşan betonarme yapılar (C. Ş. Ekmen Arşivi,2023).

Çalışma alanındaki bir diğer koruma sorunu ise, geçmiş zamanda yol kaplamalarında kullanılan doğal taş malzemenin yerini, asfalt veya kilit taşı gibi malzemelerin almış olmasıdır. Bu durum sokak dokusunu büyük ölçüde olumsuz etkilemektedir.

Şekil 5.17: Günümüze ulaşmış doğal taş dokusu (solda), niteliksiz yol dokusu (sağda) (C. Ş. Ekmen Arşivi,2023).

Çalışma alanında bulunan, çöp kutuları, elektrik direkleri ve panoları, otobüs durağı, banklar, çocuk oyun alanı ve aydınlatma elemanı gibi kentsel donatıların doku bütünlüğünü bozduğu saptanmıştır.

Çevresel sorunlar, kırsala alanlarda doğal dengeyi bozan faktörleri de içermektedir. Örneğin, köy sakinleri tarafından uygulanan kontrolsüz ormancılık, ormanların tahribatına yol açarak, biyoçeşitliliği azaltabilir. Ayrıca, zeytin yetiştiriciliğinin yoğun olduğu alanda kullanılan tarım ilaçları su kaynaklarını kirletebilir. Bu durumlar, kırsal alanların sürdürülebilirliğini tehdit etmektedir.

5.2.2. Yapısal Sorunlar

Çalışma alanında en fazla görülen koruma sorunları, terk edilme sebebiyle yapılarda oluşan tahribat, yıkımlar, hatalı müdahaleler ve yasal statü yetersizliğidir. Bu durumların yapılar üzerinde oluşturduğu olumsuz etkiler 'Gemiç Köyü Kırsal Mimarisinde Görülen Bozulmalar' başlığı altında detaylı olarak ele alınmıştır.

5.2.1. Sosyokültürel ve Sosyoekonomik Sorunlar

Çalışma alanında sosyokültürel sorunlar, köylerde yaşayan genç nüfusun kentlere göç etmesiyle birlikte ortaya çıkan bir dizi etkiden kaynaklanmaktadır. Bu göç eğilimi, geleneksel mesleklerin ve toplumsal uygulamaların unutulmasına ve topluluk bağlarının zayıflamasına neden olmuştur. Geleneksel yaşam tarzına ilişkin uygulamaların azalması, köylerdeki kültürel mirasın korunamamasına ve zamanla kimlik kaybına yol açmıştır. Eskiden önemli olan geleneksel uygulamaların artık devam etmemesi, köylerdeki sosyal dokunun zayıflamasına ve toplumun ortak değerlerine yönelik bir kopuşa işaret etmektedir.

Sosyoekonomik sorunlar da çalışma alanında belirgin bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Gelir eşitsizliği, köylerde yaşayan insanlar arasında önemli bir sorundur ve bu durum, toplumsal dengesizliği artırmaktadır. Ayrıca, tarım sektöründeki modernleşme zorlukları, geleneksel tarım yöntemlerine dayalı olarak geçimini sağlayan köylüleri olumsuz etkilemektedir. Modern tarım tekniklerine geçiş sürecinde yaşanan sıkıntılar, köy ekonomisini ve toplumun geçim kaynaklarını zorlamaktadır. Bununla birlikte, altyapı eksiklikleri, özellikle eğitim ve sağlık hizmetlerine erişim konusunda kısıtlamalara neden olmaktadır. Bu da toplumsal eşitsizliği derinleştirmekte ve köy halkının refahını olumsuz yönde etkilemektedir.

5.3. KORUMA ÖNERİLERİ

Kırsal mimari, bir bölgenin kültürel mirasının önemli bir parçasını oluşturur. Ancak bu alanlar, modernleşme ve şehirleşme baskıları ile karşı karşıyadır. Gemiç köyündeki geleneksel mimariyi korumak ve kırsal alanların karakterini sürdürmek için, köyde bulunan tescilli yapılara ek olarak tescile önerilecek yapılar ile sit alanı ilan edilmeli ve gelecek nesillere aktarılması sağlanmalıdır.

Kırsal bölgelerdeki mimari koruma, yerel yönetimlerin planlama politikaları belirlemesi ve benimsemesiyle gerçekleşebilecektir. Bu politikalar, yeni yapıların geleneksel mimari ile uyumlu olmasını ve kırsal dokuyu bozmamasını sağlamalıdır. Aynı zamanda, tarihi bölgelerin koruma statüsüne alınması için güçlü bir yasal çerçeve oluşturulmalıdır.

Mimari koruma çabalarında topluluk katılımı hayati öneme sahiptir. Yerel halkın, kırsal alanların korunması ve geliştirilmesi konusunda söz sahibi olmaları, sürdürülebilir çözümlerin bulunmasına katkı sağlar. Bu nedenle, geleneksel mimarinin önemine yönelik eğitim ve farkındalık programları önemlidir. Bu programlar, yerel halkın kendi mimari miraslarına duyarlılığını arttırabilir ve mimarlık uzmanlarının geleneksel tasarım ilkelerini anlamalarını sağlayacaktır. Gemiç köyü, çoğunlukla bitişik nizam şeklinde konumlanan yapılardan oluşmaktadır. Bundan dolayı, geleneksel yapılara yönelik niteliksiz müdahaleler ve yeni yapılaşmaların getirdiği uyumsuzluklar kırsal mimariyi bütünüyle bozmaktadır. Alanda yapılan saha çalışmaları neticesinde, Şekil 5.19'da işaretlenen alana yönelik silüet iyileştirme önerisi çalışması gerçekleştirilmiştir. Silüet çalışmasının yapıldığı sokakta 10 adet yapı bulunmaktadır. Bu yapıların 2 adeti uyumsuz yeni yapı kategorisinde, 2 adeti yıkılmış ve izi duran kategorisinde, 1 adeti yıkılmış yapı kategorisinde ve 5 adeti ise geleneksel yapı kategorisindedir.

Şekil 5.18: Silüet iyileştirme çalışmasının yapıldığı sokağın güncel durumunu gösteren silüet

Şekil 5.19: Silüet iyileştirme çalışmasının yapıldığı yapılar

Şekil 5.20: 126 ada 8, 9, 10, 11 parselleri rölöve çizimleri

Silüet iyileştirme çalışmasının ilk kısmında Şekil 5.20’de güncel durumun çizildiği 126 ada 8, 9, 10 ve 11 numaralı parsellerde bulunan yapılar ele alınmıştır. 8 numaralı parselde yer alan yapı, 2 katlı yığma sistem ile inşa edilmiştir. Yapının üst örtüsü ahşap çatı şeklindedir. Yapı, birçok niteliksiz müdahalelere maruz kalmıştır. Bakımsızlık sebebiyle bozulmalar tespit edilmiştir. Kapı ve pencerelerin oranları ve malzemeleri değiştirilmiştir. Cephede bazı kısımlarda çimento ve alçı esaslı sıva

uygulamaları görülmüştür. Bu durumun pencere değişimi sırasında cephe malzemesine zarar verilmesinden kaynaklı, tamamlama sebebiyle yapıldığı düşünülmektedir. Sözlü kaynaklar doğrultusunda, çatı üst örtüsünün alaturka kiremit olduğu geçmiş zamanlarda Marsilya kiremit ile değiştirildiği aktarılmıştır.

9 numaralı parselde herhangi bir yapı bulunmamaktadır. Bu alan 8 numaralı parselde yer alan yapının bahçe kullanım alanı olarak kullanılmaktadır.

10 numaralı parsel üzerinde yıkılmış yapı izleri mevcuttur fakat bu durum yıkılan yapının özellikleri açısından bilgi verecek ölçüde değildir. Köy halkı ile yapılan sözlü görüşmeler neticesinde yapının geleneksel malzeme ve yöntemlerle inşa edilmiş iki katlı konut yapısı olduğu ve zemin katın yığma taş duvar sistemi, birinci katın ise ahşap karkas kerpiç dolgu sistemi şeklinde olduğu aktarılmıştır.

11 numaralı parselde yıkılmış yapı izleri mevcuttur. Yapının zemin katı harabe şekilde parsel üzerinde durmaktadır. Üst kat ise tamamen yıkılmıştır. Zemin kat yığma taş duvar sistemi ile inşa edilmiştir. Sokağa açılan giriş kapısı görülmektedir ve pencere boşlukları tespit edilecek durumdadır. Köy halkı ile yapılan sözlü görüşmeler neticesinde yapının iki katlı konut yapısı olduğu aktarılmıştır.

Şekil 5.21: 1216 ada 8, 9, 10, 11 parselleri güncel görseli

Yapılan saha çalışmaları, rölöve çizimleri ve köy halkı ile gerçekleştirilen sözlü görüşmeler neticesinde 8, 9, 10 ve 11 numaralı parsellere yönelik silüet iyileştirme önerileri hazırlanmıştır (Şekil 5.22).

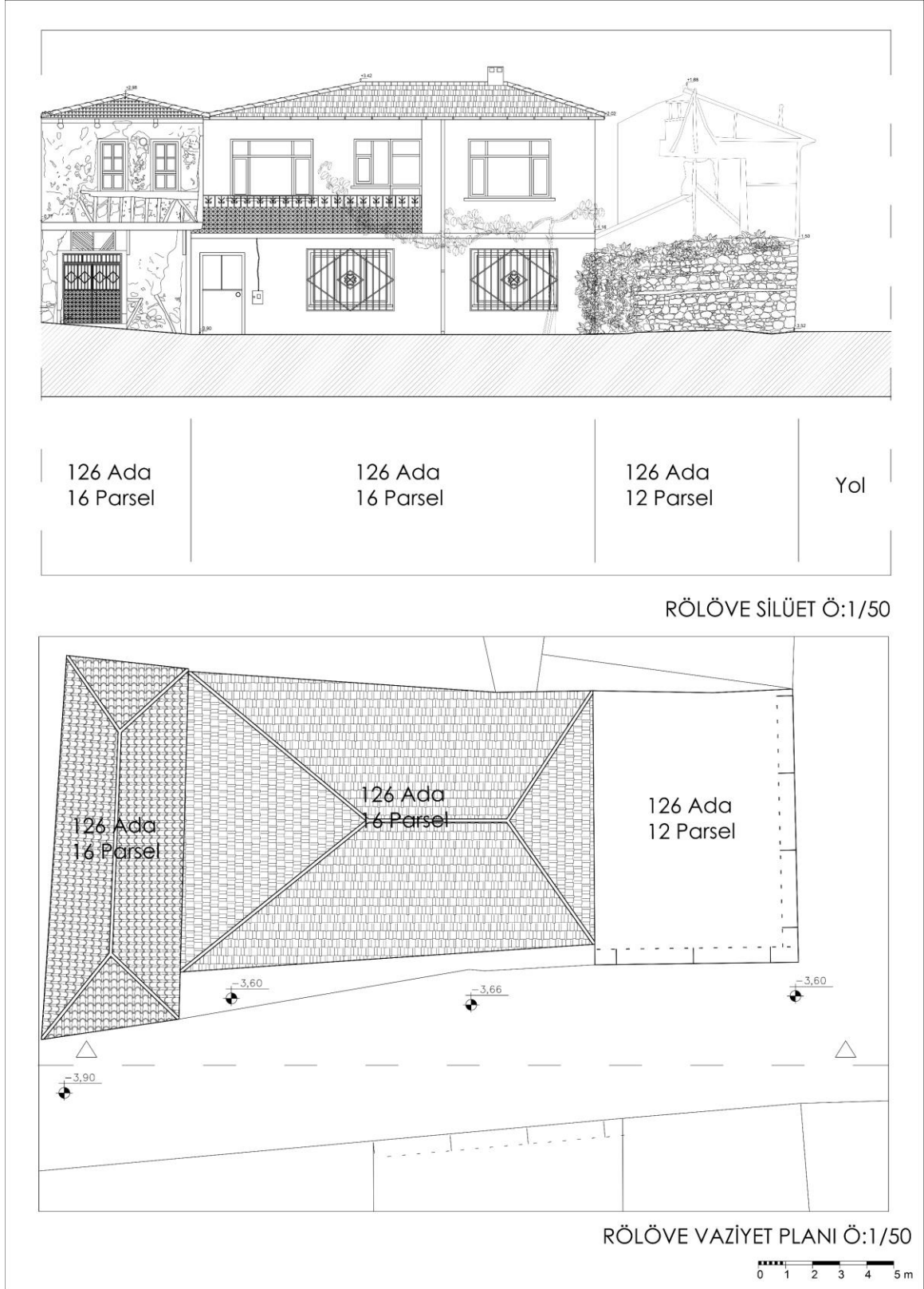

Şekil 5.22: 126 ada 8, 9, 10, 11 parselleri öneri çizimleri

8 numaralı parselde yer alan yapının çevresinde ve içerisinde zamanla oluşmuş taş-toprak dolgu ve çevresel atıklar temizlenecektir. Dış duvarlarda sonradan yapılmış sıvalar temizlenecek, alttaki özgün taş doku ortaya çıkartılıp, bozulmuş yüzeylerde temizleme ve sağlamlaştırma çalışmaları yapılacaktır. Bağlayıcılığı zayıf ve dekompoze olmuş derzler temizlenecek, düşük basınçlı enjeksiyon ile özgün derz harcına yakın malzeme karışımı ile yeniden doldurularak tamamlanacaktır. Duvar yüzeylerinde oluşan yosunlanmalar sökülerek temizlenecektir ve yeniden oluşumunu engellemek amacıyla zirai ilaçlarla kökleri çürütülecektir. Binanın dökülen, kopan taşları, özgün taş boyutları, cinsi, yapım tekniği ve örgü biçimi esas alınarak tamamlanacaktır. Yapının marsilya kiremit olarak değiştirilen üst örtü sistemi alaturka kiremite dönüştürülecektir. Pencere ve kapılar yapıdan ve restitüsyon kaynaklarından gelen bilgilerle emprenye edilmiş 1.sınıf kestane ile değiştirilecektir.

10 ve 11 numaralı parsellerde yıkılmış yapı izleri mevcuttur. Köy halkı ile yapılan sözlü görüşmeler sonucunda elde edilen restitüsyon bilgileri ile bu parsellere yönelik rekonstrüksiyon önerileri hazırlanmıştır. Mevcuttaki yapı izleri ve sözlü görüşmeler neticesinde, 2 katlı konut yapısı önerisi düşünülmüştür. 11 numaralı parselde bulunan yapı izleri, zemin katta bulunan pencere ve kapı boyutlarına yönelik kaynak oluşturmaktadır. Malzeme olarak emprenye edilmiş 1. sınıf kestane düşünülmüştür. Zemin kat, yığma taş duvar tekniği, birinci kat ise ahşap iskelet sistem şeklinde çizilmiştir.

10 numaralı parseldeki izler yıkılan yapının özellikleri ile ilgili bilgi oluşturacak durumda olmadığından, sözlü kaynakların aktardıkları doğrultuda 11 numaralı parseldeki yapı boyutlarına ve sistemine uyumlu iki katlı konut yapısı önerisi hazırlanmıştır. 9 ve 10 numaralı parsel sahiplerinin aynı kişi olması ve zeytincilik işleri ile ilgilenmeleri sebebiyle 9 numaralı parselde konut yapısı ile bitişik depo yapısı önerisi düşünülmüştür.

Şekil 5.23: 126 ada 12, 16 parselleri rölöve çizimleri

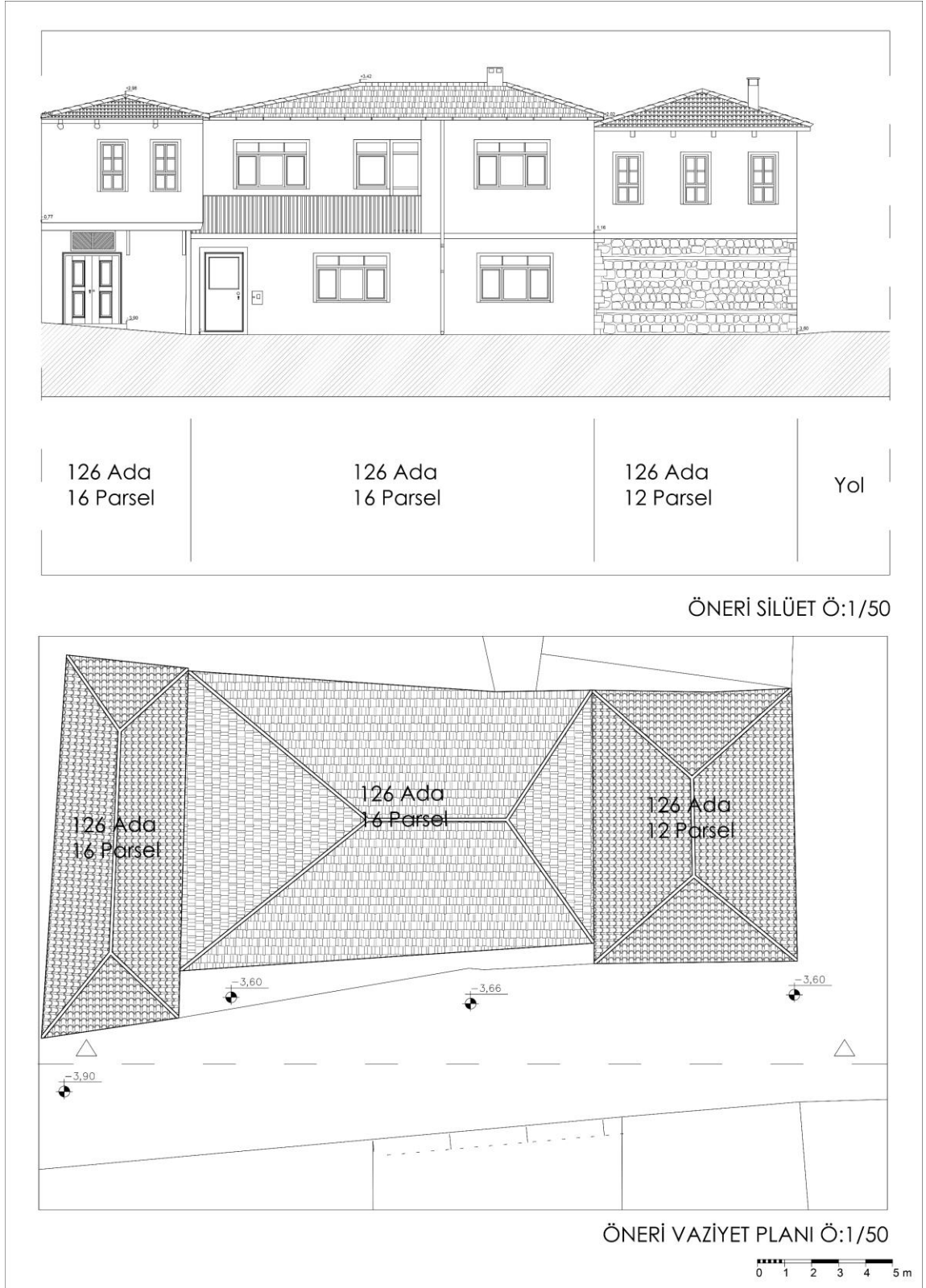
Silüet iyileştirme çalışmasının ikinci kısmında Şekil 5.23'te güncel durumun çizildiği 126 ada 12 ve 16 numaralı parsellerde bulunan yapılar ele alınmıştır. 12 numaralı parselde yıkılmış yapı izleri mevcuttur. Yapının halen ayakta duran kısımları, yapı boyutları ve sistemi hakkında bilgi vermektedir.

16 numaralı parselde iki yapı yer almaktadır. Bu yapılardan 12 numaralı parsel ile komşu olan yapı, betonarme sistem ile inşa edilmiştir. Yapı, komşu parsellerinde yer alan geleneksel yapım teknikleri ile inşa edilmiş yapıların aksine kütle hacmi ve tercih edilen pencere boyutları, korkuluk ve cephe malzemeleri ile silüet bütünlüğünü bozmaktadır.

16 numaralı parselde yer alan ve geleneksel yapım teknikleri ile inşa edilmiş bir diğeri yapı büyük oranla özgünlüğünü korumaktadır. Yapının cephesinde, bakımsızlık sebebiyle yüzeysel çatlaklar ve sıva dökülmeleri görülmektedir. Yapının pencereleri ve ışıklığı günümüze ulaşmış yapı elamanlarıdır fakat kısmen tahrip olduğu gözlemlenmiştir. Yapının giriş kapısı özgün olmayan malzeme ile değiştirilmiştir.

Şekil 5.24: 126 ada 12, 16 parselleri güncel görseli

Şekil 5.25: 126 ada 12, 16 parselleri öneri çizimleri

Yapılan saha çalışmaları, rölöve çizimleri ve köy halkı ile gerçekleştirilen sözlü görüşmeler neticesinde 12 ve 16 numaralı parsellere yönelik silüet iyileştirme önerileri hazırlanmıştır (Şekil 5.25).

12 numaralı parsel için köy halkı ile yapılan sözlü görüşmeler sonucunda elde edilen restitüsyon bilgileri ile rekonstrüksiyon önerisi hazırlanmıştır. Mevcuttaki yapı izleri ve elde edilen bilgiler doğrultusunda iki katlı konut yapısı önerilmiştir ve girişi güney cephesinden yan sokak tarafından düşünülmüştür. Yapının zemin katı yığma taş duvar sistemi, birinci katı ise ahşap karkas sistem şeklinde önerilmiştir.

16 numaralı parselde yer alan ve betonarme yapı sistemini ile inşa edilen yapı, komşu parsellerindeki geleneksel konut yapıları referans alınarak pencere, kapı ve korkulukların tipleri ve malzemeleri değiştirilmiştir. Bu öneri ile yeni yapılaşmaların, geleneksel mimari dokuya uyum sağlaması amaçlanmıştır.

16 numaralı parselde yer alan ve ahşap karkas dolgu sistemiyle inşa edilen iki katlı konut yapısına bazı müdahaleler önerilmiştir. Dış duvarlarda bulunan sıvalar temizlenecek, alttaki özgün doku ortaya çıkarılacaktır. Mevcuttan sökülen sıvalara yönelik analiz çalışması yapılacak ve özgün malzeme ile uyumlu yöresel harç malzemeleriyle sıva yenileme çalışması yapılacaktır. Özgün olmayan malzeme ile değiştirilen kapı, restitüsyon kaynaklarından elde edilen bilgilerle emprenye edilmiş 1.sınıf kestane olarak değiştirilecektir. Günümüze ulaşmış pencereler ve ışıklık aynı boyut ve sistem ile yenilecektir. Üst örtü, mimari gereklilik doğrultusunda sökümü gerçekleştirilip ahşap oturtma çatı sistemi ile yenilenecektir. Kaplama malzemesi olarak alaturka kiremit kullanılacaktır.

Silüet iyileştirme çalışmasının ikinci kısmında Şekil 5.27’de güncel durumun çizildiği 1216 ada 16 ve 18 numaralı parsellerde bulunan yapılar ele alınmıştır. 16 numaralı parselde yer alan yapı ahşap karkas dolgu sistemi ile inşa edilmiştir. Yapı, büyük oranla özgünlüğünü korumuştur. Yapının giriş kapısı ve zemin katta yer alan penceresi özgün olmayan malzemelerle değiştirilmiştir. Yapının üst örtüsünde yosunlaşmalar ve malzeme dökülmeleri görülmektedir. Zemin kat hizasında uygulanan boya müdahalesi ise yapının özgünlüğüne zarar vermektedir.

18 numaralı parselde ahşap karkas dolgu sistemi ile inşa edilmiş iki adet yapı mevcuttur. Parselin arka kısmında kalan yapının bahçesine, özgünlüğünü halen korumakta olan ve günümüze ulaşmış ahşap kapı ile girilmektedir. Yapı günümüzde

âtıl durumdadır. Bakımsızlık sebebiyle yüzeysel çatlaklar ve sıva dökülmeleri görülmektedir. Sokaktan girişi olan yapı ise özgünlüğünü büyük ölçüde kaybetmiştir. Cephede birçok niteliksiz müdahaleler gözlemlenmektedir. Pencereilerin tamamı ve giriş kapısı özgün olmayan malzemeler ile değiştirilmiştir. Zemin kat kısmında uygulanan çimento esaslı sıva uygulaması yapıyı olumsuz etkilemektedir.

126 ADA
18 PARSEL

126 ADA
16 PARSEL

Şekil 5.26: 126 ada 16, 18 parselleri güncel görseli

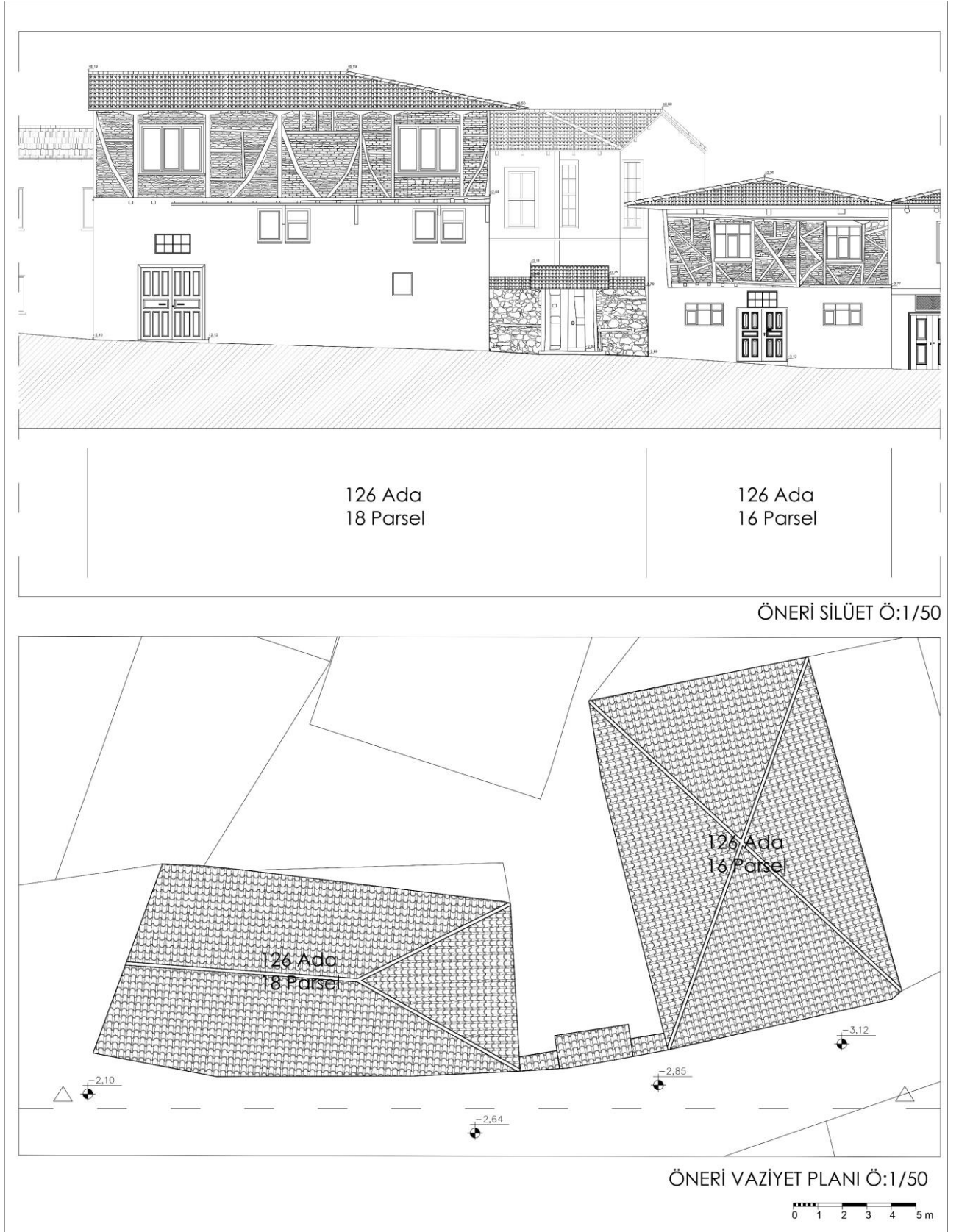
Şekil 5.27: 126 ada 16, 18 parselleri rölöve çizimleri

Yapılan saha çalışmaları, rölöve çizimleri ve köy halkı ile gerçekleştirilen sözlü görüşmeler neticesinde 126 ada 16 ve 18 numaralı parsellere yönelik silüet iyileştirme önerileri hazırlanmıştır (Şekil 5.27).

16 numaralı parselde yer alan yapının zemin katına uygulanan boya ısı tabancasıyla itinalı bir şekilde boya raspası yapılacaktır. Alt kısımda ortaya çıkacak bozulmuş yüzeylerde temizleme ve sağlamlaştırma çalışmaları yapılacaktır ve kireç esaslı sıva ile yenileme çalışması yapılacaktır. Duvar yüzeylerinde ve üst örtüde oluşmuş bitki ve yosunlaşmalar köklerinde sökülerek temizlenecektir. Gerekli onarımlar yapılarak tekrar oluşumları engellenecektir. Niteliksiz malzeme ile değiştirilen pencere, mevcuttaki ahşap pencereler esas alınarak, aynı boyut ve malzeme ile değiştirilecektir. Yapının giriş kapısı, restitüsyon kaynaklarından edilen bilgiler ve yapılan tipoloji çalışmaları göz önünde bulunarak emprenye edilmiş 1.sınıf kestane ile değiştirilmiştir.

18 numaralı parselde yer alan yapının çevresinde ve oluşmuş taş-toprak dolgular ve çevresel atıklar temizlenecektir. Zemin katta uygulanan çimento esaslı sıvalar temizlenecek ve ortaya çıkan ahşap strüktür elemanları ile dolgu malzemelerine temizleme ve sağlamlaştırma çalışmaları yapılacaktır. Gerekli onarımlar sonrası kireç esaslı sıva ile yenileme çalışması yapılacaktır. Zemin katta niteliksiz malzeme ile değiştirilen kapı ve pencereler restitüsyon kaynaklarından edilen bilgiler ve yapılan tipoloji çalışmaları göz önünde bulunarak emprenye edilmiş 1.sınıf kestane ile değiştirilmiştir. Birinci katta yapıya sonradan eklenen iki adet pencere kapatılarak yerine dolgu malzemesi ile tamamlama yapılmıştır.

Aynı parsel üzerinde yer alan ve özgünlüğünü korumuş taş duvar ve ahşap bahçe kapısı içinde öneriler sunulmuştur. Taş duvar kısmında dökülen taşlar özgün taş boyutları, cinsi yapım tekniği ve örgü biçimi esas alınarak tamamlanacaktır. Mevcuttaki ahşap kapıya yönelik temizleme ve sağlamlaştırma uygulamaları yapılacaktır. Hasar görmüş saçak kısmı aynı malzeme ve sistem ile yeniden yapılacaktır.

Şekil 5.28: 126 ada 16, 18 parselleri öneri çizimleri

Silüet iyileştirme çalışmasının ikinci kısmında Şekil 5.29’da güncel durumun çizildiği 1216 ada 20 ve 24 numaralı parsellerde bulunan yapılar ele alınmıştır. 20 numaralı parselde yer alan yapı ahşap karkas dolgu sistemi ile inşa edilmiş iki katlı konut yapısıdır. Yapı günümüze özgünlüğünü koruyarak ulaşmıştır fakat terk ve bakımsızlık sebebiyle yapının birçok noktasında bozulmalar ve dökülmeler görülmektedir. Üst örtünün bir kısmının çökmesiyle, yapı dış etkenlere maruz kalmaktadır.

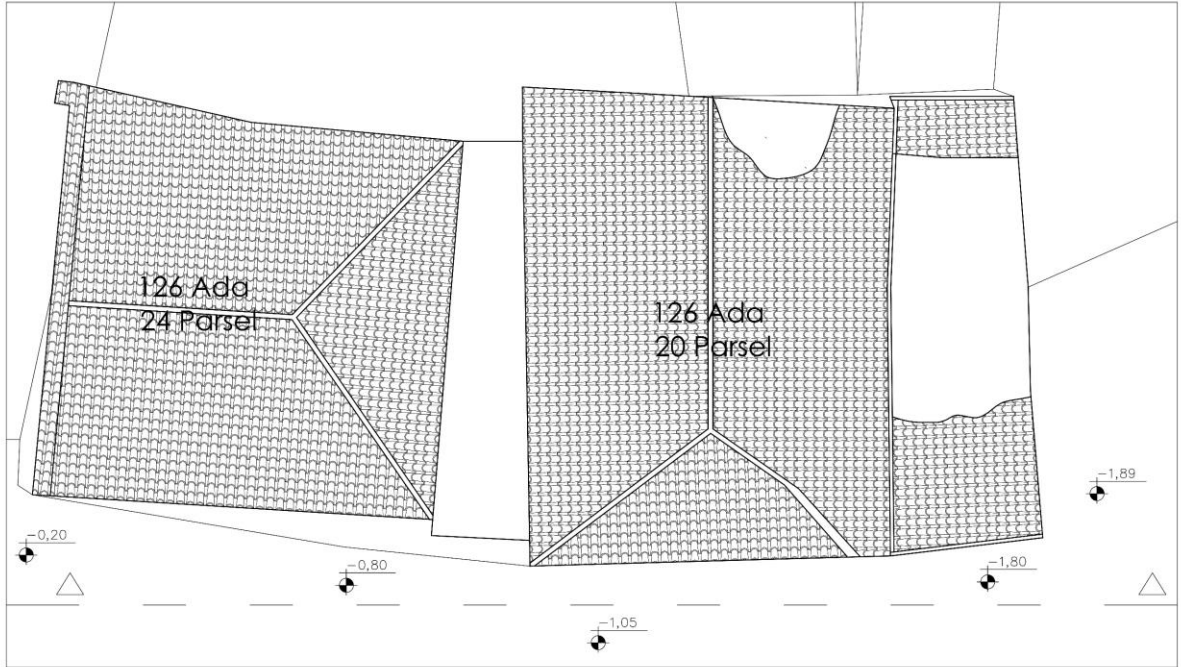
24 numaralı parselde yer alan yapı betonarme sistemle inşa edilmiş konut yapısıdır. Yapının kütle hareketleri ve kullanılan cephe elemanlarının boyutları komşu parselde yer alan geleneksel yapıya göre orantısız bir görüntü oluşturmaktadır. Yapıya eklenen garaj kısmının, geleneksel yapıya zarar verecek şekilde konumlandığı görülmektedir.

Şekil 5.29: 126 ada 20, 24 parselleri güncel görselleri

RÖLÖVE SİLÜET Ö:1/50

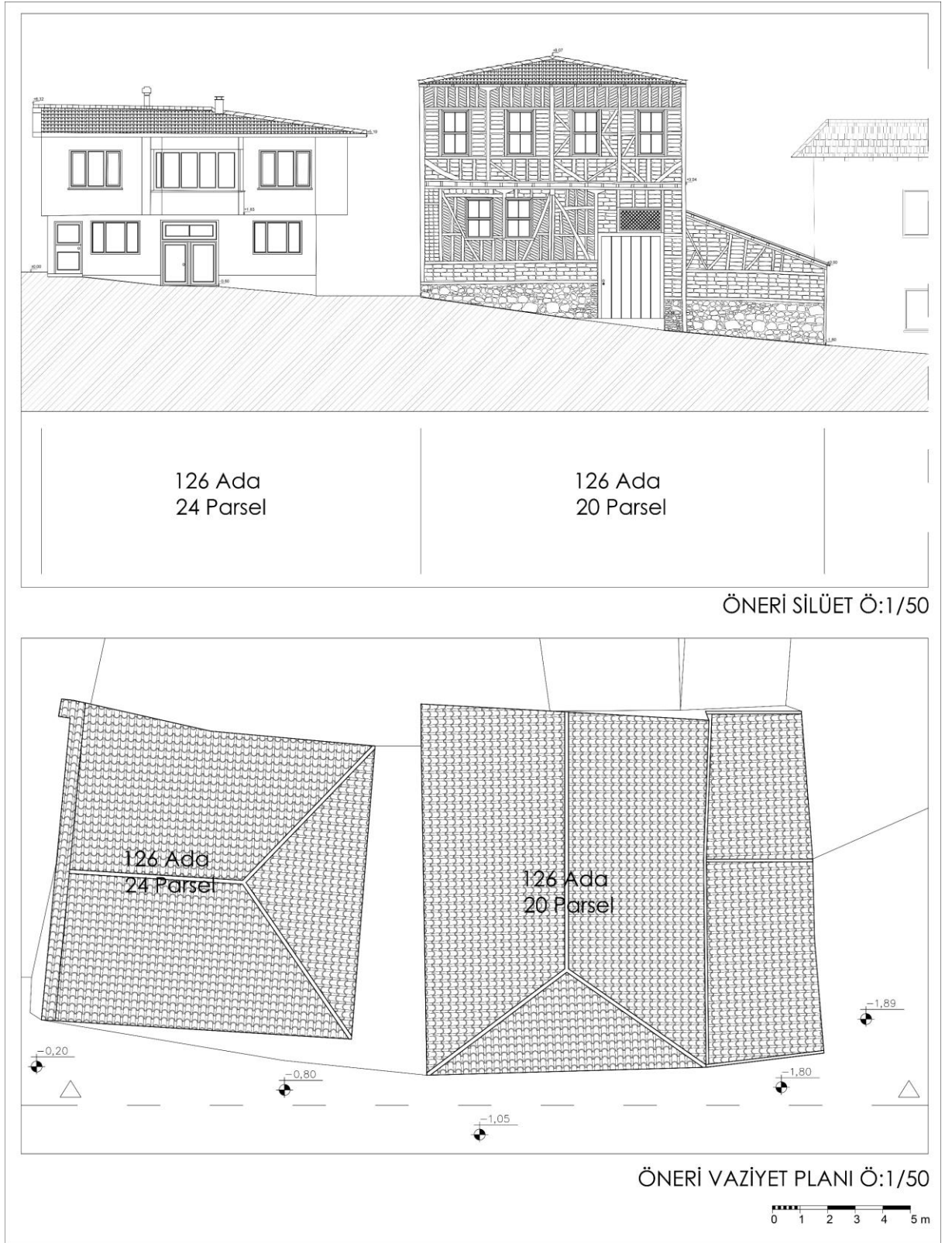
RÖLÖVE VAZİYET PLANI Ö:1/50

Şekil 5.30: 126 ada 20, 24 parselleri rölöve çizimleri

Yapılan saha çalışmaları, rölöve çizimleri ve köy halkı ile gerçekleştirilen sözlü görüşmeler neticesinde 126 ada 20 ve 24 numaralı parsellere yönelik silüet iyileştirme önerileri hazırlanmıştır (Şekil 5.31).

20 numaralı parselde yer alan yapının üst örtüsü, yapıya zarar vermeyecek şekilde kaldırılacaktır. Üst örtüye, özgün ahşap çatı sistemi uygulanacak ve kiremit ile kaplanacaktır. Bozulmuş ve yıpranmış kerpiç dolgular, yapıya zarar vermeden çürütme yolu ile çıkartılacaktır. Çıkartılan kerpiç dolguya yönelik analiz çalışmaları yapılarak aslına uygun şekilde yenileme çalışması yapılacaktır. Hasar görmüş ve taşıyıcılığı olumsuz etkileyen ahşap dikmeler sökülerek, sağlamlaştırma çalışmalarında sonra yerine konulacaktır. Özgünlüğünü koruyarak günümüze ulaşan pencere, kapı ve ışıklık elemanları emprenye edilmiş 1.sınıf kestane ile tamamlanacaktır.

24 numaralı parselde yer alan betonarme yapıda komşu parselindeki geleneksel konut yapısı ve yapıldığı dönem yapısı özellikleri referans alınarak pencere, kapı ve korkulukların tipleri ve malzemeleri değiştirilmiştir. Yapıya ek olarak yapılan ve komşu parselindeki geleneksel yapıya bitişik şekilde yapılan garaj yapısı kaldırılmıştır. Bu öneriler ile yapının geleneksel mimariye uyumu ve yapıldığı dönemin özelliklerini taşıyan bir yapı durumuna gelmesi amaçlanmıştır.

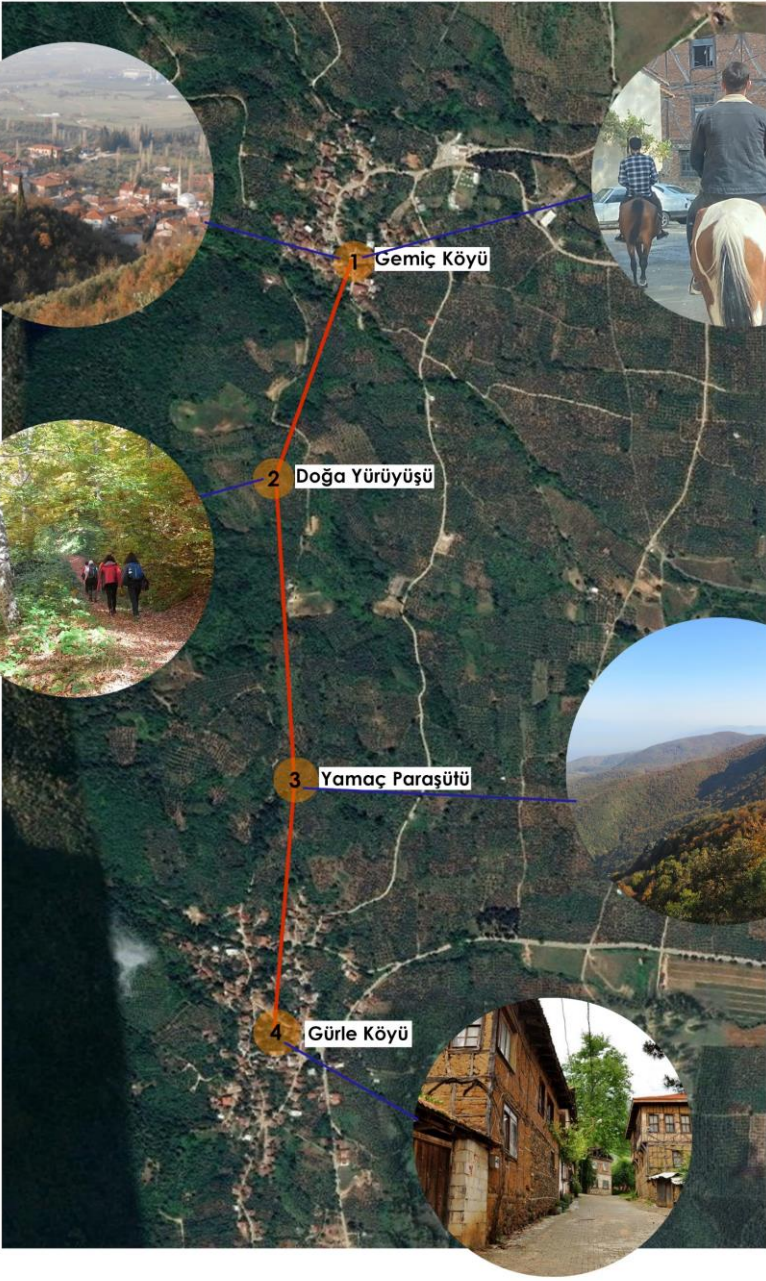

Şekil 5.31: 126 ada 20, 24 parselleri öneri çizimleri

Çalışma alanına yönelik yapı ölçeğinde koruma önerileri ile bütünleşik koruma kapsamında sosyokültürel ve sosyoekonomik ölçekte koruma önerileri de önem arz etmektedir. Kırsal yerleşimlerde korumanın sürdürülebilir bir şekilde devam etmesi için bölgede yaşamın devam etmesi gereklidir. Türkiye'de 1980 sonrasında gerçekleşen tarım ve hayvancılık politikalarındaki değişimler, kırsal alanlardaki üretkenliği ciddi şekilde etkilemiştir. Bu dönemdeki politika değişiklikleri, köylülerin tarım ve hayvancılık faaliyetlerini sürdürmelerini zorlaştırmış ve kırsal kesimdeki ekonomik dengeleri değiştirmiştir. Kırsal bölgelerdeki üretkenlik kaybı, beraberinde istihdam sorununu getirmiştir.

Gemiç Köyü özelinde, bu olumsuz gelişmeler neticesinde nüfus sayısında ciddi bir azalma yaşanmaktadır. Ancak, bu sorunlara karşı çözüm arayışlarıyla kırsal alanlarda tersine göçü teşvik etmek önemli bir adım olabilir. Tersine göç, köylerdeki nüfus azalmasını durdurabilir ve hatta artırabilir. Ayrıca, istihdam sorununa yönelik çözümler de hayata geçirilmelidir. Tarım ve hayvancılıkla ilgili modern teknolojilerin ve yöntemlerin kullanımını teşvik etmek, genç nüfusa yönelik eğitim programları düzenlemek ve tarım sektöründeki gelir fırsatlarını artırmak, kırsal alanlarda istihdamı canlandırabilir. Bu kapsamda, Gemiç Köyü'nün potansiyelini ortaya çıkarmak ve sürdürülebilir kırsal kalkınma stratejileriyle desteklemek gerekmektedir.

Kültür rotaları, tarihi kentleri, kırsal yerleşimleri, geleneksel yaşam pratiğini, antik yerleşimleri, tekil tarihi yapıları, doğal çevreyi ve yaban hayatını içerir. Bu rotalar, turistlere sadece bir destinasyonu değil, aynı zamanda zengin bir kültürel deneyimi sunan bütünsel bir yolculuğa götürmektedir. Gemiç Köyü'nün kırsal kalkınmasına katkı sağlamak amacıyla, kültür turizmi faaliyetleri için özel rotalar oluşturulabilir. Bu kültür rotaları, geçmişten günümüze uzanan zengin kültürel ve doğal mirasıyla öne çıkan bölgeleri kapsayarak koruma, kırsal kalkınma ve turizm alanlarını birleştirerek bütünlük oluşturabilir. Ayrıca, bu kültür rotaları, Gemiç Köyü'nün turistik potansiyelini artırarak yerel ekonomiyi canlandırabilir, istihdamı destekleyebilir ve bölgenin kültürel zenginliklerini daha geniş bir kitleye tanıtabilir.

Orhangazi İlçesi Gemiç Köyü	Rota Önerisi
 <p>1 Gemiç Köyü</p> <p>2 Doğa Yürüyüşü</p> <p>3 Yamaç Paraşütü</p> <p>4 Gürle Köyü</p>	
	

Şekil 5.32: Rota Önerisi

Bu bağlamda Gemiç köyü sahip olduğu kültürel miras değerleri ile kültür rotaları oluşturmaya elverişlidir. Yerleşim bölgesinde bir dönem ipek böceği yetiştiriciliğinin yapıldığı bilinmektedir. Bu rotanın bir parçası olarak, 114 ada 36 parselde bulunan ve özgünlüğünü koruyan âtıl durumda olan 3 katlı geleneksel konut yapısının restore edilerek, geçmişteki el işçiliğini ve köy yaşantısını yansıtmaya önerilmektedir. Aynı zamanda bu yapı, yerel halkın bir araya geldiği toplanma alanı olarak da kullanılabilir. Bu sayede hem geçmişin mirası korunmuş olacak hem de yerel topluluk için önemli bir buluşma noktası sağlanmış olacaktır (Şekil 5.33).

Şekil 5.33: Restore edilmesi önerilen yapı (C.Ş.Ekmen Arşivi,2023).

Köy meydanında bulunan Çınaraltı oturma alanı rota kapsamında ziyaretçilerin duraklama ve dinlenme noktası olarak belirlenebilir ve yöresel ürünlerin satışının yapıldığı noktalar oluşturulabilir.

Gemiç Köyü'nde bulunan at çiftliğinin potansiyelini kullanarak at biniciliği ile köy içerisinde yapılan turlar ile rota zenginleştirilebilir. Gemiç köyü ve Gürle köyü arasında kurgulanan doğa yürüyüşü rotası ve bu rota üzerindeki yamaç paraşütü sporu ile turizm açısından çekicilik sağlanabilir. Bununla beraber, bu rotaların hayata geçirilmesi, tanıtıcı reklamları yapılarak turizm potansiyeli oluşturulması hedeflenmelidir. Yapılması önerilen bu çalışmaların, ICOMOS tarafından 2008 yılında yayınlanan Kültürel Miras Alanların Algılanması ve Sunumu tüzüğü'nün 4.maddesinde belirtildiği üzere, 1994 tarihli Nara Belgesi'nin ruhuna uygun olarak temel prensiplere saygı göstermelidir. Turizme katkı sağlaması amaçlanan

Çalışmaların, alanın karakterine, çevresine ve kültürel ve doğal önemine duyarlı olmalı, ancak kolayca tanımlanabilir olmalıdır. Planlanan programların, alanın önemini ve fiziksel çevresini korumak ve yerel sakinlere minimum rahatsızlık vermemek için dikkatlice planlanmalıdır.

Halkın kırsal alanların korunması konusundaki bilincini artırmak, sürdürülebilirlik açısından kritik bir adımdır. Bu bağlamda, belediyeler ve ilgili kurumlar, belirli aralıklarla kırsal koruma kavramı ve önemi hakkında halkı eğitmek amacıyla bilinçlendirici sunumlar düzenleyebilir. Ayrıca, bu bilgileri daha geniş kitlelere ulaştırmak için yazılı kitapçıklar hazırlanabilir ve muhtarlar ya da ilgili kişiler aracılığıyla halka dağıtılabilir.

Kentsel sit alanları ve koruma altındaki noktalarda, halkın dikkatini çekmek ve bilinçlendirmek adına özel tabelalar ve işaretler yerleştirilebilir. Bu tabelalar, kırsal alanın özel değerlerini vurgulayabilir ve ziyaretçilere koruma sorumluluğunu hatırlatabilir. Aynı zamanda, koruma çabalarını desteklemek ve halka katılımı teşvik etmek amacıyla düzenlenecek etkinliklere dair bilgiler de bu tabelalarda yer alabilir.

Halkın doğal ve kültürel mirasa olan duyarlılığını artırmak, kırsal koruma çabalarının başarısı için temel bir faktördür. Bu bilinçlendirme çabaları, sürdürülebilir koruma stratejilerinin hayata geçirilmesine katkıda bulunarak, kırsal alanların uzun vadeli sağlığına destek olabilir.

SONUÇ

Gemiç kırsal yerleşimi, Bursa ili Orhangazi ilçesinde geleneksel yerleşim dokusu, zengin doğal ve kültürel değerlere sahip olan eşsiz bir yerleşimdir. Bu bölge, kendine özgü doğası, tarihi dokusu ve kültürel mirasıyla bütünleşmiş bir yaklaşımla korunmayı hak eden özel bir konumda bulunmaktadır.

Gemiç kırsal yerleşimi, içerisinde barındırdığı zengin flora ve fauna, mimari öğeler, arkeolojik kalıntılar, kültürel peyzaj ve somut olmayan kültürel miras değerleriyle bir bütün oluşturur. Bu nedenle, bu çalışma, Gemiç kırsal yerleşmesinin bütünlüğü içerisinde, doğal ve kültürel zenginliklerini araştırarak ortaya koymayı amaçlamaktadır. Gemiç Köyü'nün bütünleşik koruma kapsamında incelenmesi, bu değerlerin etrafında birleşen ve birbirini tamamlayan unsurların anlaşılmasına katkı sağlamaktadır. Çalışma sürecinde, kırsal yerleşme içerisindeki koruma sorunları belirlenmiş ve her bir koruma kapsamı için öneriler geliştirilmiştir. Bu öneriler, hem doğal kaynakların sürdürülebilir bir şekilde korunmasını hem de kültürel mirasın gelecek nesillere aktarılmasını hedeflemektedir.

1980'li yıllardan itibaren başlayarak, plansız bir şekilde inşa edilen yeni yapılar nedeniyle Gemiç kırsal yerleşimi, kırsal dokunun bütünlüğü konusunda ciddi bir bozulma ile karşı karşıyadır. Bu durum, geleneksel yapıların karakterini ve çevresel uyumunu tehdit etmekte ve yerleşim dokusunu olumsuz etkilemektedir. Bu bağlamda, gelecekte yapılacak yeni yapıların planlanması, özenle ele alınmalıdır. Yerleşimde gerçekleştirilecek yeni yapılar, taban oturma alanları, cephe düzenleri ve kat yükseklikleri açısından özellikle geleneksel yapıların mimari özelliklerini koruma hedefini taşımalıdır. Bu planlamalar, kırsal dokunun bütünlüğünü sürdürmek, geçmişin mimari mirasını gelecek nesillere aktarmak ve yerleşimde estetik bir denge sağlamak amacıyla yapılmalıdır.

Geleneksel yapılara hatalı müdahaleler ve niteliksiz eklerin yapılması, kırsal dokunun önemli tehdit unsurlarından birini oluşturmaktadır. Bu tür müdahaleler, yerel

mimari mirası ve kültürel değerlerin korunmasını zorlaştırırken, kırsal alanların karakterini bozma potansiyeli taşımaktadır. Geleneksel yapıları değiştiren veya eklemeler yapan hatalı müdahaleler, o bölgenin tarihî ve kültürel dokusuna uyumsuzluğa neden olabilir. Bu durum, yerel kimliği ve mirası zayıflatarak, kırsal alanların özgün karakterini kaybetmesine yol açabilir. Bu nedenle, geleneksel yapıların bakımı ve onarımı sırasında özenli bir planlama ve uzman danışmanlık önemlidir. Koruma, restorasyon ve yeniden kullanım projelerinde yerel topluluklar, uzmanlar ve belediyeler iş birliği yaparak, kırsal dokunun bütünlüğünü korumaya yönelik sürdürülebilir yaklaşımlar geliştirmelidir. Çalışma alanında belirlenen ve koruma önerileri kısmında silüet önerisi şeklinde çalışılan 10 yapının alandaki diğer yapılara örnek teşkil etmesi amaçlanmaktadır.

Gemiç kırsal yerleşiminde terk edilmiş yapıların yaşamın sürdürülebilirliğini sağlamak adına, tersine göçü teşvik etmek önem arz etmektedir. Bu hedefe ulaşabilmek için öncelikle istihdam sorununun çözülmesi gerekmektedir. Bu bağlamda, doğal ve kültürel değerlerden beslenen turizm, tarım, hayvancılık gibi faaliyetler üzerinden istihdam olanakları yaratacaktır.

Yerleşmelerin tam korunması, sadece fiziksel yapıların restore edilmesiyle değil, aynı zamanda somut olmayan kültürel mirasın da korunmasıyla mümkündür. Gemiç köyü yerleşiminde, geleneksel el sanatlarının yaşatılması, gelenek ve göreneklerin gelecek nesillere aktarılarak korunması büyük önem taşır. Bunlar, geçmişin mirasını gelecek nesillere aktaran ve toplumun kimliğini güçlendiren unsurlardır. Toplumun geniş kesimlerinin de bu kültürel mirasa sahip çıkması ve desteklemesi gerekmektedir. Bu, yerel halkın bu zanaatları öğrenme ve uygulama fırsatlarına erişimini sağlamak, ürünleri satın almak ve desteklemek anlamına gelir.

Kırsal yerleşimde turizmi teşvik etmek adına kurgulanan örnek kültürel rota, turizme entegre edilebilir. Bu kültürel rota, terk edilmiş yapıların restore edilmesi ve bu yapıların turistlere yönelik cazip bir destinasyon haline getirilmesi yoluyla bölgedeki yaşamın canlandırılmasına katkı sağlayacaktır. Bu öneri, ileride yapılacak çalışmalarda disiplinler arası bir yaklaşım benimseyerek, mimarlık, arkeoloji, sosyoloji, tarih, ekonomi gibi farklı alanlardaki uzmanları bir araya getirerek geniş bir planlama süreciyle desteklenebilir. Alternatif turizm modelleriyle ilişkilendirilerek

geliştirilen bu projeler, Gemiç kırsal yerleşiminde sürdürülebilir bir kalkınma modelinin hayata geçirilmesine katkıda bulunacaktır.

Gemiç kırsal yerleşmesinin korunması, sürdürülebilirlik açısından kritik bir konudur ve bu sürecin başarılı olabilmesi için halkın koruma konusunda bilinçlendirilmesi büyük bir öneme sahiptir. Bu bağlamda, ilgili kurumlar tarafından belirli aralıklarla koruma kavramı ve önemi hakkında halkı bilinçlendirici sunumlar düzenlenmesi ve yazılı materyallerin dağıtılması önerisi, koruma çabalarının daha etkili olabilmesi için uygun bir yaklaşım olarak ortaya çıkmaktadır. Halkın bilinçlenmesi süreci, yerel sakinlerin ve ziyaretçilerin Gemiç'in kültürel ve doğal değerlerini anlamalarını, takdir etmelerini ve koruma çabalarına katkıda bulunmalarını sağlar. Bu bilinçlendirme faaliyetleri, koruma çabalarının toplumun geniş kesimleri tarafından benimsenmesini sağlayarak yerel destek ve katılımı arttıracaktır.

Bu bağlamda, çalışma alanında korunmaya değer öğeler tespit edilmiş ve ilgili çalışmalar yapılmıştır. Yapılan çalışmalar sonucunda tespit edilen sorunlara yönelik koruma önerileri geliştirilmiştir. Sonuç olarak, kırsal yerleşimlerdeki tarihi, kültürel ve çevresel değerlerin korunması için yaşamın devam etmesi temel bir öneme sahiptir. Bu, sadece fiziksel olarak değil, aynı zamanda yerel toplulukların bu değerlere duyduğu bağlılık ve sorumluluk ile mümkündür.

KAYNAKÇA

- AHUNBAY, Z. (2011).** Tarihi Çevre ve Restorasyon. İstanbul: YEM Yayın.
- Artun, E. (2007). Türk Halk Kültüründe Hıdırellez
- AYLAR, M. (2012).** Orhangazi İlçesinde ve Köylerinde Osmanlı Döneminden Kalma Mezar Taşları
- BEKTAŞ, C. (1996).** Türk Evi, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 1996.
- ÇEKÜL VAKFI. (2012).** Anadolu'da Kırsal Mimarlık. Bursa: Bursa Büyükşehir Belediyesi, Tarihi Kentler Birliği, Çekül Vakfı.
- ÇEKÜL, (2015).** Kültür Rotaları Planlama Rehberi. Tarihi Kentler Birliği Yayınları, İstanbul, 99 s.
- ÇAKIR, S. (2000).** Geleneksel Karadeniz Ahşap Konut Yapım Yönteminin Çağdaş Teknoloji Açısından Değerlendirilmesi. İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi,
- N. DUXBURY, W.** Garrett-Petts, D. MacLennan (Ed.), Cultural Mapping as Cultural Inquiry içinde (Cilt 1, s. 1-42), Routledge, Newyork, U.S.A. Duxbury, N., 2015. Positioning Cultural Mapping in Local Planning and Development Contexts: An Introduction, Culture and Local Governance. Culture et Gouvernance Locale, 1-2(5), 1-7.
- ERES, Z. (2013).** Türkiye’de geleneksel kırsal mimarinin korunması: tarihsel süreç, yasal boyut. İçinde: Eyüpgiller K.K. ve Eres, Z. (Ed.), Mimari ve Kentsel Koruma-Prof. Nur Akın’a Armağan. YEM Yayın, İstanbul, ss. 439-452.
- ERGÜN, Y. ve MERTOL, H. (2022).** KIRSAL ALANLARIN MİMARİ DOKUSUNUN İNCELENMESİ VE KORUMA AMAÇLI DEĞERLENDİRİLMESİ
- EKE, F. ve ÖZCAN, Ü. (1988).** Tarihi dokunun korunması ve uluslararası deneyimler. Mimarlık Dergisi, 228: 34-36.

- EMİNAĞAOĞLU, Z. ve ÇEVİK, S. (2006).** Kırsal yerleşmelere ilişkin tasarım politikaları ve araçlar. Ankara, 2006.
- ERCİVAN, Ş. (2020).** Antalya İli Akseki İlçesi GüzelSu Kırsal Yerleşmesinin Bütünleşik Koruma Kapsamında İncelenmesi: Yüksek Lisans Tezi
- GERAY, C. (1975).** Türkiye’de kırsal yerleşme düzeni ve köy kent yaklaşımı. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 30 (1): 45-66
- GÜRLÜK, S. (2001).** Dünya’da ve Türkiye’de Kırsal Kalkınma Politikaları ve Sürdürülebilir Kalkınma. 19(4).
- GÜLER, K. (2016).** Türkiye’de Nüfusunu Yitiren Kırsal Yerleşimlerin Korunması İçin Bir Yöntem Önerisi: Ödemiş-Lübbey Köyü Örneği, Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2016.
- GÜLER, K., & ERES, Z. (2022).** İklim Krizi Karşısında Kırsal Mirastan Alınabilecek Dersler. İklim Krizi ve Kültürel Miras, 51
- ICOMOS. (1999).** Geleneksel Mimari Miras Tüzüğü, ICOMOS 12. Genel Kurulu, Meksika, 1999.
http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr0464062001536913566.pdf
- ICOMOS. (2008).** Kültürel Miras Alanların Algılanması ve Sunumu Tüzüğü, ICOMOS 16. Genel Kurulu, Kanada, 2008.
http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_en0066198001536912401.pdf
- ICOMOS. (2013).** Türkiye Mimari Mirası Koruma Bildirgesi, İstanbul, 2013.
http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr0784192001542192602.pdf
- ICOMOS. (2014).** The Florence Declaration on Heritage and Landscape as Human Values (2014).
https://www.icomos.org/images/DOCUMENTS/Secretariat/2015/GA_2014_results/GA2014_Symposium_FlorenceDeclaration_EN_final_20150318.pdf
- ICOMOS-IFLA. (2017).** Principles Concerning Rural Landscapes as Heritage, ICOMOS 19. Genel Kurulu, India, 2017.
https://www.icomos.org/images/DOCUMENTS/General_Assemblies/19th

_Delhi_2017/Working_Documents-First_Batch-August_2017/GA2017_6-3-1_RuralLandscapesPrinciples_EN_final20170730.pdf

- KUBAN, D. (1966).** Türkiye'de Malzeme Koşullarına Bağlı Geleneksel Konut Mimarisi Üzerine Bazı Gözlemler. İstanbul: Mimarlık Dergisi Sayı.36.
- KUBAN, D. (2017).** Türk Ahşap Konut Mimarisi 17.-19. yüzyıllar. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları. Madran, E., & Özgönül, N. (2005). Kültürel ve Doğal Değerlerin Korunması. Ankara: TMMOB Mimarlar Odası.
- KAYIN, E. (2012).** Bir “kültürel manzara-kültürel peyzaj” ögesi olarak kırsal yerleşimlerin korunmasına yönelik kavramsal ve yasal irdelemeler. Mimarlık Dergisi, 367.
- KAPLANOĞLU, R. (1988).** Orhangazi (dün-bugün-yarın), Ankara
- KAPLANOĞLU, R. (2001).** Bursa Ansiklopedisi I (Yer Adları), Bursa
- MADRAN, E., & ÖZGÖNÜL, N. (2005).** Kültürel ve Doğal Değerlerin Korunması. Ankara: TMMOB Mimarlar Odası.
- PARLAK, M., (2010).** Kültür Odaklı Planlama Yaklaşımı. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 95s., İstanbul
- SEZGİN, H. (2006).** Yöresel Konut Mimarisi ve Türkiye'deki Örnekleri Hakkında. İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanat Üniversitesi Tasarım + Kuram Dergisi.
- SEVER, M. (2004).** TÜRK Halk İnançlarında ve Halk Hekimliği Uygulamalarında Meyve
- STEWART, S., 2010(a).** Cultural Planning Toolkit. A Partnership Between 2010 Legacies Now & Creative City Network of Canada. British Columbia, Vancouver, Canada.
- STEWART, S., 2010(B).** Cultural Mapping Toolkit. A Partnership Between 2010 Legacies Now & Creative City Network of Canada. British Columbia, Vancouver, Canada.
- OLİVER, Paul, (1998)** ed. Encyclopedia of Vernacular Architecture of the World 1. Cambridge University Press, 1998
- ÖĞDÜL, H. (2013).** Kırsal mekân politikalarında yeni dönem. Mimarlık Dergisi, 371.

- T.C. RESMÎ GAZETE. (1951).** Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu Teşkiline ve Vazifelerine Dair Kanun (5805 Sayılı), 1951, 7853. <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/7853.pdf>
- T.C. RESMÎ GAZETE. (2004).** Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ile Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun (5226 Sayılı), 2004, 25535. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/07/20040727.htm#1>
- T.C. RESMÎ GAZETE. (2012).** 13 İlde Büyükşehir Belediyesi ve 26 İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (6360 Sayılı), 2012, 28489. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/12/20121206.pdf>
- Türkmen, F. Ve Özbilgin, M. (2003). Zeybeklik kurumu ve zeybek oyunları
- TÜTENGİL, C. O. (1977).** 100 Soruda Kırsal Türkiye'nin Yapısı ve Sorunları. İstanbul: Gerçek Yayınları.
- UNESCO. (1972).** Convention Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage, Paris, 1972. <https://whc.unesco.org/en/conventiontext/>
- YÜCEL, H. (2011)** Türk Halk Müziği Üzerine Bir İnceleme

URL-1: <https://www.pfahlbauten.com/lake-dwelling-museum/stone-age-village-2.html>, erişim tarihi 11.06.2023

URL-2: <http://www.bursa.gov.tr/orhangazi#:~:text=Yerle%C5%9Fim%20%C3%BCnitesi%20olarak%20Orhangazi%3B%20II,o%20s%C4%B1ralarda%20%C4%B0znik'e%20ba%C4%9Fl%C4%B1yd%C4%B1> erişim tarihi 19.11.2023

URL-3: <https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-132353/somut-olmayan-kulturel-miras-ne-demektir.html> erişim tarihi 20.11.2023

EKLER

EK-1: Gemiç köyü silüet çizimleri

FATİH
SULTAN
MEHMET
VAKIF ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MİMARİ KORUMA VE RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

GEMİÇ KÖYÜ

TEZ DANIŞMANI:
DOÇ. DR. MİNE ESMER

HAZIRLAYAN:
CEVHER ŞAMİL EKMEK

SİLÜET ÇİZİMLERİ

ÖNERİ SİLÜET

MEVCUT SİLÜET

0 1 2 3 4 5m

FATİH
SULTAN
MEHMET
VAKIF ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MİMARİ KORUMA VE RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

GEMİÇ KÖYÜ

TEZ DANIŞMANI:
DOÇ. DR. MİNE ESMER

HAZIRLAYAN:
CEVHER ŞAMİL EKMEN

VAZİYET PLANI

EK-2: Gemiç köyü için yapılan çevresel analizler

FATİH
SULTAN
MEHMET
VAKIF ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MİMARİ KORUMA VE RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

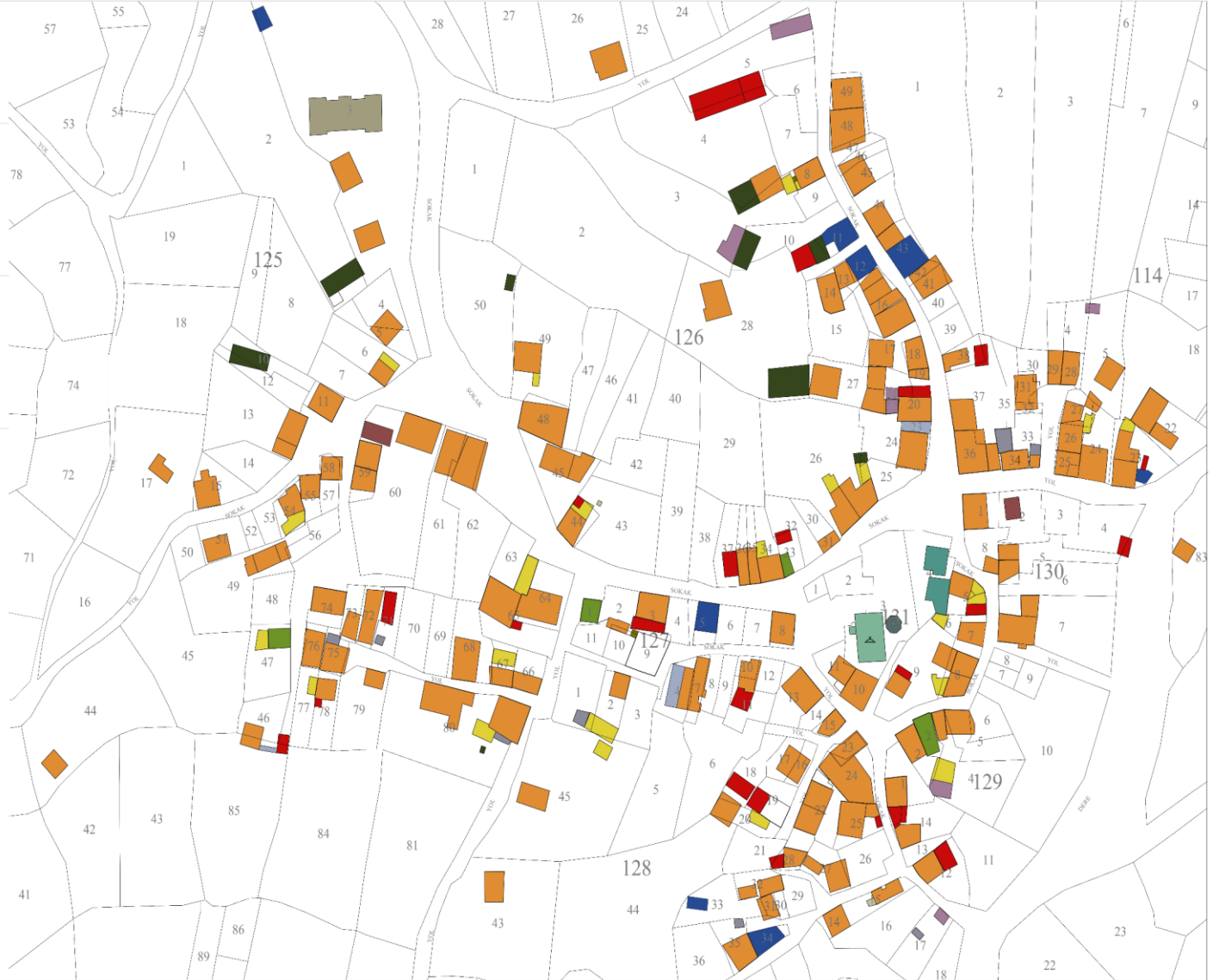
GEMİÇ KÖYÜ

TEZ DANIŞMANI:
DOÇ. DR. MİNE ESMER

HAZIRLAYAN:
CEVHER ŞAMİL EKMEN

İŞLEV ANALİZİ

- KONUT
- DEPO
- İŞEVI
- ODUNLUK
- CAMİL
- ŞADIRVAN
- OKUL
- AHİR
- SAMANLIK
- GARAJ
- ÇOK AMAÇLI HİZMET BİNASI
- TUVALET
- PREFABRİK
- HARABE
- YIKILMIŞ İZİ VAR
- FIRIN

FATİH
SULTAN
MEHMET
VAKIF ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MİMARİ KORUMA VE RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

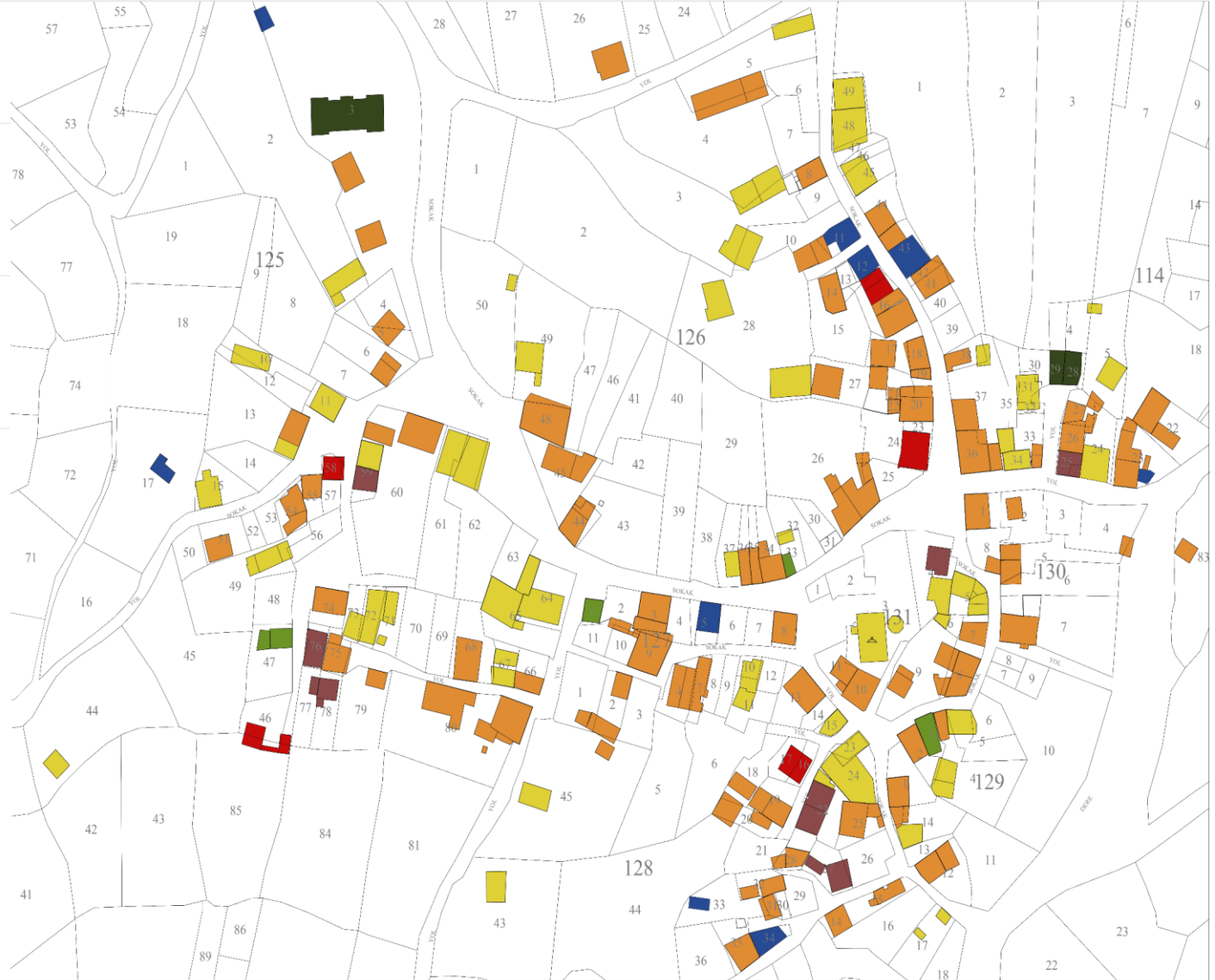
GEMİÇ KÖYÜ

TEZ DANIŞMANI:
DOÇ. DR. MINE ESMER

HAZIRLAYAN:
CEVHER ŞAMİL EKMEN

TARİHSEL DEĞERLİLİK ANALİZİ

- GELENEKSEL YAPI
- UYUMLU YENİ YAPI
- UYUMSUZ YENİ YAPI
- BETONARME EK ALAN G. YAPI
- YIKILMIŞ İZİ VAR
- HARABE
- TESCİLLİ YAPI

FATİH
SULTAN
MEHMET
VAKIF ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MİMARİ KORUMA VE RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

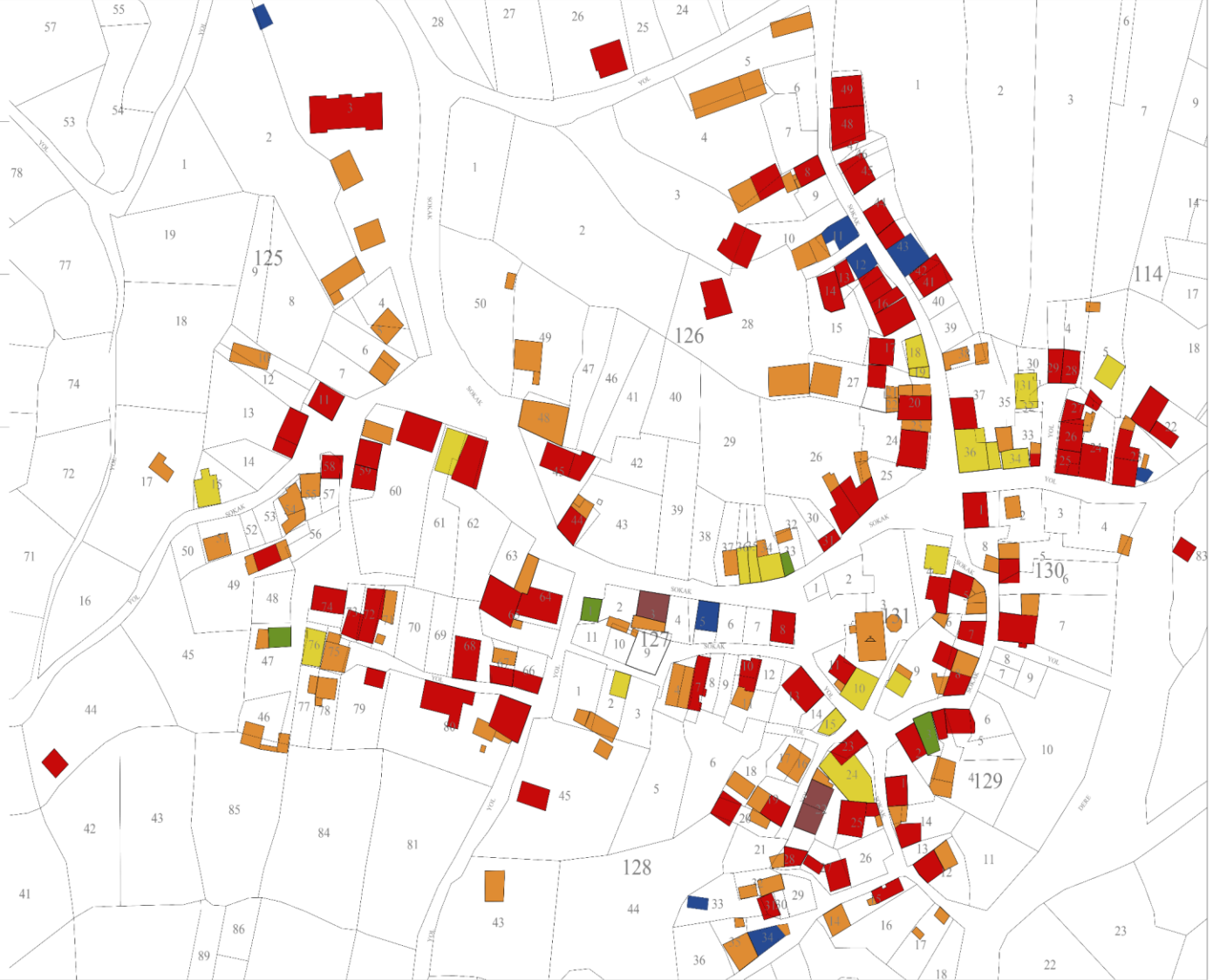
GEMİÇ KÖYÜ

TEZ DANIŞMANI :
DOÇ. DR. MİNE ESMER

HAZIRLAYAN :
CEVHER ŞAMİLEKEMEN

KAT SAYISI ANALİZİ

- ZEMİN KAT
- ZEMİN + 1 KAT
- ZEMİN + 2 KAT
- ZEMİN + 3 KAT
- YIKILMIŞ İZİ VAR
- HARABE

FATİH
SULTAN
MEHMET
VAKIF ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MİMARİ KORUMA VE RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

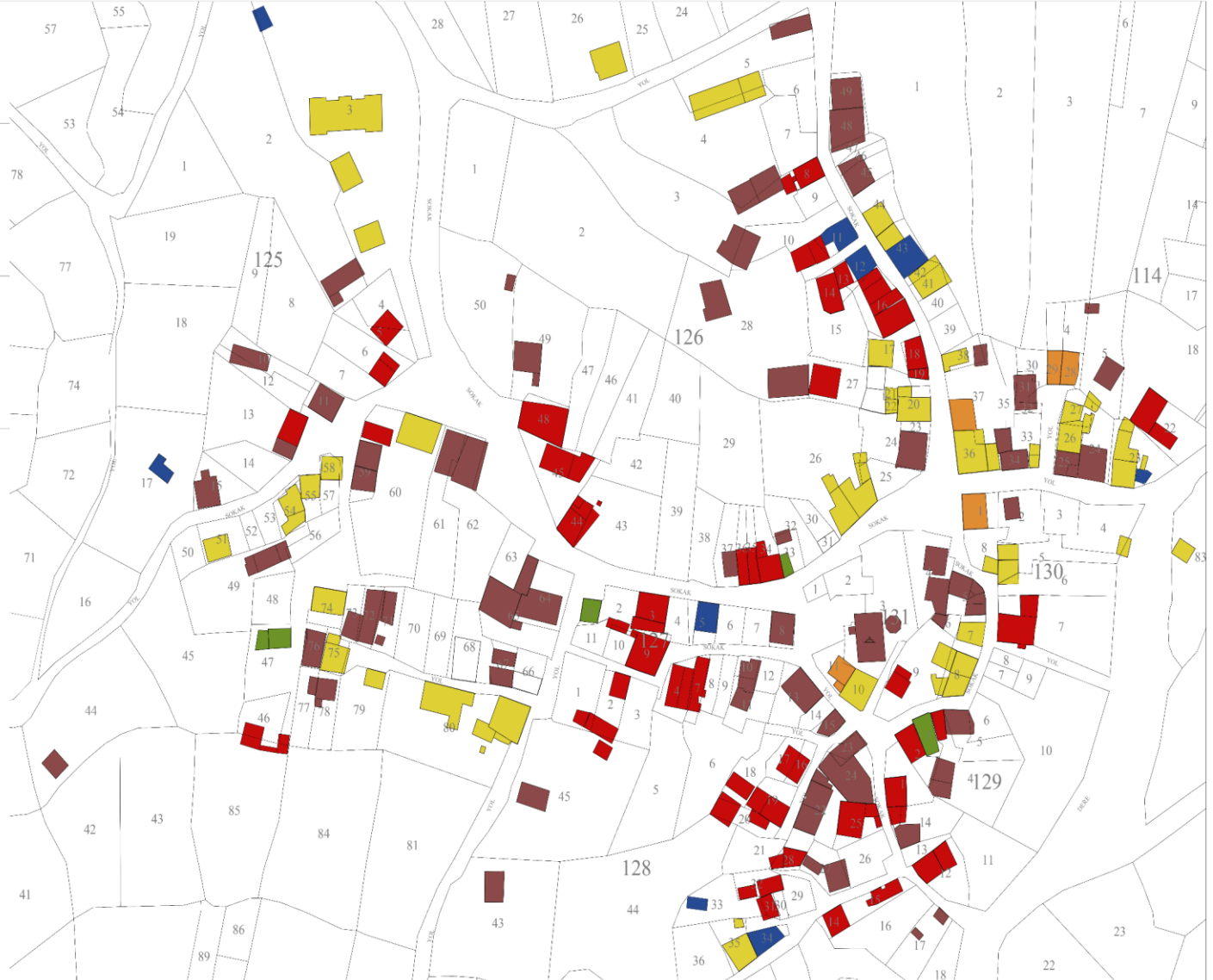
GEMİÇ KÖYÜ

TEZ DANIŞMANI:
DOÇ. DR. MİNE ESMER

HAZIRLAYAN:
CEVHER ŞAMİL EKMEN

SAĞLAMLIK ANALİZİ

- İYİ
- ORTA
- KÖTÜ
- BETONARME
- YIKILMIŞ İZİ VAR
- HARABE

FATİH
SULTAN
MEHMET
VAKIF ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MİMARİ KORUMA VE RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

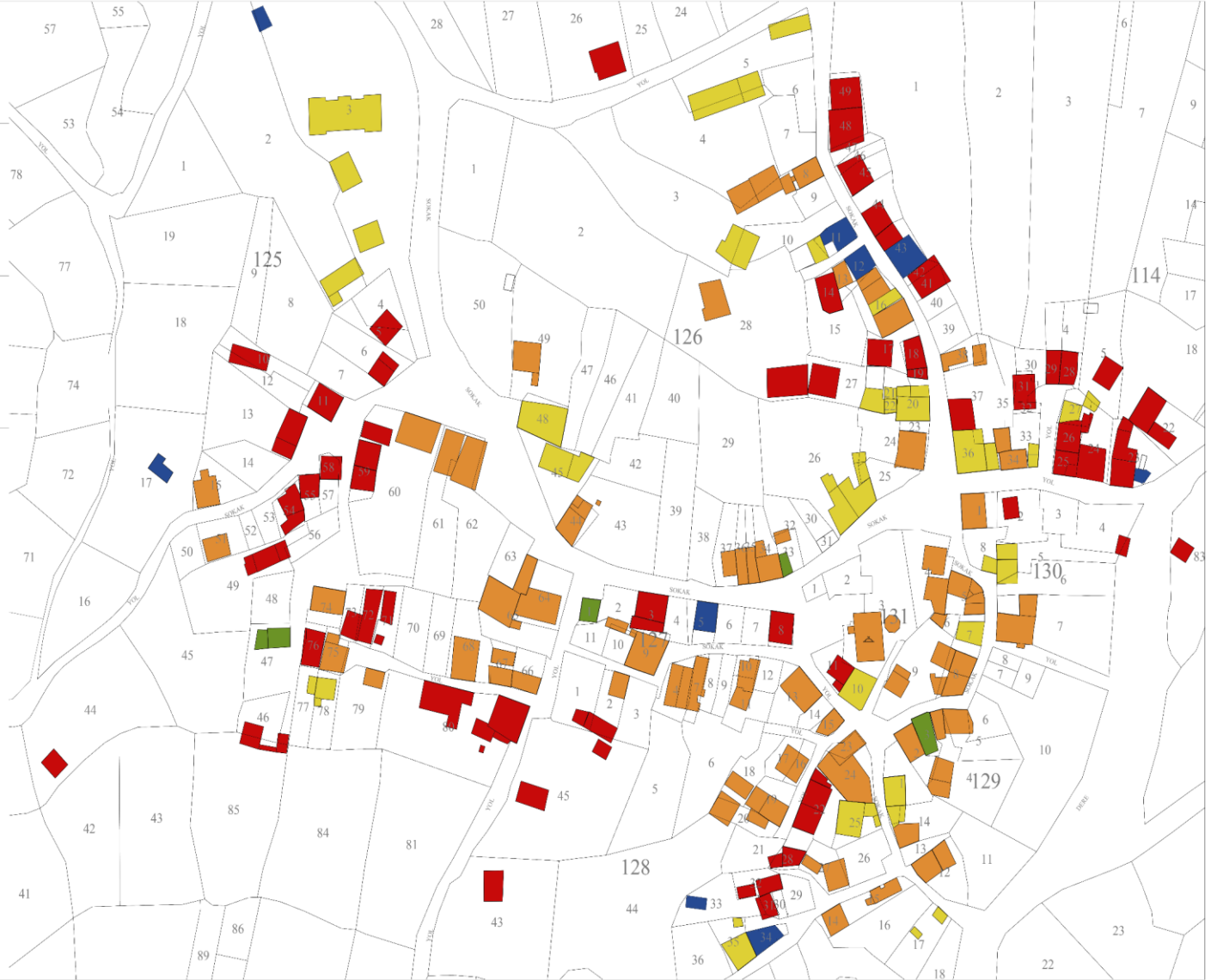
GEMİÇ KÖYÜ

TEZ DANIŞMANI:
DOÇ. DR. MINE ESMER

HAZIRLAYAN:
CEVHER ŞAMİL EKMEN

KULLANIM DURUMU ANALİZİ

- KULLANILAN
- DÖNEMSEL KULLANILAN
- KULLANILMAYAN
- İNŞA HALİNDE
- YIKILMIŞ İZİ VAR
- HARABE

FATİH
SULTAN
MEHMET
VAKIF ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MİMARİ KORUMA VE RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

GEMİCİ KÖYÜ

TEZ DANIŞMANI:
DOÇ. DR. MİNE ESME

HAZIRLAYAN:
CEVHER ŞAMİL EKMEN

YOLANALIZI

- ASFALT YOL
- PARKE TAŞI KAPLI YOL
- TOPRAK YOL

EK-3: Fotoğraflar

1 numaralı noktadan bakış (C. Ş. Ekmen Arşivi,2023).

2 numaralı noktadan bakış (C. Ş. Ekmen Arşivi,2023).

3 numaralı noktadan bakış (C. Ş. Ekmen Arşivi,2023).

4 numaralı noktadan bakış (C. Ş. Ekmen Arşivi,2023).

5 numaralı noktadan bakış (C. Ş. Ekmen Arşivi,2023).

6 numaralı noktadan bakış (C. Ş. Ekmen Arşivi,2023).

7 numaralı noktadan bakış (C. Ş. Ekmen Arşivi,2023).

8 numaralı noktadan bakış (C. Ş. Ekmen Arşivi,2023).

9 numaralı noktadan bakış (C. Ş. Ekmen Arşivi,2023).

10 numaralı noktadan bakış (C. Ş. Ekmen Arşivi,2023).

11 numaralı noktadan bakış (C. Ş. Ekmen Arşivi,2023).

12 numaralı noktadan bakış (C. Ş. Ekmen Arşivi,2023).

13 numaralı noktadan bakış (C. Ş. Ekmen Arşivi,2023).

14 numaralı noktadan bakış (C. Ş. Ekmen Arşivi,2023).

15 numaralı noktadan bakış (C. Ş. Ekmen Arşivi,2023).

16 numaralı noktadan bakış (C. Ş. Ekmen Arşivi,2023).

17 numaralı noktadan bakış (C. Ş. Ekmen Arşivi,2023).

18 numaralı noktadan bakış (C. Ş. Ekmen Arşivi,2023).

19 numaralı noktadan bakış (C. Ş. Ekmen Arşivi,2023).

20 numaralı noktadan bakış (C. Ş. Ekmen Arşivi,2023).

21 numaralı noktadan bakış (C. Ş. Ekmen Arşivi,2023).

22 numaralı noktadan bakış (C. Ş. Ekmen Arşivi,2023).

EK-4: Anket formu ve röportaj soruları

**ORHANGAZI İLÇESİ GEMİÇ KÖYÜ KULLANICILARINA YÖNELİK ANKET
ÇALIŞMASI**

Ad/Soyad:

Yaşı:

Mesleği:

Eğitim Durumu:

1-Gemiç köyünde tam zamanlı mı yaşıyorsunuz?

2-Tam zamanlı mı yaşıyorsunuz yoksa yarı zamanlı mı? (Tam zamanlı ise sebebi, yarı zamanlı ise hangi ayları köyde geçirdiğinizi belirtiniz.)

3-Evinizde yaşadığınız zorluklar nelerdir?

4-Evinize yönelik yaptığınız onarımlar ve değişimleri detaylı bir şekilde açıklayınız?

5-Evinize yönelik yapmak istediğiniz onarım ve değişimler nelerdir?

6-Evin onarımlarını hangi yollarla gerçekleştiriyorsunuz? (Usta desteğini ve malzemelerini nereden alıyorsunuz gibi.)

7-Köyde yaşamanın zorlukları nelerdir?

8-Görüş ve öneriniz varsa belirtiniz.